

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Andrej Kosič

Mentor: asistent dr. Zvonimir Bratun

**OBRAMBNOGEOGRAFSKA ANALIZA ODSEKA MEJE MED
BABNIM POLJEM IN STARODOM**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2005

VSEBINA

I.	UVOD	1
II.	METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	2
1.	PREDMET IN CILJ PROUČEVANJA	2
2.	HIPOTEZE	2
3.	METODOLOŠKI PRISTOP	2
4.	POSEBNOSTI IN OMEJITVE	3
5.	ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA.....	4
6.	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	4
6.1.	Državna meja	4
6.2.	Mejna črta	5
6.3.	Mejni prehodi.....	5
6.4.	Obmejni pas	5
6.5.	Mejni incident	5
6.6.	Schengen.....	6
III.	VSEBINA	6
1.	SCHENGENSKI SPORAZUM IN OBMEJNI PROSTOR.....	6
1.1.	Schengenski sporazum – Schengen I	7
1.2.	Schengenski izvedbeni sporazum – Schengen II	8
1.3.	Vsebina Schengenskega izvedbenega sporazuma	8
2.	ANALIZA SPLOŠNIH DEJAVNIKOV OBRAVNAVANEGA OBMOČJA	9
2.1.	Skrajne točke.....	9
2.2.	Velikost in oblika.....	10
2.3.	Regionalnogeografska pripadnost.....	10
2.4.	Potek mejne črte in učinki mejne črte na varnost.....	10
3.	UČINKI FIZIČNOGEOGRAFSKIH DEJAVNIKOV	13
3.1.	GEOLOŠKE ZNAČILNOSTI	13
3.1.1.	Geološki prelomi	13
3.1.2.	Razprostranjenost in starost kamnin	14
3.1.3.	Obrambnogeografske značilnosti in učinki geološke sestave na prehodnost mejnega odseka	17
3.2.	RELIEFNE ZNAČILNOSTI	19
3.2.1.	Splošne značilnosti reliefa	19
3.2.2.	Učinki reliefa na nadzor mejnega odseka	20
3.2.3.	Reliefna kanaliziranost območja.....	22
3.2.4.	Nadmorska višina in naklon	24
3.2.5.	Sklep	25
3.3.	PODNEBNE IN VREMENSKE ZNAČILNOSTI.....	26
3.3.1.	Splošne podnebne in vremenske značilnosti.....	26
3.3.2.	Obrambnogeografsko vrednotenje podnebnih in vremenskih značilnosti	27
3.3.2.1.	Padavine.....	27
3.3.2.2.	Temperature	30
3.3.2.3.	Oblačnost, megla in vetrovnost.....	33
3.3.3.	Sklep	35
3.4.	HIDROGRAFIJA	36
3.4.1.	Površinski vodni tokovi	36

3.4.2. Vodooskrba obravnavanega območja.....	37
3.4.3. Obrambnogeografski učinki površinskih vodnih tokov.....	40
3.5. PEDOLOŠKE ZNAČILNOSTI.....	40
3.5.1. Splošne pedološke značilnosti obravnavanega območja.....	40
3.5.2. Obrambnogeografske značilnosti prsti.....	41
3.5.3. Sklep.....	43
3.6. VEGETACIJA.....	43
3.6.1. Obrambnogeografski učinki rastja.....	48
3.6.2. Sklep.....	51
4. UČINKI DRUŽBENOGEOGRAFSKIH DEJAVNIKOV.....	54
4.1. OBRAMBNOGEOGRAFSKI POMEN PREBIVALSTVA.....	54
4.2. OBRAMBNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI NASELIJ.....	56
4.3. GOSPODARSKE ZNAČILNOSTI.....	57
4.3.1. Industrija.....	57
4.3.2. Energetika.....	57
4.3.3. Turizem.....	58
4.3.4. Kmetijstvo.....	58
4.4. PROMET IN KOMUNIKACIJE NA OBRAVNAVANEM OBMOČJU.....	59
4.4.1. Cestne komunikacije.....	59
4.4.2. Telekomunikacije.....	62
4.5. UPRAVNA ORGANIZIRANOST.....	63
4.5.1. Organiziranost državne uprave.....	63
4.5.2. Upravnoobrambna organiziranost.....	63
4.5.3. Organiziranost Policijske uprave Postojna.....	63
5. ZGODOVINSKI RAZVOJ MEJE NA OBMOČJU MED BABNIM POLJEM IN STARODOM....	64
5.1. Oblike varovanja mej v preteklosti.....	65
5.1.1. Rapalska meja.....	66
5.1.1.1. Rupnikova linija.....	66
5.1.1.2. Alpski zid.....	67
5.1.2. SFRJ.....	68
5.1.2.1. Organi, ki so bili pristojni za nadzor državne meje.....	69
5.1.2.1.1. Organi za notranje zadeve.....	69
5.1.2.1.2. Mejne vojaške enote.....	70
5.1.2.1.3. Carina.....	71
5.1.3. Slovenija.....	71
6. ZAKLJUČEK.....	75
IV. LITERATURA.....	77
1. Kartografski viri.....	77
2. Samostojne publikacije.....	77
3. Članki.....	80
4. Internetni viri:.....	82
5. Ustni viri:.....	83
6. Drugo:.....	83
V. PRILOGE.....	84

KAZALO TABEL

Tabela 2.1: Obremenjenost mejnih prehodov leta 2004	13
Tabela 3.2: Obrambnogeografske značilnosti tal na obravnavanem območju.....	42
Tabela 3.3: Višine in debeline drevesnih vrst, ki se pojavljajo na proučevanem območju	50
Tabela 4.4: Število in spolna struktura prebivalstva na proučevanem območju (Popis 2002)	54
Tabela 4.5: Naravno in selitveno gibanje prebivalstva, 2004	55
Tabela 4.6: Narodnostna sestava obravnavanega območja.....	55
Tabela 4.7: Bencinski servisi na obravnavanem območju	58
Tabela 4.8: Turistične kapacitete, obisk in nočitve turistov v občini Ilirska Bistrica	58
Tabela 4.9: Obremenitve cest na obravnavanem področju leta 2004	62

KAZALO GRAFOV

Graf 3.1: Srednje mesečne višine padavin v mm v obdobju 1961-1990.....	28
Graf 3.2: Število dni s snežno odejo	29
Graf 3.3: Število mrzlih dni.....	32
Graf 3.4: Število toplih dni.....	32
Graf 3.5: Povprečna temperatura zraka.....	33
Graf 3.6: Število oblačnih dni	35
Graf 3.7: Prisotnost listov na drevesih v odstotkih	51

KAZALO SLIK

Slika 2.1: Skica obravnavanega območja.....	9
Slika 3.2: Živoskalne štrline na pobočju Gomanške gore.....	18
Slika 3.3: Dolina Gomance	23
Slika 3.4: Število dni s snežno odejo na obravnavanem območju.	29
Slika 3.5: Megla v Ilirskobistriški kotlini.....	34
Slika 3.6: Eden od izvirov Podstenjška.....	39
Slika 3.7: Talna voda.....	43
Slika 3.8: Raba tal na obravnavanem območju	44
Slika 3.9: Gozdne združbe	45
Slika 4.10: Zastorno rastje nad gozdnimi cestami.....	62
Slika 4.11: Pokritost z GSM signalom	63
Slika 4.12: Pokritost s signalom Pro plusa	63
Slika 4.13: Utrdba na Veliki Milanji.....	67

SEZNAM KRATIC

BIH – Bosna in Hercegovina

CDR – Center za doktrino in razvoj

CIS – Carinski informacijski sistem

EU – Evropska Unija

JLA – Jugoslovanska ljudska armada

MMP – Mednarodni mejni prehod

MORS – Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije

ORIS – Oddelek za raziskave in simulacije

PDRIU – Poveljstvo za doktrino, raziskave, informatiko in usposabljanje

PP – Policijska postaja

RS – Republika Slovenija

SFRJ – Socialistična federativna republika Jugoslavija

SIK – Sektor za informatiko in komunikacije

SIS – Schengenski informacijski sistem

TIB – Transport Ilirska Bistrica

I. UVOD

Geografski prostor je pomembna prvina sodobne nacionalne, državne in mednarodne varnosti (*Bratun, 2000; 14*). Pomembnosti prostora so se zavedali tudi v preteklih obdobjih. Tako je pred dvema tisočletjema Sun Cu (*1998; 18, 21*) zemljišče označil za enega izmed petih strateških dejavnikov, poznavanje katerih zagotavlja zmago, nepoznavanje poraz.

Prostor je za vojaka temeljni element bojišča. Prostor vojaka omejuje. Ali se bodo omejitve spremenile v ovire oziroma prednosti je odvisno ravno od poznavanja prostora in obračanja njegovih značilnosti sebi v prid. Prostor s svojimi geografskimi in fizičnimi značilnostmi neposredno vpliva na bojevanje oziroma vojskovanje in določa njun način (*Humar, 2000; 5*).

Zato geografski prostor predstavlja zelo pomemben predmet proučevanja na obrambnem področju. Z vnašanjem novih oborožitvenih, komunikacijskih in drugih sistemov, ki so plod družbenega razvoja, pa se le povečuje število spremenljivk in posledično področje proučevanja znanstvenih disciplin, ki se ukvarjajo s prostorom kot predmetom proučevanja.

Ker je v Sloveniji na tako majhnem prostoru pokrajinska raznolikost izjemna, je proučevanje prostora še toliko pomembnejše. Na območju s polmerom komaj 150 kilometrov se stikajo in prepletajo visokogorske Alpe s predalpskimi hribovji in kotlinami, Panonska ravnina, gorstva s kraškimi planotami ter sredozemski svet z vplivi Jadranskega morja. Hkrati Slovenija predstavlja tudi stičišče štirih kulturnih prostorov: slovanskega, germanskega, romanskega in madžarskega. Ti so na površinsko izredno majhnem področju izoblikovali številne tipe kulturnih pokrajin, ki odsevajo naravne in družbene značilnosti določenega območja (*Slovenija - pokrajina in ljudje, 1999; 20*).

Za proučevanje prostora s stališča vojaške geografije, ki je predmet diplomskega dela, sem se odločil, ker me je geografska znanost od nekdanj privlačila. Na izbor območja proučevanja je vplivalo več razlogov. Močno so vplivali bližina mojega stalnega bivališča in s tem poznavanje terena, ter tudi izjemna geografska raznolikost proučevanega območja.

II. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

1. PREDMET IN CILJ PROUČEVANJA

Predmet diplomskega dela se nanaša na proučevanje vojaškogeografskega prostora, ki leži ob državni meji med Babnim Poljem in Starodom. Poučevano območje obsega več mezoregij, te pa so Notranjsko podolje, Pivka, Robne visoke dinarske planote (Javorniki in Snežnik) in Brkini z dolino notranjske Reke, ki sem jim dodal še Podgrajsko podolje. Pri pisanju naloge sem si zastavil naslednje cilje:

- Predstaviti splošnageografske, fizičnageografske in družbenogeografske značilnosti območja ter njihove učinke na obrambnem področju.
- Ovrednotiti obravnavano območje z obrabnogeografskega stališča in ovrednotiti njihov pomen za obrambo države.
- Analizirati učinke geografskih dejavnikov na vojaško obrambo območja.
- Izdelati nalogo, ki bo v spremenjenih varnostnih razmerah (Schengenska meja) pripomogla k poznavanju razmer na območju za potrebe obrambe.

2. HIPOTEZE

1. Fizičnageografske značilnosti pogojujejo način nadzora meje.
2. Globina nadzorovanega območja je odvisna od razvrstitve in obsega družbenih prostorskih struktur.
3. Uvajanje schengenskega »pravnega režima« zahteva dobro poznavanje in izrabo geografskega prostora pri varovanju in nadzoru meje.

3. METODOLOŠKI PRISTOP

V diplomskem delu sem uporabljal tako teoretične kot tudi empirične metode. **Teoretične metode**, ki sem jih uporabil v diplomskem delu, so naslednje:

- **Metoda analize vsebine pisnih primarnih in sekundarnih virov:** osnovna metoda pri opredelitvi temeljnih pojmov, pri vrednotenju geografskega prostora obravnavanih mezoregij, za predstavitev najpomembnejših geografskih dejavnikov in pojavov, ki učinkujejo na vojaškoobrambne dejavnosti.

- **Metoda analize kartografskih virov:** za kartografske prikaze geografskih dejavnikov in nekaterih značilnosti prostora, pojavov in njihovih učinkov. Tako sem predvsem za opis državne meje, reliefnih značilnosti in cest na tem območju uporabljal Državno topografsko karto 1 : 50 000.
- **Metoda digitalne analize reliefa:** za analizo in prikaz različnih elementov reliefa kot so nadmorska višina, naklon in profil terena.
- **Deskriptivna metoda:** za prikaz geografskih stanj in odnosov, ki se pojavljajo na območju obravnavanih mezuregij.

Med **empiričnimi metodami** sem uporabil:

- **Metodo terenskega dela in merjenja:** za pridobitev in prikaz nekaterih pomembnejših podatkov, ki preko drugih virov niso dostopni ali se časovno prehitro spreminjajo, da bi bilo stanje, ki je opisano v drugih virih, dovolj točno.
- **Statistično metodo:** pri prikazovanju in obdelavi podatkov o državni meji, reliefu, podnebnju, rastju, prebivalstvu, naseljih, komunikacijah in družbenih dejavnostih.

4. POSEBNOSTI IN OMEJITVE

Pri zbiranju literature s področja splošne geografije nisem imel težav. Zaradi slabšega prenosa spoznanj geografske stroke na vojaško obrambno področje, sem se tu opiral na doktorsko disertacijo Zvonimirja Bratuna, delo Radimirja Marjanovića ter na diplomska dela študentov s področja vojaške geografije.

Pri iskanju podatkov sem uporabil različne vire. Podatki so zaradi neskladnosti naravnogeografskih in upravnih meja občin in upravnih enot težko primerljivi. Največjo težavo mi je predstavljala razpetost proučevanega območja med pet mezuregij.

Na omejitve sem naletel pri pridobivanju in uporabi kartografskega gradiva, ki je bilo pri izdelavi diplomskega dela ključni vir podatkov.

Največ težav mi je povzročalo pridobivanje pedoloških podatkov in podatkov o gozdnih združbah, predvsem zaradi merila karte 1 : 400 000. Prav tako so neuporabni podatki o rabi površin, saj so statistično posplošeni na občino ali mezuregijo, ki pa je obravnavano območje ne zajema v celoti. V omejenem obsegu so mi bili podani tudi podatki, tako z vidika dostopne literature, kot tudi v pogovoru na PP Ilirska Bistrica.

5. ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA

Diplomsko delo obsega štiri vsebinske sklope: uvod, metodološko-hipotetični okvir, vsebino in literaturo.

V metodološko-hipotetičnem okvirju je podana opredelitev predmeta in cilja, hipoteze, metodološki okvir, posebnosti in omejitve, zgradba diplomskega dela in opredelitev temeljnih pojmov.

Vsebinski del je sestavljen iz petih poglavij. Prvo poglavje predstavi Schengenski sporazum. V drugem poglavju so predstavljeni splošni geografski dejavniki obravnavanega območja: skrajne točke območja, oblika in velikost območja, naravnogeografska pripadnost območja ter značilnosti državne meje na proučevanem območju. Tretje poglavje opisuje fizičnogeografske dejavnike izbranega območja: geološke, reliefne, podnebne, hidrografske, pedološke in vegetacijske značilnosti. Četrto poglavje se nanaša na družbenogeografske značilnosti, kjer so predstavljene demografske, gospodarske, prometne in druge značilnosti ter obrambnouporna organiziranost in organiziranost Policijske uprave Postojna. Peto poglavje opisuje zgodovinski razvoj državne meje na obravnavanem območju.

V zaključku je podana končna analiza postavljenih hipotez. V četrtem sklopu je navedena uporabljena literatura.

6. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

6.1. Državna meja

Peti člen Zakona o nadzoru državne meje definira državno mejo kot prostor treh dimenzij, ki se razprostira nad zemljino površino v višino, na površini tal in v zemeljsko globino (*Zakon o nadzoru državne meje*). Vendar pa se s to definicijo ne strinja Mlakar (1996; 39), saj pravi, da državna meja ni prostor, ki ima tri dimenzije, temveč je vertikalna ploskev, ki ima samo dve dimenziji. Državna meja ima najmanj dvojno funkcijo. Omejuje območje državne jurisdikcije oziroma določa zunanjo mejo ozemeljske suverenosti in predstavlja obrambno črto (*Celar, 2002; 213*).

6.2. Mejna črta

Isti zakon opredeljuje tudi izraz mejna črta kot namišljeno ali označeno črto, ki po kopnem, morju, rekah in jezerih deli območje Republike Slovenije od območja sosednje države (*Zakon o nadzoru državne meje*).

6.3. Mejni prehodi

Mejne prehode delimo na cestne, železniške, letališke in pomorske oziroma rečne. Lahko jih razdelimo tudi na **prehode za mednarodni promet**, **prehode za maloobmejni promet**, kjer je tudi dovoljeno prehajanje državljanom vseh držav, vendar samo s posebnimi listinami, **prehode za meddržavni promet**, preko katerih je dovoljeno prehajanje državljanov sosednjih držav z vsemi potnimi listinami in **prehodna mesta po posebnih meddržavnih sporazumih** (*Predstavitev slovenskih meja, 1992; 7*).

6.4. Obmejni pas

V SFRJ je bil obmejni pas opredeljen v Zakonu o prehajanju državne meje in gibanju v mejnem pasu. Po tem zakonu je bil obmejni pas del državnega ozemlja, ki na kopnem, rekah in jezerih zavzema prostor stotih metrov v globino vzdolž mejne črte, na morju pa pas teritorialnega morja širok dve navtični miljii vzdolž mejne črte. V obmejnem pasu je bil režim gibanja in zadrževanja nekoliko drugačen kot na ostalem državnem ozemlju (*Mirčetič, Svetin, 1972; 43*).

6.5. Mejni incident

Mejni incident je vsaka kršitev nedotakljivosti državne meje, zlasti pa npr. streljanje čez državno mejo s strelnim orožjem ali pomerjanje z njim na pripadnike organov za notranje zadeve ali državljanke, kršitev nedotakljivosti zračnega prostora, kršitev nedotakljivosti teritorialnega morja ter mejnih voda na rekah in jezerih, povzročanje požara na meji, onesnaževanje ozemlja z biološkimi, kemičnimi ali drugimi škodljivimi ter za zdravje nevarnimi snovmi. Da bi bilo neko od omenjenih dejanj mejni incident, mora biti izpolnjen še en pogoj: pri dejanju morajo aktivno ali pasivno sodelovati državni organi (*Predstavitev slovenskih meja, 1992; 12*).

6.6. Schengen

Izraz »Schengen« pomeni sinonim za odpravo mejne kontrole na mejah med državami članicami Evropske skupnosti, podpisnicami sporazumov, ob uvajanju kompenzatornih ukrepov za zagotavljanje varnosti. Obenem predvideva poostreno kontrolo oziroma nadzor zunanjih meja s tretjimi državami nečlanicami (*Burian, 1999; 13*).

III. VSEBINA

1. SCHENGENSKI SPORAZUM IN OBMEJNI PROSTOR

Z uveljavitvijo notranjega trga v Evropski uniji in z odpravo mejne kontrole na notranjih mejah se je pojavila bojazen, da bo omogočena prosta pot teroristom, tihotapcem mamil in ilegalnim priseljencem. Potrebno je bilo zagotoviti, da ukinitvev notranjih meja ne bi povzročila »varnostnega deficita«, ampak bi državljanom EU zagotavljala več varnosti. Ker se je znotraj Evropske unije relativno hitro izkazalo, da bo težko doseči soglasje o tem, ali ukinitvev notranjih meja velja le za državljane EU ali tudi za državljane tretjih držav, je vzporedno ob aktivnostih EU, ki so bile formalno institucionalizirane v t. i. »tretjem stebru« maastrihtske pogodbe, nastajala t. i. »schengenska skupina«.

Vodilno vlogo v tej smeri sta prevzeli Francija in Nemčija, ki sta leta 1984 podpisali bilateralni Sporazum o postopni odpravi mejnih kontrol na nemško-francoski meji, ki velja kot predhodnik schengenskih sporazumov (*Burian, 1999; 21*). Ravno tako je bila istega leta s t. i. beneluškim manifestom ustanovljena skupina petih, ki so jo sestavljale Belgija, Nemčija, Francija, Luksemburg in Nizozemska. Ta skupina je pripravila Sporazum¹ o postopni ukinitvi kontrol na skupnih mejah, ki so ga leta 1985 v Schengenu podpisali šefi vlad (*Pavlin, 2002; 17*).

Drugi sporazum so članice skupine petih leta 1990 prav tako podpisale v kraju Schengen. Uradni naziv zanj je Sporazum za izvajanje Sporazuma iz Schengena z dne 14. junija 1985. Zanj se pogosto uporablja tudi naziv Schengenski izvedbeni sporazum ali Schengen II (*Burian, 1999; 23*).

¹Uradni naziv tega dokumenta je »Sporazum med vladami držav Gospodarske unije Beneluksa, Zvezne republike Nemčije in Republike Francije o postopni ukinitvi mejnih kontrol na skupnih mejah«, neuradno pa ta sporazum imenujejo Schengenski sporazum ali Schengen I (*Pavlin, 2002; 17*).

S Schengenskim sporazumom so države podpisnice ukinile kontrole na notranjih mejah in jih okrepile na zunanjih ter pospešile medpolicijsko sodelovanje. Države članice so razvile tudi poseben informacijski sistem – Schengenski informacijski sistem – in utrdile sodelovanje znotraj Urada evropske policije. S Pogodbo o ustanovitvi EU so nastala naslednja področja skupnega interesa: prehodnost zunanjih meja, pogoji za vstop in pogoji bivanja, urejanje bivanja in dela, sodno in policijsko sodelovanje ter boj proti mamilom. Vsa ta področja, ki so bila vključena v Maastrichtsko pogodbo, je leta 1997 (oziroma z ratifikacijo 1999) začela urejati pogodba iz Amsterdama. V Amsterdamski pogodbi so se države članice obvezale, da bodo odpravile še zadnje težave pri prostem pretoku oseb predvsem s povečanjem varnosti in okrepitevijo sodelovanja znotraj Schengenskega sporazuma (*Ješovnik, 2000; 34-35*).

1.1. Schengenski sporazum – Schengen I

Ta medvladni sporazum vsebuje 33 členov, ki so razdeljeni v dve poglavji. Prvo poglavje obravnava kratkoročne ukrepe za olajšanje mejne kontrole, kot so le vizualni pregled vozil, okrepljeno sodelovanje med carinskimi in policijskimi organi držav članic ter vzpostavitev skupnih kontrolnih mest. Drugo poglavje pa vsebuje katalog dolgoročnih kompenzatornih ukrepov ob popolni odpravi mejne kontrole na notranjih mejah.

Kompenzatorni ukrepi, ki so bili pogoj za ukinitvev notranjih mej, so:

- izboljšanje policijskega sodelovanja,
- poenostavitev pravne pomoči z neposrednim sodelovanjem sodnih organov,
- skrajšanje in poenostavitev izročitvenega postopka med državami članicami,
- dogovor o čezmejnem zasledovanju med državami članicami,
- spoštovanje prepovedi vstopa na območju celotne EU,
- prilagoditev predpisov na področju narkotikov, orožja in eksplozivov,
- poenotenje vizne politike in pogojev za vstop,
- prenos kontrol na zunanje meje EU ob upoštevanju interesov drugih držav članic.

Na osnovi kataloga kompenzatornih dolgoročnih ukrepov iz drugega poglavja Schengenskega sporazuma je skupina petih skoraj pet let pripravljala poseben izvedbeni sporazum. Ta sporazum je nastajal v času velikih sprememb v Evropi, ki so bile posledice padca »železne zavese«, ponovne združitve Nemčije in balkanske krize (*Burian, 1999; 21-23*).

1.2. Schengenski izvedbeni sporazum – Schengen II

Schengen II je začel veljati 1. septembra 1993. Ta sporazum je za razliko od Schengena I državna pogodba, ki jo je potrebno ratificirati. Ta sporazum med drugim določa, da se osebne kontrole na notranjih mejah ukinejo tudi za državljane tretjih držav (*Burian, 1999; 23*).

1.3. Vsebina Schengenskega izvedbenega sporazuma

Schengen II je najobsežnejši regulacijski mehanizem za uresničitev oziroma vzpostavitev prostega pretoka ljudi in vzpostavitev mejnih kontrolnih točk na zunanji meji EU (*Pavlin, 2002; 21*). Razdeljen je v osem poglavji:

- Pojemne določbe
- Predpisi o mejni kontroli, tujcih in azilu
- Policijsko in pravosodno sodelovanje, mamila in orožno pravo
- Schengenski informacijski sistem
- Policijsko in carinsko pravo
- Splošno varstvo podatkov
- Institucionalne določbe
- Končne določbe

Namen »Schengena« je uresničitev t. i. notranjega prostora, v katerem je zagotovljen prost, od nacionalnosti neodvisen osebni promet. To pa ne sme negativno vplivati na varnostne standarde. To torej pomeni, da se dosedanje notranje mejne kontrole prenesejo na zunanje meje držav pogodbenic »Schengena« in da se tam kontrola izvaja po principu »eden za vse«. Mejna kontrola ni le v interesu države, kjer se opravlja, ampak v interesu vseh pogodbenic.

Zaradi tega je bilo potrebno določiti enotne kriterije, kdo in pod katerimi pogoji sme vstopiti v »veliki notranji prostor brez kontrol«. Praviloma se zunanje meje lahko prestopajo le na mejnih prehodih in to v času, ko so odprti. Zagotoviti je potrebno, da se kontrole na vseh zunanjih mejnih prehodih opravljajo po enotnem standardu. Uradna dejanja pri teh kontrolah morajo po nacionalnem pravu opravljati pristojne nacionalne oblasti.

Poleg opravljanja kontrol na mejnih prehodih pa morajo države pogodbenice »Schengena« nadzorovati tudi zunanje meje izven mejnih prehodov in mejne prehode, ko ti niso odprti. Ta nadzor izvajajo s patroljiranjem. To pomeni, da mora biti delo na zeleni in modri meji (ki sta poseben izziv za preprečevanje nedovoljenih migracij) organizirano tako, da ne vzpodbuja izogibanja rednim kontrolam pri prestopu meje na mejnih prehodih (Burian, 1999; 31-35).

2. ANALIZA SPLOŠNIH DEJAVNIKOV OBRAVNAVANEGA OBMOČJA

2.1. Skrajne točke

Obravnava območje na jugu in jugovzhodu omejuje mejna črta. Na državni meji predstavljata skrajni točki območja mednarodna mejna prehoda Starod in Babno Polje. Preostale skrajne točke pa so od jugozahoda proti severovzhodu naslednje: Podgrad, Harije, Topolc, Šembije, Koritnice, Mašun, Obramec (1131 m.n.v.), Škrinjji vrh (911 m.n.v.) in Debeli hrib (843 m.n.v.).

Slika 2.1: Skica obravnavanega območja

Vir: Interaktivni atlas Slovenije

2.2. Velikost in oblika

Območje ima grobo gledano obliko deltoida, katerega stranice se stikajo v Podgradu, Šembijah, Babnem Polju in Jelšanah. Zračna razdalja med skrajnim severnim in južnim delom območja je 15,2 km med skrajnim vzhodnim in zahodnim delom pa 35,4 km. Površina območja znaša 343 km².

2.3. Regionalnogeografska pripadnost

Celotno območje spada v jugozahodno Slovenijo. Vendar je razdeljeno med dve makroregiji, in sicer med Dinarske planote celinske Slovenije in Submediteransko Slovenijo (*Gams, 2001; 20-23*).

Na severovzhodu obravnavano območje sega na Dinarske planote celinske Slovenije. Skupna značilnost makroregije je kras, ki ni samo geomorfološki pojav. Pomeni tudi prevlado plitvih prsti, prekinjenih s kamni in večjo talno sušnost. Zaradi tega je makroregija od nekdaj redko poseljena in gozdnata. Od površinske rečne mreže se javljajo predvsem ponornice (*Gams, 2001; 145,146*). Obravnavano območje pa znotraj Dinarskih planot celinske Slovenije obsega tri mezoregije: Del Notranjskega podolja, oziroma njegov skrajni jugovzhodni del, Babno polje in Pivško kotlino v njenem skrajnem zgornjem oziroma južnem delu med vasema Šembije in Koritnice. Največji delež pa predstavlja mezoregija Javorniki in Snežnik, saj obravnavano območje zavzema južno polovico mezoregije, torej celotno Snežniško hribovje. Na jugozahodu Snežnik prehaja v dolino Reke, s tem pa tudi v Submediteransko Slovenijo.

Jugozahodni del obravnavanega območja sega v Submediteransko Slovenijo. Njeni glavni značilnosti sta menjavanje flišnih in apneniških kamnin ter razmeroma toplo, submediteransko podnebje (*Gams, 2001; 194*). V Submediteranski Sloveniji obravnavano območje obsega mezoregijo Brkinov z dolino Reke, in sicer vzhodni del Brkinov ter dolino Reke, dokler ta ne preide pri Topolcu v debrski del, ter Podgrajsko podolje do Podgrada, ki spada v mezoregijo Podgorski kras, Čičarija in Podgrajsko podolje.

2.4. Potek mejne črte in učinki mejne črte na varnost

Na vzhodu se obravnavani del meje prične na tromeji med občinama Loški potok in Loška dolina ter Republiko Hrvaško. To je 1500 m vzhodno od Črnega vrha (1062), na območju Požarišč (*Pregledna karta občin Cerknica, Ilirska Bistrica in Postojna 1 : 50 000; 1980*).

Od tam se mejna črta spušča proti jugu preko kote 1063, nato gre 150 m vzhodno od kote 923 do Mednarodnega mejnega prehoda Babno Polje. Nato gre 700 m zahodno od vrha Devce (884 m.n.v.), kjer se mejna črta usmeri proti jugozahodu in gre 400 m vzhodno od Hribovskega hriba (1014 m.n.v.), nato gre 700 m severozahodno od kote 1170. 200 m severno od kote 899 se mejna črta obrne proti zahodu in gre preko izvira Bela voda. 650 m severno od gozdarske kočice Stiska se zopet obrne na jug. Od tam gre 350 m zahodno od Škodovnika (1048 m.n.v.), preko kote 783 na Praprotni dragi. Nato gre 600 m severovzhodno od Pravdenjaka (1355 m.n.v.). Od tam gre mejna črta dalje proti jugu, 550 m vzhodno od Cifer (1381) ter 1100 m jugovzhodno od Argana (1355 m.n.v.).

Tukaj se mejna črta zopet obrne proti jugozahodu in gre 400 metrov južno od kote 1210, nato pa 550 metrov južno od kote 1034. Od tu gre do Gomanc, nato pa preko Gomanške gore (1134 m.n.v.) ter 200 m severno od Katalina (1083 m.n.v.). Mejna črta nato prečka Veliko vodo 200 m južno od kote 592 in gre preko hriba Osterija (712 m.n.v.). Prečka Zalo žlebino in gre preko Prvonoha (832 m.n.v.). Nato gre 350 m južno od Brezovca (638 m.n.v.). 300 m jugozahodno od Liskovaca (704 m.n.v.) se mejna črta obrne na sever, 50 m od Visočca (756 m.n.v.) pa se obrne na zahod in gre preko Maloobmejnega mejnega prehoda Novokračine do Mednarodnega mejnega prehoda Jelšane. Tu se mejna črta obrne proti jugozahodu, nato pa se 650 m severozahodno od kote 445 obrne na severozahod in gre 350 m vzhodno od Gradine (562 m.n.v.) ob železniški progi. Nad železniškim predorom se meja zopet proti jugu in gre 400 m severno od Visokega vrha (646 m.n.v.) do Mednarodnega mejnega prehoda Pasjak.

Oblika in smer mejne črte je značilen kvalitativni element državne meje. Po obliki je meja lahko ravna, zlomljena in polkrožna. Vsaka od teh oblik ima lahko večje ali manjše število vboklin ali izboklin v glavnem manjših dimenzij. Velike vbokline povečujejo občutljivost nekaterih važnih rajonov in objektov v notranjosti države ter zmanjšujejo občutljivost podobnih rajonov in objektov na sosednjem ozemlju. Nasprotno pa velike izbokline zmanjšujejo občutljivost pomembnih rajonov in objektov v globini državnega ozemlja ter povečujejo občutljivost podobnih rajonov in objektov na sosednjem ozemlju.

Meja je skoraj na celotnem obravnavanem območju rahlo izbočena. Izjeme so le na naslednjih območjih, kjer je meja vbočena. Ti odseki so naslednji:

- Odsek med koto 899, ki je od Belega vrha (949 m.n.v.) oddaljena 1500 m proti

vzhodu, ter koto 783 na Praprotni dragi.

- Odsek med Kavranim brijegom (737 m.n.v.) in Maloobmejnim prehodom Novokračine. Vrh te vbokline je na Visoču (756 m.n.v.).
- Odsek med Sveto Katarino (691 m.n.v.) in Petrovimi bregami (485 m.n.v.).
- Odsek med Gradino (562 m.n.v.) in Medvedino (690 m.n.v.).

Večje izbokline na obravnavanem odseku so:

- Osek med Brezovcem (638 m.n.v.) in Visočem (756 m.n.v.), vrh te izbokline je na Liskovacu (704 m.n.v.).
- Odsek med Mednarodnim mejnim prehodom Jelšane in Gradino (562 m.n.v.).
- Odsek med Mednarodnim mejnim prehodom Pasjak in Kovnico (901 m.n.v.), vrh te izbokline pa je na Burčinah (825 m.n.v.).

Grafični prikazi navedenih odsekov so prikazani v prilogi A.

Državne meje imajo vedno določen obrambnogeografski pomen, ki je v veliki meri odvisen od dolžine in oblike meje, reliefa in mnogih drugih fizičnogeografskih in družbenogeografskih dejavnikov obmejnega pasu (*Marjanović, 1983; 66*). Za mejo z Republiko Hrvaško na tem odseku je značilno, da je skoraj v celoti pogozdena in nenaseljena, vendar preprejena z mnogimi potmi in cestami, na katerih ni mejnih kontrol.

Dolžina mejnega pasu je prav tako kvantitativni kazalec. Meri se z ravno črto med dvema tromejama ali pa med večjimi »prelomi« mejne črte. Dolžina mejnega pasu na proučevanem območju znaša 31, 8 km. Dolžina mejnega pasu nam da zanesljivejše podatke za oceno potrebnih sil. Vendar pa pridemo do najzanesljivejših ocen, če upoštevamo vse mejne elemente in konkretno situacijo. Razmerje med dolžino meje, merjene po mejni črti, in dolžino med dvema tromejama je koeficient zlomljenosti (oblika) mejne črte. Večji kot je koeficient, bolj je zlomljena mejna črta. Koeficient zlomljenosti proučevanega odseka je 2,1. To pomeni zelo veliko lomljenje.

Na obravnavanem območju so trije mednarodni mejni prehodi: Babno Polje, Jelšane in Starod. Nadzor državne meje izvaja Policijska uprava Postojna. Iz tabele je razvidno, da sta najbolj obremenjena mejna prehoda Starod in Jelšane, kjer letno prestopi mejo več kot pol 3,5 milijona potnikov, na vseh mejnih prehodih na območju pa prestopi mejo skoraj 4 milijone

potnikov. Skupno na mejnih prehodih Starod in Jelšane prestopi mejo skoraj osemdeset tisoč tovornih vozil (*www.policija.si*).

Tabela 2.1: Obremenjenost mejnih prehodov leta 2004

MEJNI PREHOD	POTNIKI	OSEBNA VOZILA	AVTOBUSI	TOVORNA VOZILA	VLAKI
Babno Polje	245.725	75.150	2.073	1.827	/
Jelšane	1.807.183	459.790	7.724	24.717	/
Starod	1.850.149	545.944	6.226	53.425	/
Ilirska Bistrica (železniški prehod)	37.410	/	/	/	2.569
SKUPAJ	3.940.467	1.080.884	16.023	79.969	2.569

Vir: *www.policija.si*

3. UČINKI FIZIČNOGEOGRAFSKIH DEJAVNIKOV

3.1. GEOLOŠKE ZNAČILNOSTI

3.1.1. Geološki prelomi

Preko Babnega polja poteka Idrijski prelom, ki v smeri severozahod-jugovzhod seka pokrove med Idrijo in Prezidom. Skupaj z več vzporednimi prelomi sestavlja okrog 100 metrov široko zdobljeno cono (*Jenko, 2004; 18*).

Šembijški prelom poteka med Šembijami in vzhodno od Ilirske Bistrice, kjer je bil horizontalno premaknjen narivni rob snežniškega nariva (*Buser, 1976;51*). Manjši narivi se nahajajo še med Juriščami, Koritnicami in Mašunom. Srednji del Snežnika je skalovje, ki dviguje jurske in spodnjekredne sloje, ki so skoraj horizontalno položeni okoli glavnega vrha Snežnika (*Buser, 1976; 51*). Tako lahko sledimo Snežniškemu prelomu na jugozahodnem območju Snežnika, kjer loči jurske in starejše kredne od zgornjekrednih plasti (*Buser, 1976;51*). Na severovzhodnem robu Snežnika, to je med Palčjami in Mašunom, je narivna luska (*Slovenija Geološka karta 1:500 000, 1992*).

Na območju Ilirske Bistrice je prisoten še prelom Branice, ki mu lahko sledimo od Grgarja pri Novi Gorici do Ilirske Bistrice. Predpostavljajo, da je na področju flišu podobnih skladov še več prelomov, ki pa jih je težko registrirati zaradi pokritosti terena. Poleg prelomov v smeri severovzhod-jugovzhod in zahod-vzhod so prisotni tudi prelomi, ki so pripomogli k nastanku

slepih dolin na jugozahodnem robu Brkinske sinklinale. Ti prelomi so v smeri sever-jug. (*Šikić, Pleničar, 1975; 27-28*).

3.1.2. Razprostranjenost in starost kamnin

Triasne plasti so litološko zelo pestre in stratigrafsko zelo razčlenjene. Pas t. i. glavnega dolomita, ki je slabo prepusten, se vleče vzdolž idrijske prelomnice in je pomemben za nastanek in obstoj kraških polj v podolju. To je 1000-1300 m debela skladovnica dolomita, ki se preko Babnega polja nadaljuje v smeri Prezida (*Jenko, 2004; 20*).

Jurski apnenec in dolomit, katerega debelina znaša 200-300 m, najdemo na severnem obrobju Babnega polja (*Jenko, 2004; 20*).

Najstarejše kamnine na področju Snežnika so iz jure. Sklade iz zgornjega doggerja sestavlja temno siv debelo-zrnati dolomit. Vsa nahajališča so skoncentrirana v okolici vrha Snežnika. Skladi so debeli in ploščasti. Tu pa tam se dolomit izmenjuje s temno sivim apnencem. Ti sloji prihajajo na površje na majhnih površinah, njihova debelina znaša okoli 600 m. Malmskih skladov je več, čeprav so tudi ti sloji na površini razviti izključno v neposredni okolici vrha Snežnika. To je svetlo siv, rekristaliziran apnenec. Rekristalizirani apnenci se izmenjujejo s svetlo sivim dolomitiziranim, mikro-zrnatim apnencem na vzhodnih pobočjih Snežnika (*Šikić, Pleničar, 1975; 14*).

Karbonatni skladi **krede** tvorijo širše področje Snežnika in se širijo proti Gorskemu kotarju. Ti skladi so v glavnem apnenci in dolomiti, ki se pojavljajo kot apneno-dolomitna breča, ki pa ni posebej ločena, tvori nepravilne oblike in slabo izraženo slojevitost. Zrna apnene in dolomitne breče ter mikrobreče so vezana z apneno-dolomitnim cementom. Večina zrn je velikih do 40 cm, v breči najdemo leče temnosivih apnencev debeline 30-40 cm. Debelina teh skladov znaša od 0-150 m. Izmenjujoči se apnenci in dolomiti ležijo na področju severno od Snežnika. To so svetli, včasih sivi ali rjavi apnenci ki se vertikalno izmenjujejo z dolomiti. Debelina teh slojev znaša od 400 do 600 m. Ob cesti Zabiče-Gomance se pojavljajo sivorjavi apnenci, v teh slojih je karakteristična izmenjava morskih in sladkovodnih slojev. V teh slojih so vložene tudi leče premoga, ki so debele do 120 cm, sam sloj pa je debel 200 m (*Šikić, Pleničar, 1975; 15-18*).

Karbonatni skladi krede, ki so v glavnem apnenci in dolomiti, se pojavljajo tudi v okolici Novokračin, debelina teh skladov pa znaša 100-200 m in v okolici Podgrada, kjer debelina

skladov znaša od 300 do 500 m. Sivi in rjavi apnenci oziroma t. i. vremski sloji se nahajajo v Brkinski sinklinali v okolici Jelšan. V teh slojih je karakteristična izmenjava morskih in sladkovodnih slojev. V teh slojih so vložene tudi leče premoga, ki so debele do 120 cm, sam sloj pa je debel 200 m. Prav takšni sloji se na majhni površini nahajajo tudi severovzhodno od Ilirske Bistrice. Površina, ki jo prekrivajo ti sloji, je velika samo nekaj kvadratnih metrov. Isti sloji so še na zahodni strani kamnoloma, ki se nahaja vzhodno od Ilirske Bistrice (*Šikić, Pleničar, 1975; 15-19*).

Na levem bregu Reke je ponekod lapor kredne starosti, ki ga najdemo tudi v okoli 2 km dolgem pasu tik nad Ilirsko Bistrico pod kraškim robom (*Šebenik, Kladnik, 2001; 248*).

Starejši deli **paleogenskih** kamnin segajo globoko v hribovito območje Snežnika, sloji pa so sestavljeni iz starejših apnenčastih in mlajših klastičnih kamnin. Kozinske apnenice, ki pripadajo paleocenu, najdemo na obronkih Snežnika od Pake proti Jelšanam. To so sladkovodni sivorjavi do črni bituminozni, velikokrat gosti apnenci, med katerimi se pojavljajo tudi svetli apnenci, katerih debelina znaša od 10 do 80 m. Flišu podobni sloji se v manjši meri pojavljajo tudi na Snežniku. Te sloje, ki so debeli od 3 do 8 m, sestavljajo breča, konglomerat, peščenjak, lapor, glinast lapor in glina (*Šikić, Pleničar, 1975; 19-24*).

Paleogeni skladi so razviti tudi ob Brkinski sinklinali. Sloje razvite kot rdečkasti lapornati apnenec in lapor najdemo severovzhodno od Zabič pri Ilirski Bistrici. Flišu podobni skladi pokrivajo področje sinklinale Brkinov. Sestavljeni so iz breče, konglomerata, peščenjaka, laporja, glinastih laporjev in gline. Ti skladi so **eocenske** starosti, debeli pa so od 400 do 600 m (*Šikić, Pleničar, 1975; 19- 24*).

Rdečkasti laporni apnenec in lapor iz spodnjega eocena se nahajata pri Knežaku, Zagorju in Šembijah. Debelina teh lapornatih slojev znaša od 10 do 80 m (*Šikić, Pleničar, 1975; 21*).

Pliocenski skladi so razviti v prostoru med Zarečico, Kosezami in Veliko Bukovico blizu Ilirske Bistrice. Skladi so na površini komaj opazni, vendar so podatki o njih pridobljeni iz nekdanjega rudnika. Skladi pliocena so sestavljeni iz glin, peskov in gramoza s sloji lignita, njihova debelina pa znaša več kot 100 m (*Šikić, Pleničar, 1975; 24-25*).

Kvartarne kamnine na dnu Babnega polja predstavljajo nanosi rek in potokov. Sestavljene so iz peščene gline, grušča in delno iz proda². Debelina nanosov na kraških poljih je različna in znaša povprečno 3-4 m, ponekod pa doseže 15 in celo 25 m; to so zapolnjene vrtače (*Jenko, 2004; 16-17*).

Na območju Snežnika kvartarni sloji pokrivajo v glavnem nižja področja in doline v hribovitih območjih. Ledeniške morene so razširjene na južnih in vzhodnih obronkih Snežnika, pokrivajo pa višje dele Snežnika. Morene so razširjene na področju dolgem več kilometrov. Sestavljene so iz zrn apnenca, zrnatega dolomita in dolomitne breče. Zrna so lepo zaobljena, velika pa so od nekaj centimetrov do 35 cm. Večji deli so pomešani s peskom, v katerem lahko zasledimo tudi leče gline. V nižjih predelih v okolici Gomanc se nahajajo nesortirani apnenci, glineni nanos in gramoz. Pri Gomancih obstajajo tudi primeri pravih jezerskih sedimentov, ki so sestavljeni iz glin, peskastih glin, peska in gramoza.

Melišča so nastala pod strmimi obronki Snežnika in v globoko vrezanih dolinah (*Šikić, Pleničar, 1975; 25-26*).

Kvartarni skladi pokrivajo tudi nižja področja v Brkinih in dolini Reke. Terasasti pleistocenski sedimenti so razviti vzdolž Reke med Zabičami in Podgrajami. Teraso so sestavljene iz flišu podobnih materialov. Od holocenskih sedimentov je največ aluvialnega nanosa, ki leži v dolinah rek in potokov, ter v kraških poljih uvalah in vrtačah. V področju fliša in v njegovi neposredni bližini izhaja aluvialni nanos iz flišu podobnih slojev. Največ se je akumulirala glina. Največ takšne gline se nahaja v ravnici Ilirske Bistrice, kjer se s flišu podobnim materialom meša pliocenska glina. Južno od Ilirske Bistrice, med Kosezami in Malo Bukovico, je dobra 2 km² mastnih, temnosivih, modrih ali rjavkastih glin pliocensko-pleistocenske starosti. Na globini 52 m je med njimi pet metrov debela plast lignita. Gline nakazujejo nekdanjo ojezeritev dna Ilirskobistriške kotline ali vsaj občasno močvirje. Z naplavinami je pokrito tudi dno slepih dolin (*Šebenik, Kladnik, 2001; 248*). Debelina holocenskega nanosa pri Ilirski Bistrici znaša 5-6 m. V dolinah, ki so vsekane v flišu podobne sklade ter v kraških poljih, na jugozahodnem robu flišu podobnih skladov, so na mnogih mestih akumulirane večje količine gline iz flišu podobnih slojev. Nahajališča so v zgornjem

²Pleistocensko poledenitev je spremljalo močno preperevanje, ki je povzročilo, da so se v jamah, na dnu kraških polj, uval in vrtač odložile usedline (kraška ilovica, prod in pesek), ki se še niso sprijele. Po zadnji ledeni dobi so se v holocenu odlagale usedline (peščena glina, grušč in prod), ki pokrivajo kraška polja ter doline rek in potokov (*Mihevč A., 1999; 79*).

toku Klivnika, pri Mali Bukovici, pri Račicah ter med Hrušico in Podgradom, (*Šikić, Pleničar, 1975; 25*).

3.1.3. Obrambnogeografske značilnosti in učinki geološke sestave na prehodnost mejnega odseka

Geološka sestava površja kot geografski dejavnik predstavlja veliko kvalitativno komponento geografskega prostora, ko jo proučujemo za potrebe oboroženega boja in vojne v celoti.

Vendar na celotnem območju ni večjih nahajališč mineralnih surovin oziroma imajo neugodno kemijsko sestavo rudnin ali pa so te že izčrpane. Pri Kosezah ob Ilirski Bistrici je nahajališče lignita, kjer je bil pred 2. svetovno vojno tudi rudnik (*Šikić, Pleničar, 1975; 33-34*). Po Petraschecku naj bi leta 1924 v globini 52 metrov naleteli na 5,2 m debelo plast čistega premoga, ki je mehak, barski in ima malo lesa (*Pavlovec, 1994; 85*).

Za gradbeni kamen je primeren apnenec neposredno nad Ilirsko Bistrico. Gradbeni kamen primeren za tamponske sloje, je severozahodno od Leskove doline. Bazalni laporji prehodnih slojev bi se lahko uporabljali za proizvodnjo cementa. (*Šikić, Pleničar, 1975; 34-36*).

Geološka sestava ima velik vpliv na obrambne in vojaške aktivnosti. Vpliva na urejanje vojskovališča za oborožen boj in vojno, na življenje, delo, opremo, oborožitev, usposabljanje in na bojne postopke oboroženih sil, na premikanje, nastanitev, utrjevanje in gradbeno dejavnost, na izbor inženirske tehnike za opravljanje teh del, na norme izvajanja del, na učinke delovanja posameznih bojnih sredstev in celih bojnih sistemov itd. Poleg navedenega vpliva tudi na zaščito in reševanje, oskrbo z vodo, geotektonske posebnosti, povezane s potresno aktivnostjo (*Bratun, 1997; 59*). Prav tako pa so ob namernem ali nenamernem izpustu nevarnih snovi ogroženi vodni viri na širšem območju³.

³Voda s Snežnika odteka proti izviru Reke, Pivškemu podolju in poljem Notranjskega podolja (*Zupančič, 2001; 336*).

Na kamninah iz krede je zaradi živoskalnih štrlin oteženo gibanje s terenskimi vozili in tudi peš. Živoskalne štrline (*slika 1*) se v obmejnem pasu pojavljajo od roba Babnega polja pa vse do vznožja kraškega roba, kjer se začnejo kvartarni skladi. To je 650 metrov od struge Velike vode na nadmorski višini 700 metrov. Skladi krede so prekinjeni s kvartarnimi nanosi, ki pokrivajo nižja območja, torej posamezne uvale in drage.

Slika 3.2: Živoskalne štrline onemogočajo prehodnost s terenskimi vozili ter otežujejo premikanje peš. Fotografirano na pobočju Gomanške gore. (Foto: Andrej Kosič, 8. 9. 2005)

Kvartarne nanose sestavljata prod in pesek, ki omogočata premik tudi izven utrjenih poti. Zgoraj omenjeni odsek prekinjajo naslednja nižja območja: Berinščakova draga z dnom na nadmorski višini 840 m, dolina pod Belim vrhom (949 m.n.v.), katere dno je na nadmorski višini 740m, Praprotna draga z dnom na nadmorski višini 780 m, Jelenja draga, katere dno leži na nadmorski višini 1000 metrov, Vala z dnom na nadmorski višini 1100 m ter Gomance, najboljšežnejša dolina na celotnem območju, ki se vleče skoraj 5 km vzdolž državne meje. Poleg živoskalnih štrlin pa na prehodnost vplivajo tudi vrtače, ki so posebej na gosto posejane med Mednarodnim mejnim preходом Starod in Brdansko dano, med Gradino (562 m.n.v.) in Sveto Katarino (691 m.n.v.), razen odseka, dolgega 350 m od Mržljaka proti jugovzhodu,

in odseka ob Mednarodnem mejnem prehodu Jelšane, dolgem 500 m, ter med točko, ki je od Visočca (756 m.n.v.) oddaljena 500 m proti jugozahodu, in Grižo (677 m.n.v.).

Prehod s terenskim vozil je na flišu lažji. Fliš je prisoten na odseku od severovzhodnega roba Brdanske Dane do vznožja Gradine (562 m.n.v.), na nadmorski višini 500 m ter od vznožja Brezovca (638 m.n.v.), na nadmorski višini 600 m do kraškega roba, na nadmorski višini 700 m.

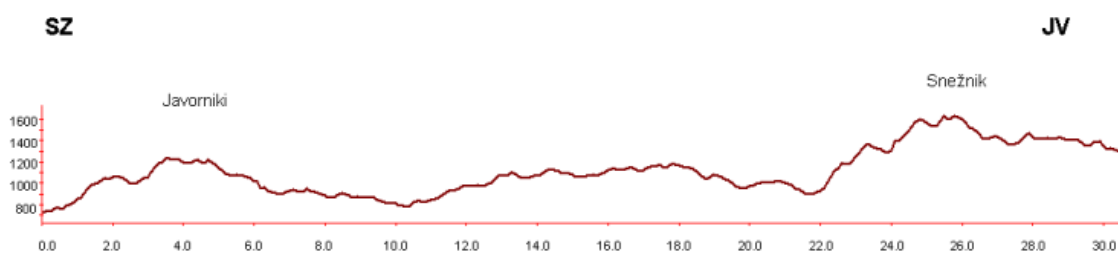
3.2. RELIEFNE ZNAČILNOSTI

3.2.1. Splošne značilnosti reliefa

Babno polje leži na skrajnem severovzhodnem delu obravnavanega območja. To je 15 km² velika ter 2 km dolga, suha in razmeroma plitva, neizrazita kotanja, ki nima značaja zaprte kraške globeli, ampak bolj spominja na razširjeno suho dolino, ki se širi od Prezida in se nato razcepi v tri suhe doline (*Mihevc, 1996; 36*).

Nad Babnim poljem se proti jugozahodu širi Snežnik. Vrhovi na območju Snežnika so visoki do 1400 m, v predelu okrog Mašuna med Snežnikom in Javorniki okoli 1150 m. Le vršna gmota Snežnika se vzpenja nad 1500 m (*profil 1*). Južni rob Snežnika se dviga v višinah od 850 do 1000 m in se znižuje proti severozahodu.

Profil 3.1: Javorniki - Snežnik

Vir: *Geodata, SIK, MORS, 2005*

Izdela: *PDRIU, CDR, ORIS, 2005*

Na površju visokih kraških planot so še opazni skromni ostanki rečnih dolin s terasami in rečnimi nanosi. Številne drage na Snežniku si sledijo v nizu in potem obvisijo nad strmim robom planote, na primer Gomance. V resnici gre za korozijsko poglobljene in razširjene

ostanke nekdanjih rečnih dolin.

Na Snežniku je marsikje mogoče videti globoke vrtače in koliševke ter širše kotanje, sorodne kontam v Alpah. Večje in manjše vrtače so posejane precej na gosto, prav tako, prav tako je na površini veliko žlebičev, škavnic in škrapelj (*Zupančič, 2001; 334-336*).

Snežnik se v kotlino Pivke spusti preko širokih, uravnanih hrbtov. Dno kotline je na obravnavanem področju v nadmorski višini 580 m. Tu je kotlina tudi najožja, njena širina znaša le nekaj sto metrov (*Kovačič, 1975; 9*). V dnu se menjava z rečnim nanosom prekrita ravnica in v grobem uravnani, v drobnem pa močno kraško razjedeni deli. (*Požeš, 1996; 63-64*).

V širšem reliefnem pogledu so Brkini in Reška dolina lahko razpoznavna regija. Gre za obsežno sinklinalo, zapolnjeno z eocenskimi fliši. Lega in razpotegnjenost pokrajine, ujete med dvema višjima kraškima predeloma Dinarskega sveta, je seveda prav tako v dinarski smeri severozahod-jugovzhod. V smereh jugovzhod in severozahod je mezoregija odprta in precej bolj prehodna (*Šebenik, 1996; 49-50*).

3.2.2. Učinki reliefa na nadzor mejnega odseka

Mejno črto na obravnavanem območju lahko nadziramo iz naslednjih točk (*priloga B*):

1. **S Hribovskega hriba** (1014 m.n.v.): iz te točke lahko nadziramo mejni pas v dolžini 3950 m od Mednarodnega mejnega prehoda Babno polje do točke, ki je od kote 1170 na Berinščeku oddaljena 600 m proti severozahodu. »Mrtve točke«, ki jih iz Hribovskega hriba (1014 m.n.v.) ne moremo nadzirati, so vidne: iz kote 904, ki je od Mednarodnega mejnega prehoda Babno polje oddaljena 300 m proti severovzhodu, s Telebačnika (979 m.n.v.) in z Žbelovcev (931 m.n.v.).

2. **Z Belega vrha** (949 m.n.v.): iz te točke lahko nadziramo mejni pas v dolžini 2750 m od točke, ki je od kote 1170 na Berinščeku oddaljena 600 m proti severozahodu do točke, ki je od Belega vrha (949 m.n.v.) oddaljena 600 m proti jugozahodu. Mejno črto med Hribovskim hribom (1014 m.n.v.) in Belim vrhom (949 m.n.v.) je mogoče nadzorovati tudi iz Stiske (1013 m.n.v.).

3. **Z Velikega Vavkovca** (1172 m.n.v.): iz te točke lahko nadziramo mejni pas v dolžini 3800 m od točke, ki je od Belega vrha (949 m.n.v.) oddaljena 600 m proti jugozahodu do točke, ki je od Pravdenjaka (1355 m.n.v.) oddaljena 700 m proti zahodu. Ta del meje lahko nadziramo tudi iz kote 1074, ki je od Pravdenjaka (1355 m.n.v.) oddaljena 1300 m proti severu.

4. **S Cifer** (1381 m.n.v.): iz te točke lahko nadziramo mejni pas v dolžini 3100 m od točke, ki je od Pravdenjaka (1355 m.n.v.) oddaljena 700 m proti zahodu do točke, ki je od Argana (1388 m.n.v.) oddaljena 1300 m proti jugovzhodu. Severni del tega odseka je mogoče nadzorovati še iz Pravdenjaka (1355 m.n.v.) in Medvedove glave (1396 m.n.v.), južni del pa iz Argana (1388 m.n.v.).
5. Z vrha z nadmorsko višino 1320 m, ki je od **Male Padežnice** (1201 m.n.v.) oddaljen 1000 m proti jugovzhodu. Iz te točke lahko nadziramo mejni pas v dolžini 2500 m od točke, ki je od Argana (1388 m.n.v.) oddaljena 1300 m proti jugovzhodu do točke, ki je od Velikih vrat (1156 m.n.v.) oddaljena 500 m proti vzhodu. Odsek lahko nadziramo tudi iz Argana (1388 m.n.v.) in z vrha z nadmorsko višino 1210 m, ki je od Velikih vrat (1156 m.n.v.) oddaljen 300 m proti vzhodu.
6. **Z Orlovice** (1299 m.n.v.): iz te točke lahko nadziramo mejni pas v dolžini 5150 m od točke, ki je od Velikih vrat (1156 m.n.v.) oddaljena 500 m proti vzhodu do točke, ki je od Gomanc oddaljena 250 m. Severovzhodni del lahko nadziramo še iz Brešč (1340 m.n.v.), jugozahodni del pa iz Petehovca (1241 m.n.v.).
7. **Z Gomanške gore** (1134 m.n.v.): iz te točke lahko nadziramo mejni pas v dolžini 2600 m od točke, ki je od Gomanc oddaljena 250 m do točke, ki je od Katalina (1083 m.n.v.) oddaljena 700 m proti zahodu. Vzhodni del odseka lahko nadziramo iz Petehovca (1241 m.n.v.), jugozahodni pa iz Goljaka (1145 m.n.v.).
8. **Z Osterije** (712 m.n.v.): iz te točke lahko nadziramo mejni pas v dolžini 3400 m od točke, ki je od Katalina (1083 m.n.v.) oddaljena 700 m proti zahodu do vrha Prvonoha (832 m.n.v.). Odsek je mogoče nadzorovati tudi iz Velikega vrha (1083 m.n.v.).
9. S kote 677, ki je od **Fabcev** oddaljena 500 m proti jugovzhodu. Iz te točke lahko nadziramo mejni pas v dolžini 3750 m od vrha Prvonoha (832 m.n.v.) do točke, ki je od vrha Visočca (756 m.n.v.) oddaljena 250 m proti jugovzhodu. S kote 677 ni viden odsek pod vrhom Brezovca (638 m.n.v.), ki je dolg 650 m. Ta odsek lahko nadziramo iz Kukulja (752 m.n.v.) ali Visočca (756 m.n.v.). Del odseka lahko nadziramo tudi iz Ovčjega brega (658 m.n.v.).
10. **S Svete Katarine** (691 m.n.v.): iz te točke lahko nadziramo mejni pas v dolžini 4800 m od točke, ki je od vrha Visočca (756 m.n.v.) oddaljena 250 m proti jugovzhodu do točke, ki je od Gradine (562 m.n.v.) oddaljena 300 m proti vzhodu. Vzhodni del odseka lahko nadziramo iz Špičeka (583 m.n.v.), zahodnega pa iz Sušnjaka (634 m.n.v.), vendar pa iz teh dveh točk ne vidimo dela mejne črte, ki poteka pod vrhom Svete Katarine (691 m.n.v.).
11. **Z Velikega vrha** (597 m.n.v.): iz te točke lahko nadziramo mejni pas v dolžini 2450 m od

točke, ki je od Gradine (562 m.n.v.) oddaljena 300 m proti vzhodu do točke, ki je od Visokega vrha (646 m.n.v.) oddaljena 400 m proti severu. Jugovzhodni del odseka lahko nadziramo iz Sušnjaka (634 m.n.v.), zahodni del pa iz Ostrožnice (574 m.n.v.).

12. **Z Grmade** (796 m.n.v.): iz te točke lahko nadziramo mejni pas v dolžini 2000 m od točke, ki je od Visokega vrha (646 m.n.v.) oddaljena 400 m proti severu do Mednarodnega mejnega prehoda Starod. Odsek lahko nadziramo tudi iz kote 619, ki je od Grmade (796 m.n.v.) oddaljena 1500 m proti severovzhodu.

3.2.3. Reliefna kanaliziranost območja

Reliefno je mejna črta najlaže prehodna na območju Babnega polja, Jelšanskega podolja in Podgrajskega podolja. Babno polje nima značaja zaprte kraške globeli, temveč se kot suha dolina širi od Prezida proti Babnemu polju, kjer se razcepi v tri suhe doline (*Mihevc, 2001; 354*). Jelšansko podolje se južno od Dolenj razširi ter se preko mejne črte nadaljuje na Hrvaško (*Šebnik, Kladnik, 2001; 246*). Dno Podgrajskega podolja je široko od 2 do 4 km in se dviga od severozahoda proti jugovzhodu. Na jugovzhodnem koncu, tik pred vasjo Starod, doseže višino od 670 do 680 m (*Repolusk, 2001; 259-260*), nato pa se na državni meji čez preval Veliki vrh spusti v hrvaško Brgudsko podolje (*Gams, 2003; 261*).

To je zelo ozek prehod, tako da je sam mejni prehod premaknjen 1500 m za mejno črto. Lahek prehod meje omogoča tudi slepa dolina Novokračine, ki leži na sami mejni črti. Iz nje vodita prehoda proti Jelšanskemu podolju in Kočanski dolini. Dostop proti Kočanski dolini preko meje omogoča tudi dolina zgornjega toka Reke, ki izvira v gozdu Dletvo na hrvaški strani meje. Lažji prehod državne meje omogoča tudi slepa dolina, Brdanska dana, pod vasjo Veliko Brdo, ki leži tik ob mejni črti.

Ostali del mejne črte poteka na območju Snežnika in je veliko težje prehoden. Relief Snežnika bi bil po svojih oblikah, intenzivni razgibanosti, razčlenjenosti z globokimi dragami, uvalami in dolinami brez gozdne odeje močno podoben visokemu alpskemu svetu. Vendar prav drage in uvale, ki so do 200 m globoko vrezane med kope in slemena, omogočajo lažji prehod meje, saj pogosto prehaja ena dolina v drugo. Deli jih le nizka kamnita pregraja (*Klemenčič, 1959; 11*).

Iz doline Gomance je možen prehod preko strmega kraškega roba v Kočansko dolino. Iz Gomanc ter Vale je možen tudi prehod preko Padežnice, Medvedje drage in Črne drage proti Sviščakom, od tam pa proti Ilirski Bistrici.

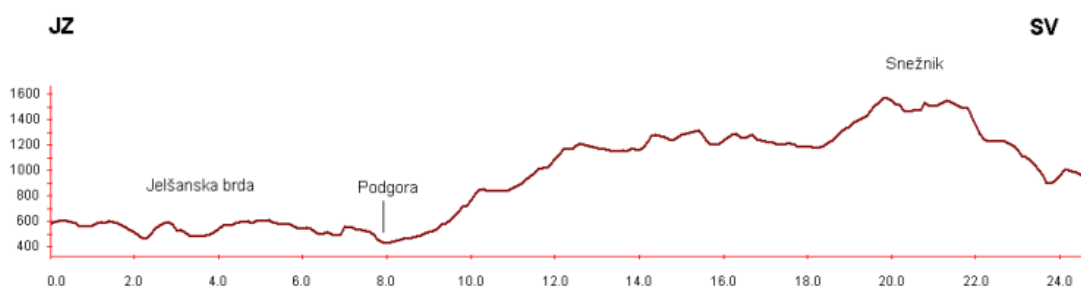
Slika 3.3: Dolina Gomance, slikana iz hrvaške strani meje. Na levi strani tik ob gozdni meji je cesta, po kateri poteka mejna črta med Slovenijo in Hrvaško. (Foto: Andrej Kosič, 8. 9. 2005)

Na severni strani Snežnika (1796 m.n.v.) omogoča dobro reliefno povezanost Notranjskega in Pivškega podolja podolje, ki se vleče od Mašuna do Male Kalvarije na vzhodu, od koder se spušča v nižji svet območja Leskove doline. Razmeroma lahek prehod meje in povezavo s tem podoljem omogočajo Praprotna in Berinščakova draga ter Stiska, ki ležijo na mejni črti. Dno Praprotna drage in Stiske je na 800 m nadmorske višine, dno Berinščakove drage pa na 900 m nadmorske višine.

V zaledju državne meje je območje najlaže prehodno po Ilirskobistriški kotlini. Osrednji del Ilirskobistriške kotline je raven. Ob Reki navzgor je od 1 do 2 km široka dolina Podgora, katere ravno dno prekinjajo vršaji izpod strmega, narinjenega kraškega roba (*profil 2*). Njen zatrepni del se imenuje Kočanska dolina. Dno Ilirskobistriške kotline je razširjeno tudi ob

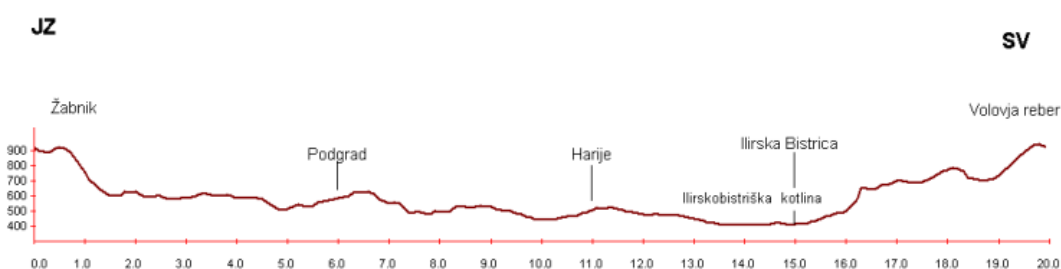
Molji in ob spodnjih delih njenih pritokov. Podgrajsko podolje in Ilirskobistriško kotlino povezuje prehod preko Harij (*profil 3*), ki je speljan po eni od južnih stranskih dolin potoka Klivnika (*Šebnik, Kladnik, 2001; 246-251*).

Profil 3.2: Jelšanska brda - Snežnik

Vir: *Geodata, SIK, MORS, 2005*
Izdela: *PDRIU, CDR, ORIS, 2005*

Profil 3.3.: Žabnik-Volovja reber

Vir: *Geodata, SIK, MORS, 2005*
Izdela: *PDRIU, CDR, ORIS, 2005*

3.2.4. Nadmorska višina in naklon

Babno polje leži na nadmorski višini okoli 750 m. Snežniška planota se postopoma vzdiguje od 600 do 700 m visoko ležečega platoja na severovzhodu na visoki, nad planoto vzdignjeni greben Snežnika (*priloga C*), z najvišjo točko v višini 1796 m na vrhu Snežnika. Široko podolje med Mašunom in Leskovo dolino sestavljajo višje ležeči hribi Škodovnik (1257 m), Smrečica (1189 m), Bička gora (1257 m), Dedna gora (1253 m), Strgarija (1256 m) in vmesna suha podolja; jedro snežniškega pogorja pa predstavlja najvišje ležeče gorsko področje z višinskim pasom med 1200 in 1796 m na vrhu Snežnika (*Klemenčič, 1959; 11*).

Prevladujejo višine med 700 in 1600 m. Višje ali nižje leži le desetina vsega površja. Zaradi uravnanelega sveta so nakloni zmerni (*priloga D*): skoraj polovica površja ima naklon do 12° in samo petina nad 20°.

Na jugozahodni strani se dviga Tabor, ki deli Zgornjo Pivko od doline Reke in Brkinov. Proti Pivški kotlini je pobočje Tabora razmeroma položno, proti dolini Reke se spušča strmo in odsekano. V njem je več izrazitejših vrhov, med njimi izstopa Šilentabor (749 m) (*Požeš, 1996; 63-64*).

Najvišja točka doline Reke in vzhodnih Brkinov je Kozlek (997 m), vzpetina strmega kraškega roba nad Podgoro. Najobsežnejša stometrsko višinska pasova sta med 400 in 500 m (38,3 % površja) ter med 500 in 600 m (37,9 %), nad 600 m je približno 20 % površja, vendar od tega le 3,6 % nad 700 m, pod 400 m pa je 3,9 % površja. Razlike so večje na severni strani, kjer je dno doline Reke približno 150 m nižje kot Podgrajsko podolje (*Šebnik, Kladnik, 2001; 246-251*).

3.2.5. Sklep

Relief s svojo razgibanostjo učinkuje na nadzor meje in obmejnega območja. Tako bi na 68 km dolgem mejnem odseku potrebovali kar 12 nadzornih točk, iz katerih je omejena vidljivost mejne črte ter območja v obmejnem pasu. Na mikro ravni na preglednost učinkujejo tudi vrtače, ki še dodatno otežujejo nadzor območja⁴. Tako iz točk, ki so primerne za opazovanje, ne moremo nadzirati vseh mest, ki so ugodna za prehod državne meje. Torej je bolj smotrno nadzorovati boljše prehodna mesta oziroma območja, ki so s temi prehodi reliefno ugodno povezana. Tako lahko z nadzorom Kočanske doline posredno nadziramo odsek meje med Sveto Katarino (691 m.n.v.) in Katalinom (1083 m.n.v.). Odsek meje med Katalinom (1083 m.n.v.) in Pravdenjakom (1355 m.n.v.) lahko posredno nadziramo z nadzorom Okrogline in Sviščakov. Z nadzorom Mašuna in Leskove doline pa lahko posredno nadziramo odsek med Pravdenjakom (1355 m.n.v.) in Babnim poljem.

⁴V izbranem kvadrantu ob mejni črti, ki je omejen s koordinatami X 5038000 in 5038000 ter Y 5438000 in 5439000, so 104 vrtače. To pomeni, da je na tem območju v povprečju 100 vrtač na km² (*DTK 1 : 25 000, 1995*).

3.3. PODNEBNE IN VREMENSKE ZNAČILNOSTI

3.3.1. Splošne podnebne in vremenske značilnosti

Ker je razmejitev Slovenije, glede različnih podnebnih tipov, zelo zahtevna naloga, je potrebno opozoriti na dejstvo, da območja brez ostrejšje meje prehajajo drugo v drugega, tako da se njihove značilnosti na obravnavanem območju prepletajo.

Po Gamsu na območju Babnega polja zmernocelinsko podnebje zahodne in južne Slovenije z nadmorsko višino prehaja v podnebje nižjega gorskega sveta zahodne Slovenije (*Jenko, 2004: 34*).

Tako Snežnik spada v bioklimatsko območje celinske Slovenije, in sicer v zelo vlažno klimo alpskega in dinarskega sveta (*Gams, 2001, 34*), saj podnebje visokih kraških planot določata nadmorska višina in lega. Zaprte kraške depresije pa imajo sploh svojo mikroklimo, pogosto povezano z brezvetrjem in krepko uveljavljeno temperaturno inverzijo (*Zupančič, 1996; 19*).

Pivka leži v neposrednem zaledju Tržaškega in Reškega zaliva, vendar v tej pokrajini ni čutiti neposrednih sredozemskih vplivov (*Požeš, 1996; 67*). Vendar tudi nima povsem osredneslovenskih podnebnih značilnosti, oziroma po Gamsovi (*2001;34*) opredelitvi nima povsem zelo vlažne klime alpskega in dinarskega višavja. Tako se na tem območju prepletajo trije klimatski tipi in brez vidnih in ostrih meja prehajajo eden v drugega (*Bernot, 1987; 108*).

Klimo Brkinov in doline Reke na prehodu iz celinske v primorsko Slovenijo odločilno oblikuje lega pokrajine. Klimo mezoregije oblikuje prehodnost in splet njenih primorskih in celinskih značilnosti, relief v širšem in znotraj mezoregije ter sama nadmorska višina, ki je relativno velika. Brkini in Ilirskobistriška kotlina imata vsaj kar zadeva temperaturne razmere submediteranske klimatske značilnosti. Izvzeti moramo le najvišje predele Brkinov v nadmorskih višinah nad 500 metrov. Območje Krasa, torej tudi Podgrajskega podolja, je po klimatskih karakteristikah prehodno. Tu imamo suho kontinentalno zimo z nizkimi temperaturami in pravo mediteransko poletje z jasnimi, vročimi dnevi in nizkimi količinami padavin, ki prihajajo v obliki kratkih nalivov (*Repolusk, 1996; 38*).

3.3.2. Obrambnogeografsko vrednotenje podnebnih in vremenskih značilnosti

3.3.2.1. Padavine

Največje dolgoletno povprečje padavin je izmerjeno na meteorološki postaji Gomance, in sicer 2928 mm padavin letno. Nato sledi Leskova dolina z 2166,2 mm padavin, Mašun z 2006 mm padavin, Ilirska Bistrica z 1522 mm in Babno polje z 1661,2 mm.

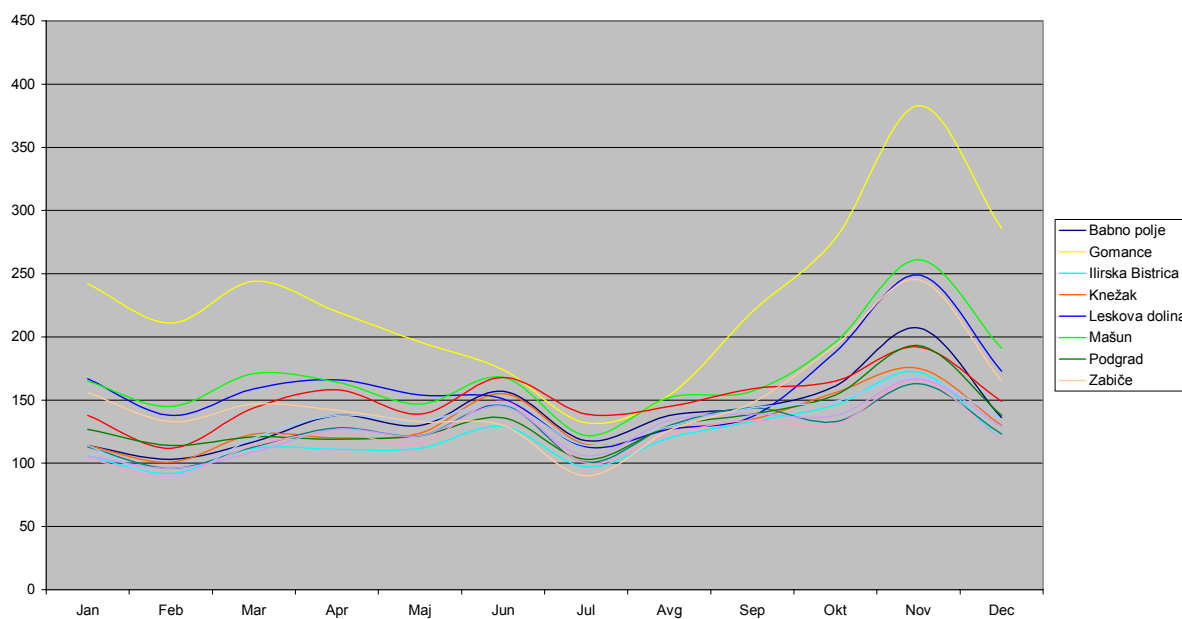
V splošnem količina padavin upada od zahoda proti vzhodu, izjema je le Babno polje, ki zaradi svoje nadmorske višine že sodi v območje podnebja nižjega gorskega sveta. Na območju Babnega polja se ob jesenskih padavinah razvije primarni maksimum v novembru, primarni minimum pa v februarju. Sekundarni maksimum se pojavlja junija. Najbolj namočena je torej jesen, sledijo pa ji poletje, pomlad in zima (*Jenko, 2004; 34-39*).

Za padavinske razmere interferenčnega podnebnega tipa⁵, ki imajo take posebnosti v razporeditvi padavin, gre iskati vzroke predvsem v konfiguraciji terena z ozirom na prevladujoče vetrove. Gorska veriga od Risnjaka prek Snežnika zapira pot jugozahodnim in severovzhodnim vetrovom, zaradi česar se je zrak prisiljen dvigati do 1000 in več metrov nadmorske višine. Pri tem se zrak ohlaja, kar bistveno pospeši kondenzacijo vodnih hlapov in dvigne količino padavin v okolici najvišjih vrhov te gorske verige na 3 do 3,5 tisoč mm na leto (*Kordiš, 1993; 45*). V padavinskem režimu Gomanc je očiten vpliv morja; viški so namreč v hladni polovici leta, predvsem novembra, decembra in januarja, nižki pa poleti, predvsem julija in avgusta, a še tedaj pade dobrih 160 mm mesečno (*Zupančič, 2001; 337*).

⁵Gre za podnebni tip z razmeroma veliko količino padavin, primerno razporejenih čez celo leto, z zelo izrazitim jesenskim maksimumom (večina v oktobru in novembru) in neizrazitim spomladanskim maksimumom. V razporeditvi in množini padavin se ta tip zelo razlikuje od podnebnih tipov, ki sicer oblikujejo klimo tega območja (*Kordiš, 1993; 45*).

Padavinski režim v Brkinih in dolini Reke je sredozemski s prvim viškom jeseni in drugim, neizrazitim viškom v zgodnjem poletju (junij). Zahodni rob Brkinov dobi 1400 mm moče, osrednji del pokrajine 1500 mm, v povirju Reke pa količina narase že na 1800 mm in več (Šebenik, Kladnik, 2001; 252). V Podgrajskem podolju pade med 1300 do 1600 mm padavin (Repolusk, 2001; 261). Zaradi neenakomerne razporejenosti padavin je vselej možno pričakovati tudi sušo.

Graf 3.1: Srednje mesečne višine padavin v mm v obdobju 1961-1990

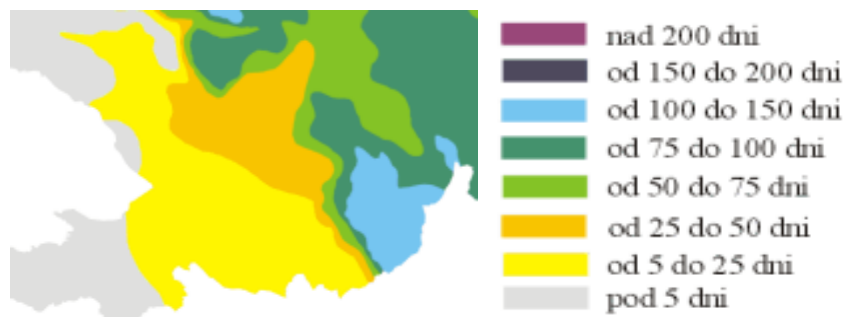
Vir: *Klimatografija Slovenije: Količina padavin, 1995; 4-345*

Zaradi relativne namočenosti se zlasti jeseni ob padavinskih viških na kraških poljih in v Ilirskobistriški kotlini pojavljajo poplave, zelo pa je razmočeno tudi zemljišče (posebej orna zemlja), ki ga ne zalije voda. Padavine, še posebej če so dolgotrajne in obilne, neprijetno delujejo na moštvo, saj močijo obleko, obutev in opremo, kar pri nizkih temperaturah povzroča večjo obolevnost ter zmanjšuje sposobnost moštva. Poleg tega pa se zaradi razmočenosti zemljišča zmanjša tudi prehodnost (Marjanović, 1983; 122-125).

Največ dni s snežno odejo beleži Babno polje, ki je s snežnim pokrovom prekrito povprečno 91,3 dni na leto. Snežna odeja se pojavlja novembra, januarja vztraja najdlje (povprečno 20 dni) in se zadrži do aprila. Sneg lahko zapade še maja in se pojavi že v oktobru in celo septembru, vendar so taki dogodki redki, sneg pa zelo hitro skopni. Snežno odejo nad 100 cm

snega imajo lahko meseci januar, februar in marec. Na Babnem polju so do sedaj izmerili nad 50 cm snega celo marca in novembra (Jenko, 2004; 34-39).

Slika 3.4: Število dni s snežno odejo na obravnavanem območju.

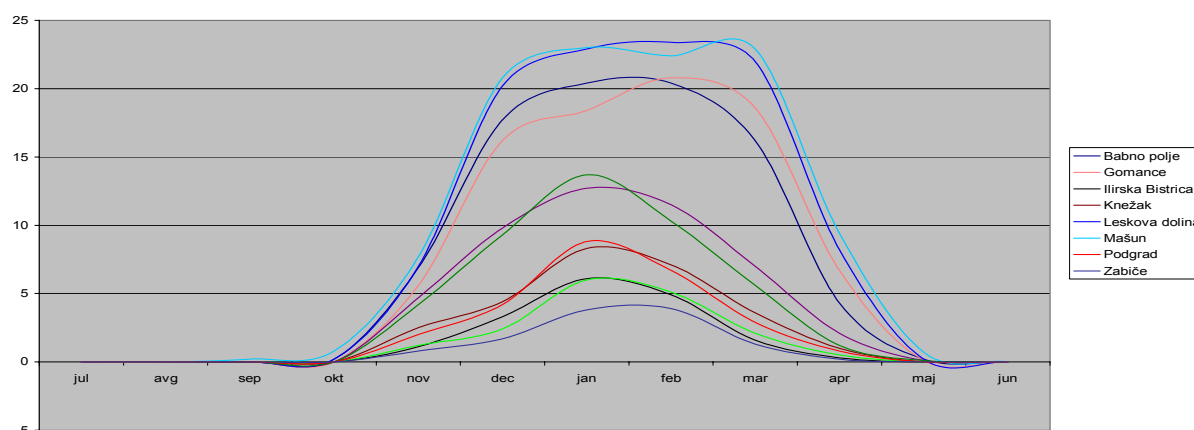

Vir: www.arso.gov.si

Zaradi višje nadmorske višine je večina zimskih padavin na območju Snežnika v obliki snega. Sneg tudi dolgo obleži, na Gomancah 40 dni. V globljih vrtačah in drugih kraških kotanjah, kjer je pogost toplotni obrat, leži sneg do poletja. Veter pa nasuje tudi več metrov debele snežne zamete (Zupančič, 2001; 337).

V Brkinih in dolini Reke je snega manj kot na Pivki, a več kot v Podgrajskem podolju (Šebenik, Kladnik, 2001; 252).

Graf 3.2: Število dni s snežno odejo

Vir: *Klimatografija Slovenije. Število dni s snežno odejo 1996-1990, 2000; str. 1-367*

Sneg zmanjšuje hitrost premikanja peš in z motornimi vozili. Višina snega, ki presega 80 cm, zahteva posebej opremljenega posameznika za takšne razmere. Sneg višine preko 25 cm

onemogoča premik kolesnikom. Sneg je velika ovira za terenska vozila, še posebej na gozdnih cestah, kjer zimske službe ne odstranjujejo snega. Sneg je lahko tudi v pomoč pri nadzoru meje, saj so v njem dobro vidne sledi, ki ob dovolj nizkih temperaturah opazne tudi več dni.

Omeniti je treba tudi žled, saj je obravnavano območje v celoti umeščeno v območje, ki je podvrženo intenzivnemu žledenju. Med najbolj nevšečne meteorološke pojave Krasa na višinah okrog 500 do 1000 metrov nad morjem sodi žled, ki je skoraj v vsakem desetletju redni obiskovalec. V gozdovih v nekoliko nižjem višinskem pasu povzroča veliko škodo tudi moker sneg (*Kordiš, 1993; 48*). Brkini se nahajajo v t. i. žlednem pasu Slovenije, kjer lahko z veliko verjetnostjo pričakujemo hude žlede. Nad 5 cm debel žled se pojavlja vsakih 30 let, kar Brkine uvršča med z žledom najbolj ogrožene slovenske pokrajine. Najbolj izrazit žled se pojavlja na izpostavljenih slemenih zlasti osrednjega razvodnega slemena (*Šebenik, Kladnik, 2001; 252*). Katastrofalen žled se najpogosteje pojavlja v novembru. O katastrofalnem žledu govorimo, kadar ledene obloge presegajo debelino 50 mm (*Orožen Adamič, 2001; 257*).

Žled je tudi pomemben dejavnik, saj ovira premik vozil po cesti s samo poledico, rušenjem dreves nanjo, prav tako pa povzroča škodo na daljnovodnih žicah. Leta 1980 je bil ob žledu v Brkinih porušen 400-kilovoltni daljnovod v dolžini 52 km, nizkonapetostna in srednjenapetostna mreža pa v dolžini prek 60 km. Na daljnovodnih žicah je bila ledena obloga debela do 100 mm in je dosegla težo od 5,8 do 11,4 kg/m. Tehnološka opremljenost pokrajin se vse bolj povečuje in posledice naravnih nesreč se kažejo na veliko širšem območju od neposredno prizadetega. Zaradi žleda na cestah in železniških progah pogosto prihaja do večjih zastojev v prometu ali celo začasne prekinitve povezav med obalnim delom Slovenije in notranjostjo (*Orožen Adamič, 2001; 257*).

3.3.2.2. Temperature

Srednja letna temperatura na Babnem polju se giblje okrog 6,1°. Za kraška polja in ostale kraške depresije so na splošno značilne nekoliko višje dnevne maksimalne temperature kot v prostem ozračju enakih nadmorskih višin. Predvsem pa so tam v mesečnem povprečju do 1° nižji dnevni nižki kot posledica temperaturne inverzije. Ta se pojavlja v hladnejšem delu leta, ko ohlajeni zrak iz pobočji odteka v doline in tam ustvarja jezera hladnega zraka. Temperaturna inverzija pospešuje nastanek megle. Največje negativne odklone imajo plitva kraška polja s širokim zložnim obodom iz dolomita ali dolomitu podobnih kamnin, s plitvo zemljo in nizko travnato vegetacijo, od koder se lahko v dno kotanje steka nočno ohlajeni

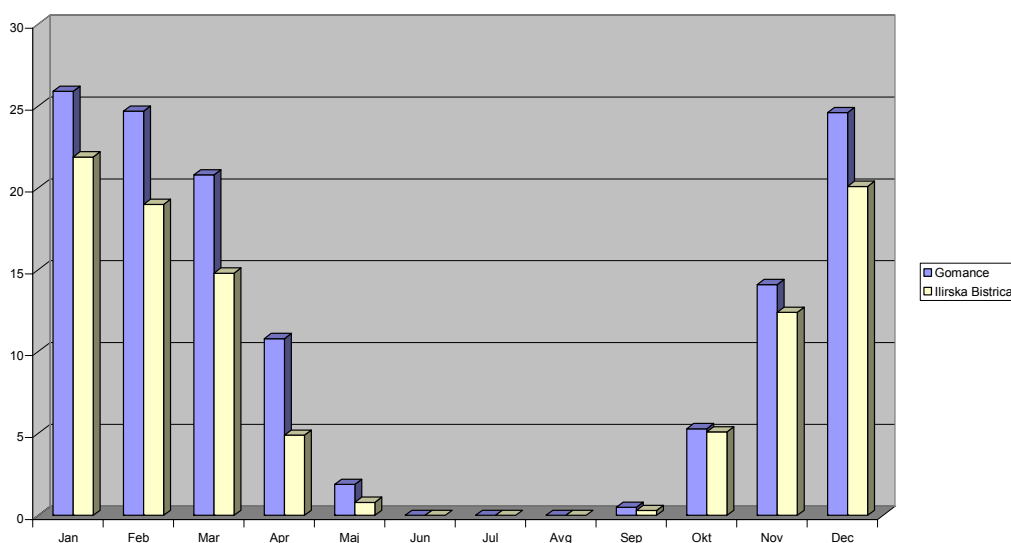
prizemni zrak. Med take kotanje spada tudi Babno polje. Najnižji mesečni temperaturni povpreček izkazuje januar, najvišjega pa julij. Kot je bilo že omenjeno, je na območju za relativno nizke mesečne in letne temperaturne povprečke glavni krivec močna temperaturna inverzija. Maksimalne temperature nad 30° se pojavljajo v juliju, redkeje v avgustu (*Jenko, 2004:40-41*).

Zaradi večje nadmorske višine in obilnih padavin je Snežnik razmeroma hladen. K svežini prispeva tudi znatna prevetrenost, še posebej na izpostavljenih mestih. Nižje temperature povzročata precejšnja oblačnost in veliko padavinskih dni, zaradi česar so ti predeli deležni manjšega sončnega obsevanja. Na meteorološki postaji Gomance znaša srednja letna temperatura 6,7° C. Julijska temperatura je okrog 15,5° C, januarska pa -3,5° C. Na leto je 127 dni s povprečnimi temperaturami pod lediščem (*Zupančič, 2001; 337*). Medtem je srednja letna temperatura na Mašunu 5,3° C. Julijska temperatura je okrog 15° C, januarska pa -3,9° C. V Leskovi dolini znaša srednja letna temperatura 6,5° C. Julijska temperatura je okrog 16,4° C, januarska pa -3,4° C (*Manohin, 1957; 19*).

Temperature v Brkinih in dolini reke meri samo meteorološka postaja v Ilirski Bistrici, ki je le 10 m nad dnem kotline, na nadmorski višini 414 m. Srednja letna temperatura je 9,6° C. Na brkinskih slemenih, izpostavljenih vetrovom, so temperature nižje. Močnejši vpliv sredozemskih podnebnih potez preprečuje razmeroma visoka Čičarija na jugozahodu (*Šebenik, Kladnik, 2001; 252*). Iz primerjave podatkov okoliških meteoroloških postaj lahko sklepamo, da je srednja januarska temperatura povsod v pokrajini, razen v najvišjih delih Brkinov, nad 0° C. Ilirska Bistrica v kotlini s poudarjenim temperaturnim obratom ima januarja srednjo temperaturo 0,7° C. Hkrati tudi srednja julijska temperatura nikjer ne presega 20° C (*Šebenik, Kladnik, 2001; 252*).

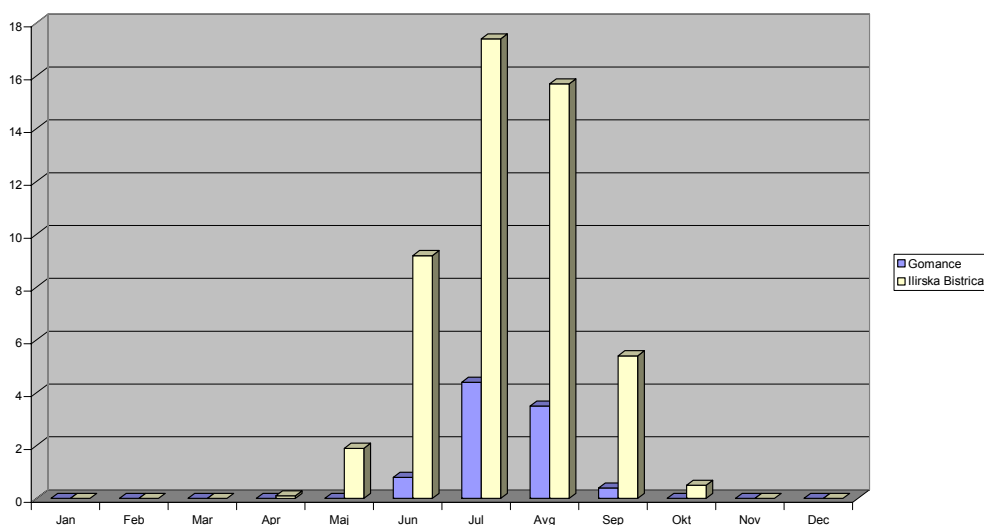
Zelo visoke temperature (preko 30° C) in zelo nizke (pod -20° C) znatno vplivajo na psihofizično stanje moštva, ker zmanjšujejo njegove delovne sposobnosti.

Graf 3.3: Število mrzlih dni

Vir: Bernot, 1987; 101

Graf 3.4: Število toplih dni

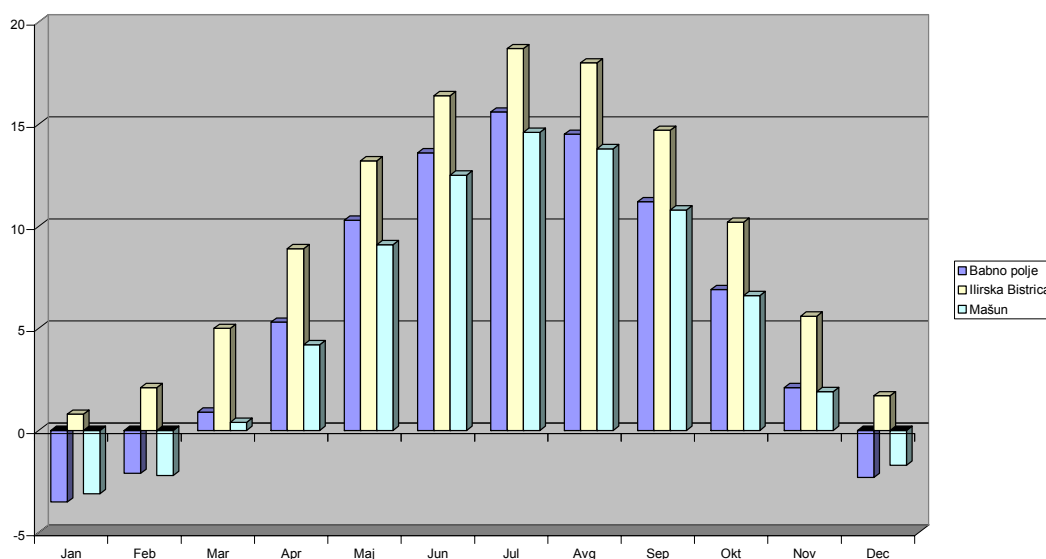

Vir: Bernot, 1987; 101

Pri oceni vpliva temperature na moštvo je potrebno upoštevati tudi vlažnost zraka in moč vetra. Nizke temperature ob velikem odstotku vlage in močnem vetru lahko povzročijo zmrzovanje posameznih delov telesa, zelo pogosti pojavi pa so prehladna obolenja, kar lahko enote začasno onesposobi. Nizke temperature lahko otežujejo tudi oskrbo enot z vodo, njihovo prehrano, premikanje in počitek. Tudi visoke temperature neugodno vplivajo na moštvo. Zato je potrebno daljše pohode prilagajati temperaturnim razmeram, prav tako pa je potrebno upoštevati večje potrebe po vodi.

Nizke in visoke temperature neugodno vplivajo tudi na uporabo in delovanje orožja. Pri nizkih temperaturah je velika verjetnost zastoja orožja. Prav tako pa se premični deli avtomatskega orožja zelo hitro lomijo. Nizke temperature vplivajo tudi na delovanje motornih vozil (povečana poraba goriva, potreba po specialnih oljih, uporaba verig...). Visoke temperature pa pospešujejo pregrevanje motorjev in okvare, s tem pa večjo porabo rezervnih delov ter zastoje.

Graf 3.5: Povprečna temperatura zraka

Vir: *Klimatografija Slovenije, 1995; 31-316*

3.3.2.3. Oblačnost, megla in vetrovnost

Več kot 1/3 dni v letu, točneje 130, se na Babnem polju pojavlja oblačnost, 51 dni je meglenih, močan veter pa piha povprečno 7 dni na leto. Oblačnosti je največ v hladni polovici leta, tej pa je jasnost obratno sorazmerna, torej je največ jasnih dni poleti. Močan veter je enakomerneje razporejen skozi vse leto. Megla največkrat nastopi oktobra. Močan veter je relativno redek pojav. (*Jenko, 2004: 43-45*).

Prehodnost med primorsko in celinsko Slovenijo se v Pivški kotlini kaže zlasti pozimi. Takrat se pojavijo velike razlike v temperaturi in tlaku med morjem in celino, kar sproži silovite vdore hladnega zraka na toplo morje. Burja se spušča z visokih kraških planot. Burja je najbolj pogosta januarja. Zaradi močne vetrovnosti je manj megle, v povprečju 54 dni na leto (*Požeš, 2001; 373*).

Obilni namočenosti Snežnika ustreza tudi srednje število dni z več kot 10 mm padavin (70 dni na leto) in precejšnja oblačnost, ki znaša 129 dni na leto. Število dni z meglo se ne more primerjati s kotlinskimi legami: na Gomancah je v povprečju le 54 dni z meglo. Burja se kljub izpostavljenost uveljavlja redkeje in z manjšo močjo kot na Trnovskem gozdu in Nanosu. (Na območju Trnovskega gozda, Hrušice in Nanosa sunki burje včasih presežejo hitrost 100 km/h in lahko ruvajo drevje in razkrivajo hiše (*Zupančič 1, 2001; 327*)) zato je tudi njeni učinki v pokrajini manj opazni (*Zupančič, 2001; 337*).

Megla se pojavlja v Ilirskobistriški kotlini, kjer je okrog 90 dni z meglo na leto in slepih dolinah na južnem obrobju Brkinov. Najbolj pogosta je konec poletja in jeseni. Njeno pojavljanje pa je predvsem odvisno od izpostavljenosti površja. S celine piha burja, z morske strani pa toplejši vetrovi (*Šebenik, Kladnik, 2001; 252*).

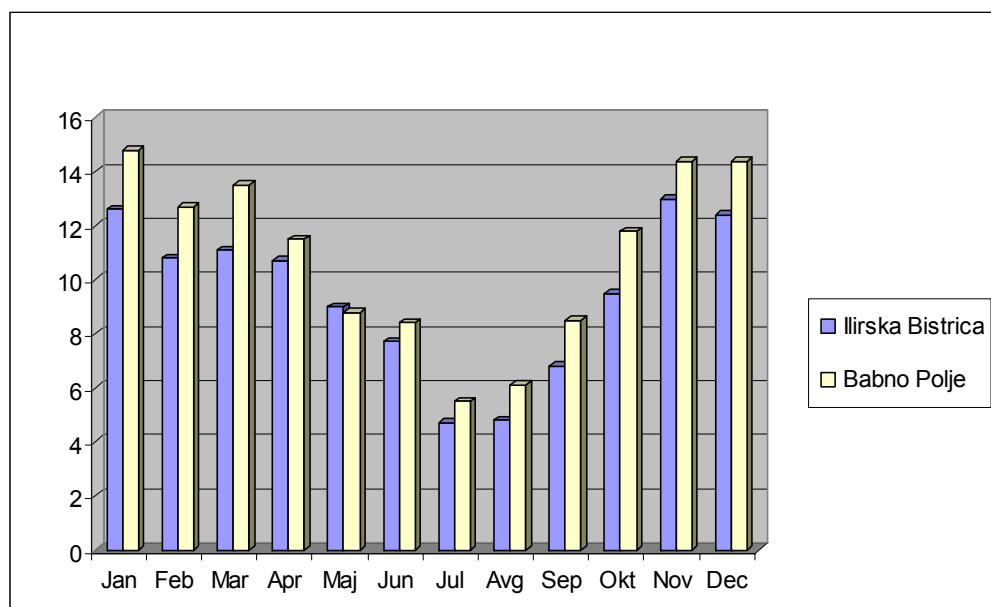

Slika 3.5: Megla v Ilirskobistriški kotlini, ki se je tega dne zadržala do 9 ure in 30 minut. Na sliki je tudi vidno zniževanje Brkinov proti vzhodu, saj megla navadno sega do nadmorske višine 500 m. Steber, ki se dviguje nad ostalo meglo, je dim iz tovarne Lesonit. (Foto: Andrej Kosič, 16. 09. 2005)

Megla in oblačnost imata velik vpliv na nadzor meje, saj zmanjšujeta vidljivostjo. Še posebej pride njen vpliv do izraza, ker se pojavlja ravno v dolinah in kotanjah, ki predstavljajo najlažja mesta za prehod in torej mesta, ki jih je potrebno najboljše nadzorovati. Megla nastaja predvsem v drugi polovici noči in v jutranjih urah. Ponavadi se razkroji kmalu po sončnem vzhodu, zlasti v hladnejših mesecih pa se zadrži dlje, lahko tudi neprekinjeno več dni. Takšne značilnosti ima t.i. radiacijska megla, ki je značilna za nižine in kraške kotanje. Megla dobro

maskira premik ter ovira izvidovanje iz zemlje in zraka. Enak učinek ima tudi nizka oblačnost. To sta poleg drugih vremenskih značilnosti dejavnika, ki najbolj ovirata tudi naj sodobnejše optoelektronske naprave za opazovanje v razmerah zmanjšane vidljivosti (Collins, 1998; 87), tako lahko izničita prednosti, ki jih nudijo sodobne naprave.

Graf 3.6: Število oblačnih dni

Vir: *Sončno obsevanje na območju R Slovenije v obdobju 1961-1990, 1991; 299-303*

3.3.3. Sklep

Vremenske razmere, posebej padavine v obliki snega ter megla in oblačnost, imajo izredno velik vpliv na izvajanje nadzora državne meje v povezavi z drugimi fizičnogeografskimi dejavniki kot tudi same zase. Tako nam njihovo poznavanje ter predvidevanje vremenskih razmer omogoča, da vnaprej načrtujemo kje in na kakšen način bomo izvajali nadzor meje. V razmerah nizke oblačnosti je nadzor iz zraka onemogočen in je potrebno izvajati nadzor na terenu. Glede na precejšnje podnebne razlike med mezoregijami nam poznavanje vremenskih sprememb lahko omogoči pripravo na delovanje nasprotnika na posameznih smereh glede na letni čas ali na trenutne vremenske razmere.

3.4. HIDROGRAFIJA

3.4.1. Površinski vodni tokovi

Glavna smer odtoka vode iz Babnega polja je pogojena z reliefom (nadmorsko višino), tektoniko in geološko zgradbo. Voda v grobem odteka od višjih predelov (Prezid, Babno polje) proti nižjim (Ljubljansko barje), v dinarski smeri (JV-JZ). Območje Babnega polja sodi v črnomoško povodje, saj vse padavine poniknejo v zakrasela tla in odtekajo podzemeljsko v kraške izvire na obrobju, ki se stekajo v porečje Ljubljanice (*Jenko, 2004; 48-49*).

Kljub veliki namočenosti je Snežniška planota skoraj brezvodna pokrajina. Edino ostanki suhih dolin pričajo o nekdanjem površinskem pretakanju v predkraški fazi razvoja. Celotno ozemlje je malo in še ti so majhni. Izviri na območju Snežnika so prikazani v prilogi G. Zaradi kraškega površja je razvodnica na Snežniku nejasna. Ta gorska gmota je kot streha: voda namreč odteka proti izvirov notranjske Reke, Pivškemu podolju ter Planinskemu, Cerknškemu, Loškemu in Babnemu polju, torej v porečje kraške Ljubljanice. Del vode s Snežnika najbrž odteka celo proti Čabranki in Kolpi (*Zupančič, 2001; 336*).

Zaradi prevlade flišnega površja je vodno omrežje (*priloga E*) v Brkinih in dolini Reke nadpovprečno gosto (1,5 km na km²) in ima pomembno vlogo pri preoblikovanju površja. Glavna vodna žila je reka Reka. Le manjši del pokrajine odmaka proti Podgrajskemu podolju in naprej po kraškem podzemlju v Rižano ali proti Kvarnerju (*Šebenik, Kladnik, 2001; 251*). Vendar potoki v slepih dolinah Podgrajskega podolja niso posebej vodnati, zlasti v času poletne suše, ko marsikje presahnejo (*Repolusk, 1996; 39*). Reka izvira v gozdu Dletvo jugovzhodno nad Podgoro, 1400 metrov onstran državne meje na Hrvaškem, na nadmorski višini 720 m, njen strmec pa po Habetu (*1990; 240*) znaša 7 ‰ in tvori največjo slepo dolino v Sloveniji. Meja porečja je natančno določena le na njenem flišnem levem bregu, na desnem bregu pa so zaradi kraškega površja razmejitve samo domnevne. Zato se navajajo različni podatki za površino porečja: od 337 do 407 km². Skladno z viškom padavin ima največji pretok novembra, decembra in januarja, najmanjšega pa avgusta. Drugi višek je marca, ko se tali sneg na Snežniku. To uvršča Reko v dežno-snežni (pluvio-nivalni) rečni režim z zmernim sredozemskim odtenkom. Razmerje med največjim in najmanjšim pretokom je približno 1 : 2500, kar je veliko in je značilno za kraška povirja. Posledice tako izrazitega nihanja so bodisi suha struga in smrad bodisi velike poplave, ki prizadevajo slabo tretjino dolinskega dna (od 6 do 7 km²), največ v Ilirskobistriški kotlini. Poplave so vsakoletne, povprečno se pojavljajo kar

šestkrat na leto, vendar so kratkotrajne, voda navadno ostaja le nekaj ur. Po mnenju domačinov je po dograditvi zadrževalnikov na potoku Klivniku manj poplav. Namen obeh zadrževalnikov je tudi uravnavati pretok Reke v sušnih obdobjih. Za jezovoma sta nastali dve večji umetni jezera, Mola in Klivnik. V Moli je 4,2 km³ vode, v Klivniku pa 4,3 km³. V obeh jezerih vodna gladina precej niha (tudi prek 5 m), kar pri Moli povzroča blatnost obrežij, pri Klivniku pa strme, neporasle brežine.

V Podgori, predvsem zaradi pomanjkanja čiščenja strug, poplavlja tudi izgonski potoki izpod kraškega robu, značilna in pogosto prizadeta poplavna območja pa so tudi ravna dna slepih dolin, kjer poplave dosežejo tudi naselja na njihovih robovih.

Najdaljši levi pritok Reke je Molja, dolga 19,1 km. Ob izlivu ima srednji pretok 1,4 m³/s. Bistrica, odtok kraškega izvira izpod kraškega robu, je dolga le 1,7 km, a je med vsemi pritoki Reke najbolj vodnata (1,8 m³/s). Tik pred Ilirsko Bistrico je kraški izvir Pila, pomembnejši pa je še izvir Podstenjšek na desnem bregu, tik pod kraškim robom Zgornje Pivke. Številni potoki na flišu, ki se izlivajo neposredno v Reko ali v katerega od njenih potokov, so najbolj vodnati ob spomladanskih in jesenskih deževjih, v poletnem in zimskem sušnem obdobju pa presahnejo. Njihove ozke dolinice, imenovane »žlebovi«, pričajo o močni eroziji ob obilnih padavinah (*Šebenik, Kladnik, 2001; 251*).

3.4.2. Vodooskrba obravnavanega območja

Obravnavano ozemlje je upravno razdeljeno med občini Loška dolina in Ilirska Bistrica. Vsaka oskrbuje prebivalce na svoj način in s svojimi sredstvi. Edino naselje, ki iz občine Loška dolina spada v obravnavano območje, je Babno Polje. To ima svoje črpališče, ki je v letu 2002 načrpalo 8.074 m³ vode. Tako bom v nadaljevanju predstavil vodooskrbo v občini Ilirska Bistrica.

V občini Ilirska Bistrica so v letu 2004 gospodinjstva porabila 508.144 m³ vode, gospodarstvo pa 185.841 m³ vode.

V občini so na javni vodovod priključena skoraj vsa naselja. Vendar je veliko vaških vodovodov, ki so le priključeni na javni vodovod, oskrbujejo pa se iz lastnih virov. Občino z vodo oskrbujejo štiri vodovodi, ki jih oskrbujejo različni vodni viri. Največji vodni vir je vir Ilirska Bistrica, imenovan tudi izvir Bistrice. Minimalna izdatnost tega vira znaša 120 l/s. Poleg tega pa ima centralni vodovod še tri rezervne vodne vire. Izvir Bistrice je eden izmed

najpomembnejših kraških izvirov jugozahodnega dela Slovenije. Včasih je poleg Ilirske Bistrice s širšo okolico oskrboval dolino Reke vse do Kozine in del Hrvaške do Opatije. Sedaj je povezava le še do Klane nad Reko in Jušičev nad Opatijo in do Obrova. Sedaj so na obravnavanem ozemlju na ta vodni vir priključena naslednja naselja: Ilirska Bistrica, Jasen, Dolnji in Gornji Zemon, Velika in Mala Bukovica, Zarečje, Rečica, Dobropolje, Koseze, Zarečica, Harije, Soze, Sabonje, Studena Gora, Pavlica, Veliko Brdo, Starod, Račice, Podgrad, Jelšane, Nova vas in Novokračine.

Vasi Knežak, Koritnice in Bač so oskrbovane iz samostojnega vodovodnega sistema, ki se napaja iz treh vodnih virov. Skupna minimalna izdatnost vseh treh virov znaša 3, 2 l/s. Poleg tega pa je priključen še na vodooskrbni sistem Kovoda, ki predstavlja četrti vodni vir v občini. Vodovod Podstenjšek oskrbuje vasi Podstenjšek, Podstenje in Šembije. Vodni vir, ki ga napaja, je Podstenjšek, njegova minimalna izdatnost pa je 5l/s.

Vasi Vrbovo, Vrbica, Kuteževo, Podgraje, Zabiče in Dolenje se z vodo oskrbujejo iz vaških vodovodov, vendar so priključene tudi na centralni vodooskrbni sistem KP Ilirska Bistrica, ker lastni viri v sušnem obdobju ne zadostujejo.

Samo z vaškim vodovodom pa se oskrbujejo vasi Jablanica, Trpčane, Fabci in Sušak.

Na območju občine Ilirska Bistrica je 33 vodnih virov, od tega jih je 28 v uporabi (*Komunalno podjetje Ilirska Bistrica 2005*).

Slika 3.6: Eden od izvirov Podstenjška. Izviri pod kraškim robom na celotnem obravnavanem so že na začetku vodnati. (Foto: Andrej Kosič, 13. 4. 2005)

Območje Ilirske Bistrice je s stališča vodooskrbe torej samozadostno in ima celo presežke, saj z vodo oskrbuje tudi sosednje občine ter sosednjo Hrvaško. Problem z vodooskrbo lahko predstavlja le območje Snežnika, kjer ni večjih vodnih virov in se vodovod proti Sviščakom šele načrtuje. Drugi problem predstavlja dejstvo, da so vsi vodni viri na območju kraške vode, ki so bolj občutljive za onesnaženje.

Bogastvo vode, ki ga ima obravnavano področje, je po eni strani prednost, po drugi strani pa predstavlja pomemben vojaški cilj (*Marjanovič, 1983; 136*). V tem smislu predstavljajo potencialne cilje nasprotnikovega delovanja, vsa črpališča in zbiralniki za vodo, posebej je izpostavljeno črpališče Bistrica, ki leži skoraj v samem mestu. Še posebej je izpostavljen tudi krak centralnega vodovoda, ki oskrbuje Jelšane in okoliške vasi, saj ta med Starodom in Jelšanami zapusti ozemlje Slovenije. Hkrati pa je tam tudi rezervni vodni vir Mržljak.

Vendar je tukaj tudi prednost, saj je del Hrvaške odvisen od vode iz istega vodovoda. Tako je vodovodno podjetje Komunalac iz Opatije porabilo v letu 2004 320.000 m³ vode, kar predstavlja tretjino porabljene vode v celotnem omrežju Komunalnega podjetja Ilirska Bistrica.

3.4.3. Obrambnogeografski učinki površinskih vodnih tokov

Posebno pozornost zaradi bližine meje je treba posvetiti akumulacijama Mola in Klivnik, saj lahko njihovo razlitje prizadene veliko škodo civilnemu prebivalstvu. Iz dostopnih podatkov za akumulacijo Mola lahko sklepam, da bi ob višini vode, ki bi bila višja od kote 430 m⁶ v Ilirski Bistrici, nastopila poplava v višini 1, 3 m. Poplavni val bi potoval 28 minut. Pretok bi znašal ob poružitvi več kot 500 m³/s, maksimalni pa 1400 m³/s, odvisno od gladine jezera (*Pravilnik o obratovanju, vzdrževanju, opazovanju in čuvajski službi na akumulaciji Mola, Račun vala, ki bi nastal pri poružitvi pregrade Mola*).

Ostale površinske vode ne predstavljajo ovire pri prehodu državne meje, saj nobena ne poteka vzporedno s samo mejno črto. Prav tako pa so vse lahko prehodne razen ob padavinskih viških, ki se pojavljajo oktobra in novembra.

3.5. PEDOLOŠKE ZNAČILNOSTI

3.5.1. Splošne pedološke značilnosti obravnavanega območja

Pedološka sestava tal obravnavanega območja je izredno pestra, na kar vplivajo geološka sestava, relief in klima.

Po Stritarju (1973; 108) so na obravnavanem področju prisotne naslednje podsekvence:

Podsekvenca na fluvio-glacialnih in holocenskih prodih in peskih (evtrična rjava tla na aluvialnih nanosih ter na aluvialno-koluvialnih nanosih in deluviju), razširjena na območju Bača in Knežaka, na Gomancah ob državni meji mimo Zatrepa proti V. Snežniku.

Podsekvenca na ilovicah in glinah (evtrična rjava tla, hipoglej, mineralno-organska tla), razširjena v širši okolici Babnega Polja oziroma na Babnem polju, ob strugi Reke ter v Ilirskobistriški kotlini, na desnem bregu Reke na območju Zabič in Kuteževega, ob Mržljaku, Sušačkem potoku in v slepih dolinah na stiku z apnencem Podgrajskega podolja.

⁶Vrh pregrade je na koti 436, 5 m, kota zaježitve leži na višini 434,1 m, kota dna pregrade pa na višini 413 m (*Pravilnik o obratovanju, vzdrževanju, opazovanju in čuvajski službi na akumulaciji Mola*).

Podsekvenca na trdih karbonatnih kamninah – apnencih in dolomitih (rendzina ter rjava pokarbonatna tla na apnencuu in dolomitu), razširjena so v pasu ob državni meji med Jelšanami in Sušakom ter v Podgrajskem podolju, v predelih, kjer se Snežnik spušča v Pivško kotlino oziroma v dolino Reke, ter na širšem območju V. Snežnika, ostali del Snežnika pokrivajo rjava pokarbonatna tla.

Podsekvenca na mehkih karbonatnih kamninah – flišu (distrična rjava tla, evtrična rigolana tla, evtrična rjava tla in karbonatna rjava tla), distrična rjava tla so razširjena skoraj v celotnem območju vhodnih Brkinov, ostala tla jih prekinjajo le v manjši meri, evtrična rjava tla so razširjena na slemenih Brkinov, rigolana tla pa so razširjena na levem bregu Reke od D. Zemoni proti Zabičam (*Pedološka karta RS 1:250 000*).

3.5.2. Obrambnogeografske značilnosti prsti

Iz tabele, v kateri so prikazane obrambnogeografske značilnosti tal, je razvidno, da ima tip prsti močan učinek na premik vozil vendar pa imata na globino prsti močan vpliv tudi kamninska podlaga in relief.

Na kvartarnih sedimentih, ki tvorijo ravninsko pokrajino je premik vozil v sušnem obdobju možen tudi izven cestnih komunikacij. Glavno oviro za premik vozil predstavlja voda, ki ob deževjih razmoči zemljo tudi izven poplavnih območij rek in potokov.

Prsti na mehkih karbonatnih kamninah omogočajo tudi premik vozil izven cestnih komunikacij. V Brkinih so vsa slemena prekrita z debelo plastjo lahke peščene zemlje. Mestoma doseže čez pol metra debeline, s stopnjevano strmino pobočji pa se debelina tanjša. Na bolj strmih pobočjih prehaja v skoraj skeletna tla (*Šebenik, 1996; 55-56*). Oviro predstavlja le občasna prepojenost s površinsko vodo.

Tabela 3.2: Obrambnogeografske značilnosti tal na obravnavanem območju

tip prsti	matična podlaga	debelina prepereline	prisotnost talne vode in podtalnice	vpliv na premik vozil
Prsti na pleistocenskem in holocenskem produ in pesku				
Oglejene obrečne prsti	Prod in pesek	Več kot 2 m	Da, občasno tudi poplave	Da, zaradi prepojenosti s talno vodo
Obrečne prsti	Prod in pesek	Več kot 2 m	ne	ne
Rjave prsti na produ	prod	Več kot 2 m	ne	ne
Izprana prst na apnenčevem konglomeratu	konglomerat	Do 20 cm	ne	ne
Prsti na pleistocenskih in holocenskih glinah in ilovicah				
Močno, srednje in rjave oglejene prsti	Drobnozrnati nanosi	Več kot 2 m	Da, izrazito blizu površja	Da, zaradi prepojenosti s talno vodo
Ravninski in pobočni psevdoglej	Drobnozrnati nanosi	Več kot 2 m	Da, padavinska voda se zadržuje blizu površja	Da, zaradi prepojenosti s talno in površinsko vodo
Prsti na trdih karbonatnih kamninah				
Rendzina	Dolomit in apnenec	10-70 cm	ne	ne
Izprana pokarbonatna prst	Dolomit in apnenec	10-70 cm	ne	Da, zaradi živoskalnih štrlin
Prsti na mehkih karbonatnih kamninah				
Rjava karbonatna tla, nasičena in izprana prst	Lapor, peščenjak, fliš	1-2 m	ne	Občasno, zaradi prepojenosti s površinsko vodo

Vir: Bratun, 1997; 96-97

Zaradi zakraselosti je na trdih karbonatnih kamninah debelina prepereline zelo neenakomerna. Marsikje se kažejo gole skale, drugod sežejo prsti v špranjah in žepih tudi več metrov globoko. Na dnu nekaterih vrtač se je nabrala debela plast prepereline. Na slabše topni dolomitni podlagi je prst plitvejša kot na apnencu (Zupančič, 2001; 337-338). Glavno oviro za premik vozil izven utrjenih poti predstavljajo živoskalne štrline.

3.5.3. Sklep

Obravnavano območje dopušča premik vozil izven cest le na kvartarnih nanosih in rjavih karbonatnih tleh z izjemo Brkinov, ki so tako prehodni le po razvodnih slemenih. Vendar je potrebno ob načrtovanju premika poleg tipa prsti upoštevati tudi trenutne vremenske razmere, saj le-te močno vplivajo na prehodnost zemljišča. Živoskalne štrline predstavljajo nepremagljivo oviro za vozila, prav tako pa povečujejo število poškodb, ko se preko takšnega terena gibamo peš. Vendar je učinek na sam nadzor meje majhen, saj premik z vozili izven utrjenih poti ni potreben oziroma ni mogoč zaradi pogozenosti.

Slika 3.7: Talna voda, ki se je po krajšem deževju med 15. in 17. marcem nabrala na nepropustni podlagi. Voda se tu najdlje zadržuje v spomladanskih in jesenskih mesecih, ko je največ padavin in so tudi temperature dokaj nizke. V ozadju fotografije je Gornji Zemon.(Foto: Andrej Kosič, 18. 03. 2005)

3.6. VEGETACIJA

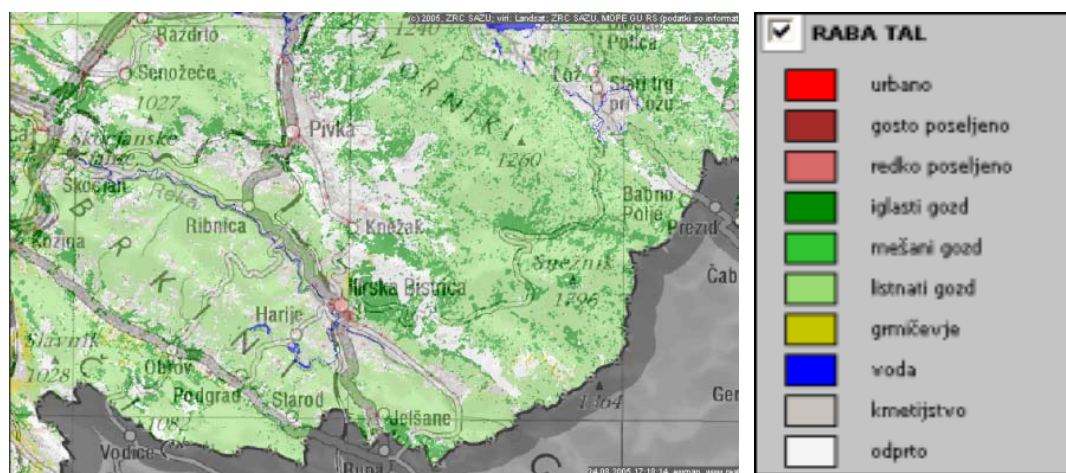
Po Wraberjevi fitogeografski razdelitvi sodi obravnavano območje v dve fitogeografski območij. Babno polje ter Snežnik sodita v dinarsko fitogeografsko območje, preostali del pa v submediteransko fitogeografsko območje.

Kot je razvidno iz *priloge F*, večino območja prekrivajo gozdne površine, zato bom obravnaval predvsem gozdno rastje.

Naravni travniki se v manjših zaplatah nahajajo na dnu drag in dolin, kot so Gomance, Vala, Črni dol, Mašun, Sviščaki...V večjih sklenjenih površinah pa se nahajajo od Goljaka (1145 m.n.v.), preko Knežjega dola, Gur, Kuteževskega dola, Škrapne, Klobuka in Volovje rebri do Šembij in Koritnic.

Pretežno kmetijske površine pokrivajo Ilirskobistriško kotlino, dolino Podgora in Kočansko dolino ter vrhove slemen v vzhodnih Brkinih pašniki pa Podgrajsko podolje od Staroda do Podgrada (*Interaktivni naravovarstveni atlas*).

Slika 3.8: Raba tal na obravnavanem območju

Vir: *Interaktivna karta Slovenije z zbirkami ZRC SAZU*

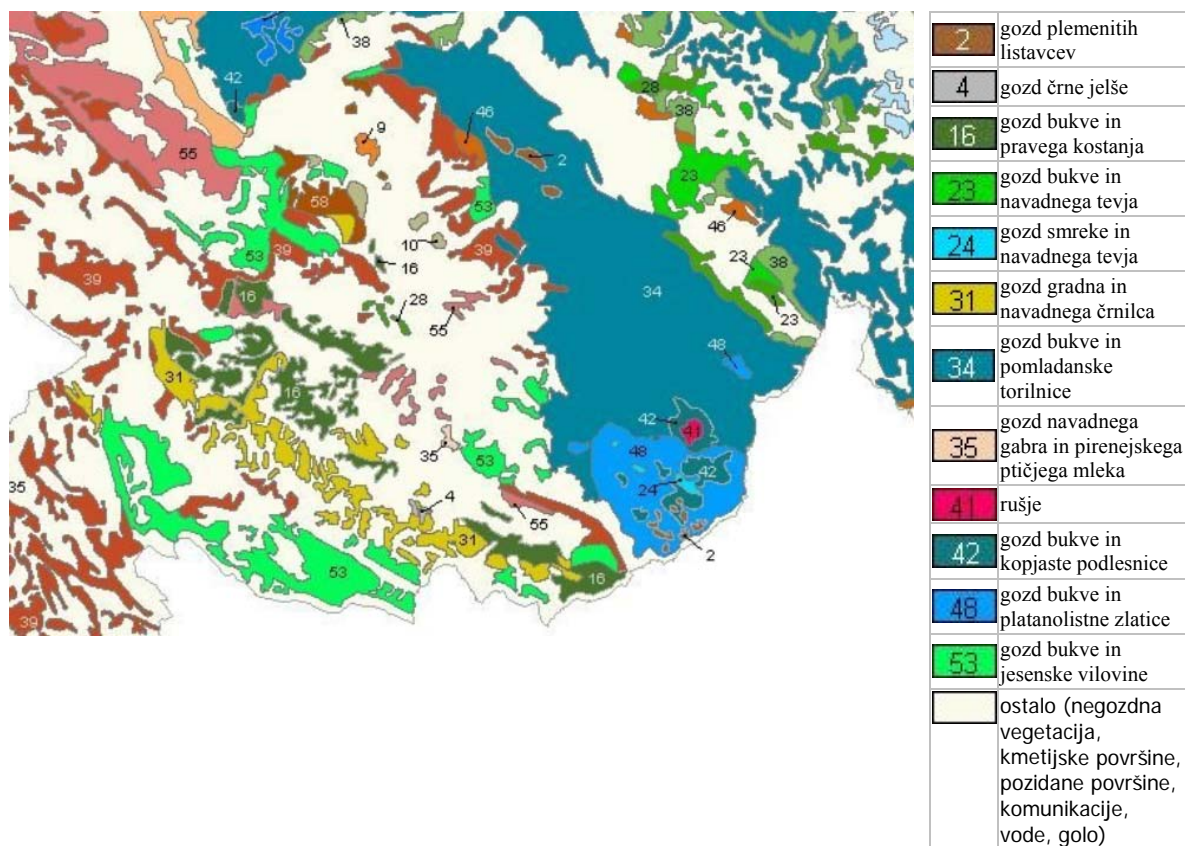
Združba bukve in navadnega tevja porašča področje na robu Snežnika nad Babnim Poljem, V praksi se za to združbo uporablja ime podgorski bukov gozd. V tej združbi rastejo naslednje drevesne vrste: bukev, graden, beli javor, češnja, navadna smreka, maklen, navadni gaber in brek. Prevladuje blažji relief: blago nagnjena do srednje strma, ponekod zakrasela pobočja. Podgorski bukovi gozdovi rastejo na karbonatni matični podlagi, na dolomitih in apnencih različne starosti. Tla pod podgorskimi bukovimi gozdovi so mozaična: od izpranih tal do rendzin na grebenih. Na splošno prevladujejo srednje globoka rjava pokarbonatna tla. Veliko gozdov služi predvsem kot dopnilo kmetijstvu, zato so na splošno slabše kakovosti. Ustrezno gojeni podgorski bukovi gozdovi so vir dobrega tehničnega lesa in gospodarsko pomembni (*Marinček, Čarni, 2002; 27*).

Združba bukve in jesenske vilovine porašča območje vzhodno od Koritnic, območje od Zabič proti državni meji, območje od državne meje proti Jelšanam in Novokračinam ter proti Starodu in Račicam, območje vzhodno od Il. Bistrice, porašča pa tudi večje območje med

državno mejo, Podgradom in Starodom. V tej združbi rastejo naslednje drevesne vrste: bukev, beli javor, mokovec, cer, mali jesen, črni gaber, pravi kostanj in maklen. To je conalna gozdna družba, ki se pojavlja na prisojnih pobočjih kraških gmot, ki se skokovito spuščajo v primorski podgorski svet. Gozdovi bukve in jesenske vilovine uspevajo pretežno na apnenčasti matični podlagi, redkeje na dolomitih, na plitvih rjavih pokarbonatnih tleh, ki se mozaično prepletajo z rendzinami. Ponekod so tla zelo kamnita (Marinček, Čarni, 2002; 46).

Združba gradna in jesenske vilovine raste med Šembijami in Knežakom ter na strmem kraškem robu med Vrbovom in Kuteževim. Submediteransaka združba gradna in jesenske vilovine je aconalna združba na flišni matični podlagi. V teh sestojih so drevesa na tem območju najvišja, saj znaša povprečna višina drevesne plasti 15 m, posamezna drevesa pa dosegajo 20 m. V tej združbi rasteta naslednji drevesni vrsti: graden in navadni gaber. To združbo lahko uvrstimo med najboljše gozdove na tem območju. Gradnov les je uporaben za različne dejavnosti (gradbeni les, sodarstvo) in za kurjavo (Marinček, Čarni, 2002; 57).

Slika 3.9: Gozdne združbe

Vir: Biološki inštitut ZRC SAZU

Združba bukve in spomladanske torilnice pokriva skoraj celotno območje Snežnika, le južno od V. Snežnika se pojavljajo druge združbe. Ta asociacija združuje dinarske jelovo-bukove gozdove. V tej združbi rastejo naslednje drevesne vrste: bukev, bela jelka, beli javor, navadna smreka, ostrolistni javor, goli brest in lipa. Površje, ki ga ta združba porašča, je izredno razgibano. Pretežno zelo kamnita pobočja se zložno spuščajo v suha kraška polja. Prevladujejo apnenci; redkejši so dolomitni apnenci in dolomiti. Talne razmere so zelo pisane. Na majhnem prostoru se mozaično prepletajo rendzine različnih razvojnih stopenj, rjava pokarbovatna tla in izprana rjava pokarbovatna tla. Dinarski jelovo-bukovi gozdovi spadajo med gospodarsko najpomembnejše gozdove pri nas (*Marinček, Čarni, 2002; 36*).

Združba plemenitih listavcev se pojavlja v manjših zaplatah med Gomancami in Zatrepom (1458). Plemeniti listavci se pojavljajo v otokih v okviru conalnih bukovih združb. V tej združbi rastejo naslednje drevesne vrste: beli javor, veliki jesen, goli brest, bukev in bela jelka. Naseljujejo vlažna pobočja, mestoma zelo skalnate jarke in vrtače, grajene pretežno iz karbonatnih kamnin. Pod gozdovi plemenitih listavcev je cela serija talnih tipov, ki se začne z neustaljenimi in nerazvitimi koluvialno-deluvialnimi tlemi ter se nadaljuje z rendzinami, rjavimi pokarbovatnimi in evteričnimi rjavimi tlemi. Zaradi majhnih površin gozdovi plemenitih listavcev nimajo večjega gospodarskega pomena, čeprav uspevajo na teh rastiščih za lesnopredelovalno industrijo zanimive vrste (*Marinček, Čarni, 2002; 13*).

Združba bukve in platanoliste zlatice se nahaja med Sviščaki, Gomancami ter državno mejo. To je conalna gozdna združba zgornjega dela gorskega pasu. V praksi uporabljamo ime visokogorski bukov gozdovi. Ti gozdovi poraščajo zgornji del gorskega pasu. V tej združbi rastejo naslednje drevesne vrste: bukev, beli javor, navadna smreka in bela jelka. Poraščajo najrazličnejše reliefne oblike: najpogosteje srednje strma pobočja, ki mestoma prehajajo v zakrasele planote oziroma v kamnite vrhove. Ti gozdovi uspevajo na najrazličnejših karbonatnih matičnih podlagah, od skoraj čistih apnencev do dolomitnih apnencev in dolomitov. Tako imamo pod njimi najrazličnejše talne oblike, od rendzin do rjavih rendzin, rendzin rjavih pokarbovatnih tal, do izpranih rjavih pokarbovatnih tal (*Marinček, Čarni, 2002; 42*).

Dinarska združba rušja obkroža vrh Snežnika. Je conalna združba dinarskega gorstva na nadmorskih višinah med 1400 in 1750 m, neposredno nad gozdno mejo. Združba gradi skoraj

neprehoden preplet poleglega rušja, ki dosega višino med dvema in tremi metri, med njim pa rastejo redke bukve. (*Marinček, Čarni, 2002; 65*).

Združba bukve in kopjaste podlesnice se pojavlja na Velikem Snežniku (1769) ter na Bukovem Vrhu (1437). Ta gozd je znan pod imenom subalpinski bukov gozd in je conalna gozdna združba, ki gradi zgornjo drevesno mejo na dinarskem območju. V tej združbi rasteta bukev in beli javor. Pojavlja se v vseh legah, čeprav je najpogosteje razširjena na osojnih zmerno strmih do strmih pobočjih, ki so mestoma zelo skalnata. Matična podlaga so predvsem dolomitni apnenci in apnenci. Najpogostejši talni tipi so zelo skeletne rendzine s plastjo surovega humusa. Mestoma so rjava pokarbonatna tla (*Marinček, Čarni, 2002; 43*).

Združba puhastega hrasta in črnega gabra se razprostira na kraškem robu od Vrbovega proti Gomancem. V tej združbi rastejo naslednje drevesne vrste: črni gaber, puhasti hrast in mali jesen. To je združba submediteranskega območja, uspeva pa na karbonatni podlagi, tla so rendzine. Drevesna plast je navadno visoka med šestimi in petnajstimi metri in ima pokrovnost med 80 in 90 %. Prav tako sta dobro razviti grmovna in zeliščna plast. Gozd je s stališča pridobivanja lesnih sortimanov nepomemben in ima predvsem varovalno vlogo. (*Marinček, Čarni, 2002; 53*).

Združba bukve in pravega kostanja se pojavlja ob državni meji severno od Hrvaške vasi Lisac ter med D. Zemonom, Dolenjami in Zabičami. Ta združba je znana tudi pod imenom kisloljubni bukov gozd in je aconalna gozdna združba, vezana na nekarbonatno matično podlago. V tej združbi rastejo naslednje drevesne vrste: bukev, graden in pravi kostanj. Porašča prisojna, srednje strma in strma pobočja, v katera so mestoma vrezani globoki jarki. Uspeva na zelo različnih kamninah; prevladujejo peščenjaki, laporji in skrilavci različnih starosti. Med talnimi oblikami so pretežno srednje globoka do globoka zelo skeletna distrična rjava tla (*Marinček, Čarni, 2002; 51*).

Združba črne jelše se pojavlja na vzhodni strani jezera Mola. Gozdovi črne jelše uspevajo na močvirskih rastiščih in ob vodotokih (*Marinček, Čarni, 2002; 9*).

3.6.1. Obrambnogeografski učinki rastja

Vse vrste vegetacije, od lišajev, trav, kulturnih rastlin, grmišč in gozdov vplivajo na svoj način na opremo, oborožitev, urjenje, premikanje, bojne postopke, maskiranje, zaščito, prehodnost... Vendar ima od vse vegetacije največji vpliv gozd (*Marjanovič, 1983; 157*), zato mu bom namenil tudi največ pozornosti.

Gozd vpliva na izvajanje bojnih dejavnosti s svojo velikostjo in položajem, višino in gostoto dreves, slabo prehodnostjo izven poti, vlago in pogosto meglo. Gozd omejuje premik, preglednost, orientacijo, zveze, vodenje in poveljevanje, po drugi strani pa olajšuje oviranje in maskiranje.

Prehodnost za vozila je omejena na poti in dele, ki niso pogozdeni. Premikanje peš je mogoče tudi izven poti, vendar je znatno težje in počasnejše zato imajo poti velik pomen tako za nadzor in premik enot. Za delovanje v gozdu so primernejše manjše pehotne enote. Zaradi slabe preglednosti dominantni objekti in višje točke nimajo posebnega pomena. Gozd nudi tudi ugodne razmere za prikrit prehod, premikanje kot tudi uporabo zased. Gozd krepi zvok, odmevi pa onemogočajo določitev izvora zvoka (*Adamovič, 1981; 23-24*). Zato je pomembno poznavanje nastopa posameznih fenoloških faz, predvsem pojava prvih listov in odpadanja listov. Na podlagi podatkov šestih fenoloških postaj v Sloveniji se prvi listi na bukvi pojavijo 16. aprila odpadati pa pričnejo 6. novembra (*Poprečni datumi fenoloških faz izbranih negojenih rastlin na 6-tih fenoloških postajah v Sloveniji za obdobje 1991-2000*). Posamezne fenološke faze so najbolj odvisne od temperaturnih razmer. Tako se vegetacijska doba začne, ko je spomladi šest dni zaporedoma temperatura višja od 5° C, jeseni pa šest dni nižja od 5° C (*Dolžina letne rastne dobe v Sloveniji*). Torej če upoštevamo podatke iz grafa 5, se vegetacijska doba na Babnem polju in Brkinih z dolino Reke prične aprila, medtem ko se na Snežniku prične šele maja. Jesensko mejo je težje določiti, vendar je novembra le še v Brkinih in dolini Reke temperatura nad 5° C.

V obmejnem pasu je na območju točk, ki so primerne za nadzor mejnega pasu in na nadzorovanem območju prisotno naslednje rastje:

1. Hribovski hrib (1014 m.n.v.) in Telebačnik (979 m.n.v.) porašča mešani gozd, koto 904 listnati gozd, Žbelovce (931 m.n.v.) pa iglasti gozd. V mejnem pasu, ki ga lahko nadziramo iz teh točk, se ob Mednarodnem mejnem prehodu Babno Polje nahajajo pretežno kmetijske površine z večjimi območji vegetacije, nato se prične 500 m od mejnega prehoda listnati gozd in se nadaljuje približno 2 km v smeri Hribovskega hriba (1014 m.n.v.). Ostalo območje

- porašča mešani gozd, razen pasu, širokega 150 m ob državni meji, med Hribovskim hribom (1014 m.n.v.) in točko, kjer se cesta med Babnim poljem in Leskovo dolino najbolj približa mejni črti ter dna Berinščakove drage do nadmorske višine 880 metrov, kjer raste iglasti gozd.
2. Beli vrh (949 m.n.v.) porašča mešani gozd, Stisko (1013 m.n.v.) pa iglasti gozd. Mejni pas, ki ga lahko nadziramo iz teh točk, porašča mešani gozd, razen doline Stiska do nadmorske višine 880 m in pasu ob mejni črti, ki je širok od 150 do 250 metrov, kjer raste iglasti gozd.
3. Veliki Vavkovec (1172 m.n.v.) porašča iglasti, gozd koto 1074 pa mešani gozd. Mejni pas, ki ga lahko nadziramo iz teh točk, porašča iglasti gozd v Praprotni dragi do nadmorske višine 900 metrov, ostalo pa mešani gozd.
4. Cifre (1381 m.n.v.), Argan (1388 m.n.v.) in Medvedovo glavo (1396 m.n.v.) porašča listnati gozd, Pravdenjak (1355 m.n.v.) pa mešani gozd. Mejni pas, ki ga lahko nadziramo iz teh točk, porašča predvsem listnati gozd, severovzhodno od Cifer (1381 m.n.v.) pa raste mešani gozd.
5. Vrh z nadmorsko višino 1320 m porašča listnati gozd, na vrhu z nadmorsko višino 1210 m je pašnik. Mejni pas, ki ga lahko nadziramo iz teh točk, v celoti porašča listnati gozd. Razen doline Vala, na skrajnem južnem robu odseka, kjer rastejo naravni travniki.
6. Orlovico (1299 m.n.v.) porašča mešani gozd, Brešce (1340 m.n.v.) in Petehovec (1241 m.n.v.) pa listnati gozd. Ob mejnem pasu, ki ga lahko nadziramo iz teh točk, se raztezajo pašniki na območju Gomanc ob državni meji, ostalo območje prekrivajo listnati gozdovi.
7. Gomanško goro (1134 m.n.v.) porašča mešani gozd, Goljak (1145 m.n.v.) pa grmičasti gozd. Mejni pas, ki ga lahko nadziramo iz teh točk, poraščajo naravni travniki v pasu, širokem 100 metrov in dolgem 350 metrov, od Gomanške gore (1134 m.n.v.) proti vzhodu, grmičasti gozd porašča skrajni jugozahodni del odseka v dolžini 350 metrov, nato sledi pas mešanega gozda, ki je dolg 700 metrov. Ostalo območje prekriva listnati gozd.
8. Osterijo (712 m.n.v.) in Veliki vrh (1083 m.n.v.) porašča listnati gozd. Mejni pas, ki ga lahko nadziramo iz teh točk, v celoti porašča listnati gozd.
9. Koto 677, Kukulj (752 m.n.v.) in Ovčji breg (658 m.n.v.) porašča listnati gozd, Visoč (756 m.n.v.) pa mešani gozd. Mejni pas, ki ga lahko nadziramo iz teh točk, porašča med Kukuljem (752 m.n.v.) in Brezovcem (638 m.n.v.) listnati gozd, nato pa se med Brezovcem (638 m.n.v.) in Visočem (756 m.n.v.) izmenjujejo zaplate iglastega, listnatega, mešanega in grmičastega gozda.
10. Sveto Katarino (691 m.n.v.), Špiček (583 m.n.v.) in Sušnjak (634 m.n.v.) porašča iglasti

gozd. Mejni pas, ki ga lahko nadziramo iz teh točk, porašča listnati gozd od Visočca (756 m.n.v.) do Maloobmejnega mejnega prehoda Novokračine, od tam se nadaljuje iglasti gozd do Mednarodnega mejnega prehoda Jelšane, kjer se prične grmičasti gozd in se nadaljuje proti jugovzhodu v dolžini 250 metrov. Ostale Petrove brege prekrivajo pašniki in kmetijske površine do nadmorske višine 440 metrov, kjer se prične iglasti gozd.

11. Veliki vrh (597 m.n.v.) porašča listnati gozd na Ostrožnici (574 m.n.v.) pa so pretežno kmetijske površine z večjimi območji vegetacije. Mejni pas, ki ga lahko nadziramo iz teh točk, porašča listnati gozd, razen zahodnega pobočja Velikega vrha (597 m.n.v.), ki ga porašča mešani gozd.

12. Grmado (796 m.n.v.) in koto 619 porašča listnati gozd. Mejni pas, ki ga lahko nadziramo iz teh točk, porašča na severnem koncu listnati gozd, pobočje Brdanske dane do Mednarodnega mejnega prehoda Starod porašča mešani gozd, medtem ko so na dnu kmetijske površine. Južno od mejnega prehoda se prične grmičasti gozd.

Tabela 3.3: Višine in debeline drevesnih vrst, ki se pojavljajo na proučevanem območju

Drevesna vrsta	Debelina v cm	Višina v m
1. brek	100 cm in več	do 35 m
2. bukev	60 – 80 cm	od 35 do 40 m
3. cer	100 cm in več	do 35 m
4. črna jelša	večinoma raste večdebello	do 20 m
5. črni gaber	do 50 cm	15 do 20 m
6. divja češnja	do 50 cm	do 20 m
7. dob	tudi 500 cm	30 do 40 m
8. drobnica	do 100 cm	od 10 do 15 m
9. gorski brest	do 150 cm	do 35 m
10. graden	izjemoma do 300 cm	do 40 m
11. javor	do 90 cm	8 do 12 m
12. lipa	do 500 cm	do 40 m
13. maklen	do 30 cm	od 15 do 20 m
14. mali jesen	do 50 cm	do 15 m
15. mokovec	do 40 cm	od 20 do 25 m
16. navadna breza	do 50 cm	do 30 m
17. navadna jelka	do 200 cm	do 50 m
18. navadna smreka	do 100 cm	do 60 m
19. navadni gaber	do 70 cm	do 25 m

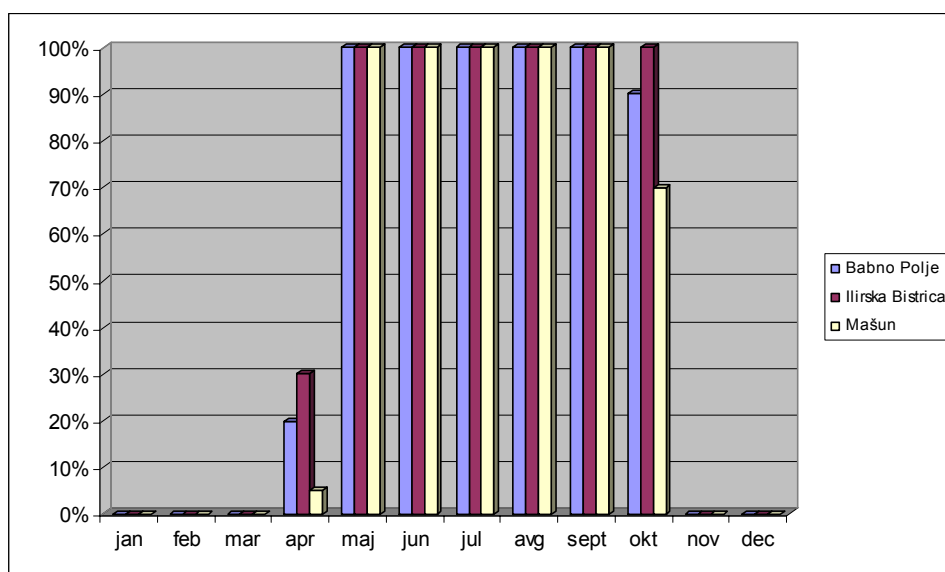
DREVESNA VRSTA	DEBELINA V CM	VIŠINA V M
20. poljski jesen	/	do 30 m
21. pravi kostanj	izjemoma do 300 cm	do 35 m
22. puhasti hrast	do 200 cm	do 20 m
23. rdeči bor	do 100 cm	do 30 m
24. rušje	grmasta rast	do 2 m
25. trepetlika	do 100 cm	do 30 m
26. veliki jesen	100 cm in več	do 45 m

Vir: Kotar, Brus, 1999

3.6.2. Sklep

Gozdovi omogočajo prikrito premikanje in prehod meje posameznikom tako peš kot tudi z vozili, saj je cestno omrežje na obravnavanem območju relativno gosto.

Graf 3.7: Prisotnost listov na drevesih v odstotkih

Vir: Kotar, Brus, 1999, *Klimatografija Slovenije, 1995*; 31-316, *Dolžina letne rastne dobe v Sloveniji*

Vendar lahko z vidika preglednosti obmejni pas razdelim v štiri območja.

Vse leto je preglednost najboljša na območjih s pretežno kmetijskimi površinami in travniki. To je ob MMP Babno Polje, v dolini Vala, območje Gomanc ob državni meji, manjši pas na pobočju Gomanške Gore (1134 m.n.v.) ob državni meji, Petrove brege do nadmorske višine

440 m in dno Brdanske dane. V to območje spadata točki, ki sta primerni za opazovanje obmejnega pasu: vrh z nadmorsko višino 1210 m in Ostrožnica (574 m.n.v.).

Ob upoštevanju grafa 3.7 je območje nepregledno od maja do oktobra na območjih, kjer raste listnati in grmičasti gozd. To je območje 500 m od MMP Babno Polje proti Hribovskemu hribu (1014 m.n.v.) in od Cifer (1381 m.n.v.) do Gomanc. Tu se začnejo zmanjševati nadmorske višine, prav tako pa so tu že opazni vplivi morja tako, da se prvi listi začnejo pojavljati v drugi polovici aprila, odpadati pa začnejo v istem času kot v višjih legah. Od Gomanc se listnati gozd nadaljuje do Brezovca (638 m.n.v.), nato od Visoč (756 m.n.v.) do MMP Novokračine, pa od MMP Jelšane proti jugovzhodu v dolžini 250 m ter od Gradine (562 m.n.v.) do Brdanske dane ter južno od MMP Starod. V to območje spadajo točke, ki so primerne za opazovanje obmejnega pasu: kota 904, Cifre (1381 m.n.v.), Argan (1388 m.n.v.), Medvedova glava (1396 m.n.v.), vrh z nadmorsko višino 1320 m, Brešce (1340 m.n.v.), Petehovec (1241 m.n.v.), Goljak (1145 m.n.v.), Osterija (712 m.n.v.), Veliki vrh (1083 m.n.v.), kota 677, Kukulj (752 m.n.v.), Ovčji breg (658 m.n.v.), Veliki vrh (597 m.n.v.), Grmada (796 m.n.v.) in kota 619.

Preglednost v mešanem gozdu je slabša kot v listnatem, odvisna je od razmerja med listavci in iglavci. Boljša je v času izven vegetacijske dobe listavcev, ki je opisana v prejšnjem odstavku. Območja z mešanim gozdom so naslednja: od Hribovskega hriba (1014 m.n.v.) do Cifer (1381 m.n.v.), pobočje Gomanške gore (1134 m.n.v.), od Brezovca (638 m.n.v.) do Visoč (756 m.n.v.), zahodno pobočje Velikega vrha (597 m.n.v.) ter pobočje Brdanske dane do MMP Starod. V to območje spadajo točke, ki so primerne za opazovanje obmejnega pasu: Hribovski hrib (m.n.v. 1014), Telebačnik (979 m.n.v.), Beli vrh (949 m.n.v.), kota 1074, Pravdenjak (1355 m.n.v.), Orlovica (1299 m.n.v.), Gomanška gora (1134 m.n.v.) in Visoč (756 m.n.v.).

Na območju iglastih gozdov je preglednost onemogočena celo leto. Takšna območja so: pas ob meji, kjer se cesta med Babnim Poljem in Leskovo dolino najbolj približa državni meji, dno Berinščakove drage, Stiske in Praprotne drage ter območje med MMP Novokračine in MMP Jelšane. V to območje spadajo točke, ki so primerne za opazovanje obmejnega pasu: Žbelovci (931 m.n.v.), Stiska (m.n.v. 1013), Veliki Vavkovec (1172 m.n.v.), Sveta Katarina (691 m.n.v.), Špiček (583 m.n.v.) in Sušnjak (634 m.n.v.).

Tako je onemogočeno izvidovanje iz zraka predvsem v času vegetacije listavcev od maja do konec oktobra, saj večino območja prekrivajo listnati gozdovi. Hkrati pa sta na celotnem območju samo dva vrhova, ki nista poraščena. Gozdovi na tem območju so večinoma neprehodni za terenska vozila izven utrjenih komunikacij. Tako nudijo ugodne pogoje za izvajanje posrednega nadzora državne meje z nadzorovanjem cest. Travišča so prisotna na ravninskih predelih oziroma na območjih, ki so prehodna s terenskimi vozili.

4. UČINKI DRUŽBENOGEOGRAFSKIH DEJAVNIKOV

4.1. OBRAMBNOGEOGRAFSKI POMEN PREBIVALSTVA

Najpomembnejši element vojaškogeografskega proučevanja prebivalstva so njegove kvantitativne lastnosti (število in prostorska razporeditev prebivalstva) ter struktura prebivalstva (*Marjanovič, 1983; 163*). V nadaljevanju bom prikazal spolno, starostno, narodnostno in versko sestavo prebivalstva na obravnavanem območju.

Ob popisu leta 2002 je živel na obravnavanem območju 12.016 ljudi. To število predstavlja 0,6 % celotne slovenske populacije.

Tabela 4.4: Število in spolna struktura prebivalstva na proučevanem območju (Popis 2002)

IME NASELJA	MOŠKI	ŽENSKE	SKUPAJ
Slovenija	958576	1005460	1964036
Babno Polje	163	154	317
Bač	220	242	462
Dobro Polje	37	34	71
Dolenje pri Jelšanah	106	97	203
Dolnji Zemon	221	236	457
Gornji Zemon	61	53	114
Harije	148	140	288
Ilirska Bistrica	2316	2553	4869
Jablanica	64	85	149
Jasen	125	134	259
Jelšane	141	152	293
Koritnice	80	72	152
Koseze	179	192	371
Kuteževo	128	115	243
Mala Bukovica	89	72	161
Novokračine	115	110	225
Podgrad	308	299	607

IME NASELJA	MOŠKI	ŽENSKE	SKUPAJ
Podgraje	133	137	270
Podstenje	30	41	71
Račice	75	85	160
Rečica	41	53	94
Sabonje	36	43	79
Sušak	34	41	75
Šembije	103	106	209
Topolc	167	177	344
Trpčane	62	60	122
Velika Bukovica	86	98	184
Veliko Brdo	51	47	98
Vrbica	76	69	145
Vrbovo	154	161	315
Zabiče	154	160	314
Zarečica	71	53	124
Zarečje	92	79	171
SKUPAJ	5866	6150	12016

Vir: Statistični urad Republike Slovenije,
www.stat.si

Pomembna pa je tudi neenakomerna prostorska razporejenost poselitve, ta je najbolj očitna na povsem neposeljenem Snežniku. V Brkinih in dolini Reke razen Ilirske Bistrice ni kraja z več kot 500 prebivalci, tako v Ilirski Bistrici živi skoraj tretjina ljudi. Z nadmorsko višino se gostota poselitve zmanjšuje, izjema je višinski razred nad 700 m, kjer je velikost naselij zaradi lege krajev vrh slemen nekoliko večja (*Šebenik, Kladnik, 2001; 254*). Podgrajsko podolje je

naseljeno le ob cesti od Trsta proti Reki, večje naselje je Podgrad (*Repolusk, 2001; 265*).

Tabela 4.5: Naravno in selitveno gibanje prebivalstva, 2004

OBČINA	ŽIVOROJENI	UMRLI	NARAVNI PRIRAST	PRISELJENI	ODESELJENI	SELITVENI PRIRAST	PRIRAST SKUPAJ
SLOVENIJA	17321	19451	-2130	28480	25068	3412	1282
Ilirska Bistrica	94	180	-86	114	93	21	-65

Vir: *Statistični letopis Republike Slovenije 2004*

Leta 2004 je imelo obravnavano področje¹⁰ negativni demografski prirast (tabela 5). Vendar moramo upoštevati, da je v tabeli prikazano stanje za celotno občino Ilirska Bistrica. Če bi upoštevali le naselja v Brkinih ali pa naselja neposredno ob državni meji, bi bilo stanje še precej slabše. Posebej neugodno je odseljevanje ljudi iz območja neposredno ob državni meji, saj je najbolje in najlažje nadzorovana poseljena meja.

Ob popisu leta 2002 je bila narodnostna sestava na obravnavanem območju naslednja: 86,3 % prebivalcev je bilo slovenske narodnosti, 3,7 % prebivalcev se je opredelilo za pripadnike drugih narodnosti, neopredeljenih in neznane narodnosti ter tistih, ki niso želeli odgovoriti, pa je bilo 10 %. To število pa po Bratunu (*1997; 109*) že dosega zgornjo mejo še dopustnega števila priseljencev, da le-ti kot posebna skupina bistvenejše ne vplivajo na razvoj in politično opredelitev prebivalstva. Pomembno je tudi dejstvo, da je to obmejno območje. V to območje se je po Popisu 2002 priselilo 596 prebivalcev iz Hrvaške (*www.stat.si*).

Tabela 4.6: Narodnostna sestava obravnavanega območja

	Skupaj	Narodno opredeljeni			Narodno neopredeljeni	Niso želeli odgovoriti	Neznano
		skupaj	Slovenci	drugi			
SLOVENIJA	1964036	1766982	1631363	135619	22141	48588	126325
Ilirska Bistrica	14234	12802	12281	521	158	269	1005

Vir: *Statistični letopis Republike Slovenije 2004*

¹⁰Podatki predstavljajo stanje le v občini Il. Bistrica, saj je Babno Polje edino naselje, ki leži izven le-te

Glede veroizpovedi je po popisu iz leta 2002 obravnavano območje bolj heterogeno. Vendar je prebivalcev, ki pripadajo alohtonim veram, malo-le 2,5 %. Največji delež predstavljajo prebivalci katoliške veroizpovedi (70,7 %), tem sledijo prebivalci, ki so se opredelili za ateiste. (5 %), nato sledijo prebivalci islamske veroizpovedi (1,6 %) in prebivalci pravoslavne veroizpovedi (0,9 %), prebivalci, ki ne pripadajo nobeni religiji (0,1 %) in prebivalci protestantske veroizpovedi (0,04 %) ter verniki drugih veroizpovedi (0,08 %). Prebivalcev, ki niso želeli odgovoriti, je 12,1 %, 7,7 % prebivalcev pa je veroizpoved neznana (*www.stat.si*).

4.2. OBRAMBNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI NASELIJ

Na obravnavanem področju je bilo ob popisu 6 naselij z manj kot 100 prebivalci, 25 med 100 in 500, 1 med 500 in 1000 in eno naselje, Ilirska Bistrica nad 1000 prebivalci (*Občine, popis*). V Ilirskobistriški kotlini so pri gradnji naselij vselej upoštevali ohranjanje najbolj kakovostnih zemljišč in varnost pred poplavami. Druga naselja nad osrčjem kotline imajo večinoma slemensko lego, značilno za Brkine. Navadno so postavljena tam, kjer je sleme bolj ozko in strmo, v vzhodnih Brkinih pa predvsem na vrhu kopastih vzpetin. Za večino naselij je značilna strnjena gručasta pozidava, tako da se ohrani kar največ razpoložljivih kmetijskih zemljišč. Zaradi izpostavljenih leg in strnjenosti so mnoga vidna že od daleč in dajejo vtis utrjenih naselbin. Tako lahko služijo kot orientacijske točke. Prevladujejo podolgovate, po slemenih razpotegnjene vasi, tako da sta pogosto v nadaljevanju vaških jeder le še dolga niza hiš, razpotegnjena vzdolž osrednje vaške prometnice (*Šebenik, Kladnik, 2001; 254*). Vse vasi v Podgrajskem podolju imajo značilna sredozemska gručasta jedra, naselja ob cesti od Trsta proti Reki pa imajo zaradi novih hiš ob cesti videz gručaste obcestne vasi (*Repolusk, 2001; 265*).

Ilirska Bistrica, Podgrad in Babno Polje imajo pomemben obrambnogeografski pomen predvsem zaradi svoje lege, saj ležijo na prometnicah, ki potekajo proti notranosti Slovenije. Tako se z nadzorom predvsem komunikacij v mestih močno zmanjša ali celo onemogoči prehodnost širšega območja mesta. Vsa ostala naselja nimajo takšnega učinka.

Naselja ob sami meji predstavljajo vir informacij predvsem policistom, s tem, ko jih krajani obveščajo o sumljivih osebah, ki se gibljejo v bližini meje. Sami krajani obmejnih naselij pa so le redko vodiči pri ilegalnih prehodih preko meje. Večina vodičev, ki so bili do sedaj prijati pri ilegalnih prehodih, so bili državljani tujih držav predvsem Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Srbije in Črne Gore (*Moran Aleksander*). Torej so naselja ob meji dejavnik, ki otežuje

gibanje in zadrževanje ob meji predvsem zato, ker so to majhne skupnosti, kjer se ljudje med seboj poznajo.

4.3. GOSPODARSKE ZNAČILNOSTI

4.3.1. Industrija

Industrija je razen nekaj manjših obratov omejena na Ilirsko Bistrico. Najpomembnejša je predelava lesa, ki se je razvila na temelju tradicije, lege na robu obsežnega surovinskega območja in bližine tekoče vode, ki zagotavlja energijo in omogoča izpust odplak. Pomembno je tudi prevoznitvo, saj sodi TIB Transport med največje cestno-prevozniške družbe v Sloveniji, na področju prevoza nevarnega blaga (kuriv, goriv, plinov in kemikalij) pa je družba največja. Poleg svoje izrazite specializacije na področju cestnega prevoza nevarnega tekočega blaga posveča družba posebno pozornost logistični podpori cestnemu prevozu nevarnega blaga. Družba je zgradila parkirišče za tovorna vozila, ki obsega 16.700 m² in lahko sprejme 100 najtežjih tovornih vozil. V Podgradu je razvita kemična industrija, kjer se družbi Plama-pur in Termoplasti ukvarjata s pridelavo in predelavo plastičnih mas (*Šebenik, Kladnik, 2001; 256, www.tib.si*).

4.3.2. Energetika

Na območju razen gozdov ni energetskih virov. Večji energetski vir bo po izgradnji predstavljala vetrna elektrarna Volovja reber. Predvidena inštalirana moč vetrne elektrarne je ocenjena na 40 MW in bo tako na leto zadovoljila potrebo po električni energiji približno 13.000 gospodinjstev (*Kump, 2004; 16*). Na obravnavanem območju so štirje bencinski servisi, katerih skupna kapaciteta različnih goriv znaša 364 000 litrov (brez BS Podgrad in ob predpostavki, da so vsi vsebniki polni). Možnosti shranjevana naftnih derivatov so še na Mašunu in v Leskovi dolini.

Tabela 4.7: Bencinski servisi na obravnavanem območju

Bencinski servis	Podjetje	Vrsta goriva			
		Euro Super 95	Euro Plus 98	Super 100	Euro disel D2
Ilirska Bistrica	Istrabenz	50 000	/	30 000	40 000
Trnovo	Istrabenz	30 000	/	30 000	30 000
Ilirska Bistrica	Petrol	72 000	31 000	/	51 000
Podgrad*	Istrabenz				

*Na bencinskem servisu Podgrad mi podatkov niso hoteli posredovati.

Vir: *Bencinski servisi*

4.3.3. Turizem

Vse bolj pomembna gospodarska dejavnost postaja turizem. Poleg lovcev so čedalje pogostejši obiskovalci gozdov na Snežniku pohodniki in kolesarji. Čez Snežnik poteka evropska pešpot (*Zupančič, 2001; 340*). Na Sviščakah in Mašunu sta urejeni tudi manjši smučišči.

Tabela 4.8: Turistične kapacitete, obisk in nočitve turistov v občini Ilirska Bistrica

Nastanitvene zmogljivosti			Prihodi turistov		Prenočitve turistov	
nast.objekti	sobe	ležišča	skupaj	tuji	skupaj	tuji
4	21	63	1079	578	2165	844

Vir: *Statistični urad Republike Slovenije*

Na območju (brez Babnega polja) je torej 63 ležišč namenjenih turistom. Skromne turistične kapacitete kažejo na neizkoriščenost možnosti, ki jih daje vsakoletna migracija turistov proti hrvaški obali.

4.3.4. Kmetijstvo

Vse do konca petdesetih let 20. stoletja (v Brkinih celo do sedemdesetih let), je bila najpomembnejša gospodarska panoga kmetijstvo. Sadjarstvo, ki je bilo že v preteklosti pomembna gospodarska panoga, ponovno oživlja. Za sadjarstvo je najugodnejši višinski pas med 500 in 650 m. Danes je v živinoreji najpomembnejša panoga govedoreja (*Šebenik, Kladnik, 2001; 256*). V Podgrajskem podolju prevladujejo pašniki in travniki, njive so manjše

in predvsem na dnu vrtač in uval (*Repolusk, 2001; 266*). Na Babnem polju pokrivajo njive dobro desetino površin, travniki in pašniki pa skoraj polovico površin (*Mihevc, 2001; 366*).

4.4. PROMET IN KOMUNIKACIJE NA OBRAVNAVANEM OBMOČJU

4.4.1. Cestne komunikacije

Preko državne meje vodijo na obravnavanem območju tri regionalne ceste. Te so: cesta Babno Polje-Prezid, Jelšane-Rupa, Starod-Šapjane in Novokračine-Rupa. Na teh cestah so tudi mejni prehodi.

Slovenijo pa s Hrvaško povezuje še večje število gozdnih cest različnih kategorij. Utrjeni gramozni cesti širine nad 3 m prečkata mejno črto na naslednjih območjih:

- Na Gomancah, cesta prečka mejno črto na točki, ki je od Gomanc oddaljena 550 m proti jugozahodu. Cesta omogoča dostop do Leskove doline, Sviščakov in Zabič.
- Pod Brezovcem (638 m.n.v.) cesta prečka mejno črto na točki, ki je od Sušaka oddaljena 1150 m proti jugu. Cesta povezuje hrvaško vas Lisac s Sušakom.

Utrjene gramozne ceste širine do 3 m prečkajo mejno črto na naslednjih območjih:

- 150 m severno od kote 899, cesta se po 800 metrih priključi na cesto Babno Polje-Leskova Dolina.
- Na Praprotni dragi, 650 m od kote 783 proti severu, cesta se pri gozdarski koči Vavkovec po 1,3 km priključi na cesto Leskova Dolina-Gomance.
- Na Paravičevi mizi, 600 m severovzhodno od Cfer (1381 m.n.v.) in se po 100 m priključi na cesto Leskova Dolina-Gomance.
- Na Čabranski polici, 500 m od Velikih vrat (1150 m.n.v.) proti vzhodu ter se na sami mejni črti priključi na cesto Leskova Dolina-Gomance.
- Na Paki, 600 m od Katalina (1083 m.n.v.) proti zahodu. Cesta se po 1 km priključi na cesto Gomanci-Zabiče.
- Pod kraškim robom, ob strugi Velike vode, 700 m vzhodno od kote 592. Cesta se po 5,5 km priključi na cesto Zabiče-Novokračine.
- Na Petrovih bregah, 1150 m jugozahodno od Mednarodnega mejnega prehoda Jelšane in se po 1,3 km priključi na cesto Jelšane-Ilirska Bistrica.

Kolovozi prečkajo mejno črto na naslednjih točkah:

- 650 m jugozahodno od Mednarodnega mejnega prehoda Babno Polje po 1,4 km se priključi na cesto Leskova Dolina-Babno Polje.
- 500 m južno od Hribovskega hriba (1014 m.n.v.), po 1,1 km se priključi na cesto Leskova Dolina-Babno Polje.
- 650 m severozahodno od Berinščka (1170 m.n.v.), vendar je kolovoz prevozen le 200 m v notranjost Hrvaške, kjer postane steza.
- 450 m vzhodno od izvira Bela voda. Kolovoz se po 250 m razširi v utrjeno gramozno cesto širine do 3 m, ki se priključi na cesto Leskova Dolina-Gomance.
- 500 m jugovzhodno od Velikih vrat (1156 m.n.v.), kjer se tudi priključi na utrjeno gramozno cesto širine do 3 m.
- 650 m jugovzhodno od Velikega Jarčina (1034 m.n.v.), kjer se tudi priključi na utrjeno gramozno cesto širine do 3 m.
- 450 m vzhodno od Gomanc, kjer se na državni meji priključi na utrjeno gramozno cesto širine nad 3 m.
- Na vznožju Gomanške gore (1134 m.n.v.) na nadmorski višini 840 m in se po 850 m priključi na cesto Gomance-Zabiče.
- Na severovzhodnem in jugozahodnem pobočju Prvonoha (832 m.n.v.) na nadmorski višini 800 m prečkata državno mejo dva kolovoza. Vzhodni se priključi na utrjeno gramozno cesto širine nad 3 m, drugi pa na cesto Zabiče-Novokračine.
- Tik ob Maloobmejnem mejnem prehodu Novokračine prečka mejo kolovoz, ki ponovno prečka mejo 650 m severno od Visočja (756 m.n.v.) in se po 150 m razširi v utrjeno gramozno cesto širine do 3 metrov.
- 500 m južno kote 485 na Petrovih bregah in se po 50 m priključi na utrjeno gramozno cesto širine do 3 metrov.
- 250 m severovzhodno od Gradine (562 m.n.v.) in poteka do Jelšan.
- 400 m severno od Visokega vrha (646 m.n.v.) prečkata mejo dva kolovoza, vendar se vzhodni zopet obrne in se 300 m zahodno od železniškega predora slepo konča na hrvaški strani. Drugi pa se po 650 m priključi na utrjeno gramozno cesto širine do 3 metrov.
- 750 m proti severu od Mednarodnega mejnega prehoda Pasjak prečka mejo kolovoz, ki se nato zoži na širino steze.

Ostale komunikacije, ki prečkajo državno mejo, so še daljnovid, ki prečka mejno črto 550 m zahodno od Prvonoha (832 m.n.v.) in 450 m jugozahodno od mednarodnega mejnega prehoda Jelšane in železniška proga, ki prečka mejo v predoru na točki, ki je od Velikega vrha (597 m.n.v.) oddaljena 800 m proti severozahodu.

Vzporedno z državno mejo poteka gramozna cesta širine nad 3 m od Babnega Polja do kote 762 na stiski. 800 m pred koto 762 povezuje kolovoz prej omenjeno cesto in cesto med državno mejo in koto 866 pod Belim vrhom (949 m.n.v.). Od kote 866 poteka cesta ob državni meji do Gomanške gore (1134 m.n.v.), kjer se obrne proti severozahodu, državna meja pa proti jugozahodu. Cesta se od državne meje najbolj oddalji na območju Praprotno drage in Hribovskega hriba za 1200 m. Ob državni meji poteka še kolovoz na oddaljenosti 200 m med Mednarodnim mejnim prehodom Starod in severovzhodnim robom Brdanske dane. Od tu naprej pa do železniške proge Ilirska Bistrica-Reka je gramozna cesta. Na večji oddaljenosti (1500 m) poteka ob državni meji še cesta Zabiče-Novokračine-Jelšane.

Poleg že naštetih cest so na obravnavanem območju pomembnejše še cesta Ilirska Bistrica-Knežak, ki povezuje Ilirskobistriško kotlino z Zgornjo Pivko, cesti Podgrad-Ilirska Bistrica in Starod-Mala Bukovica, ki povezujeta Podgrajsko podolje in Ilirskobistriško kotlino, cesta Babno Polje-Leskova Dolina-Mašun-Knežak, ki povezuje Babno polje z Zgornjo Pivko in cesta Babno Polje-Gomance- Zabiče, ki povezuje Babno polje in dolino Reke. Celotno obravnavano območje je dobesedno preprejeno z gozdnimi cestami, ki ovirajo nadzorovanje območja še posebno, ker potekajo po gozdnem območju in so tako zelo slabo pregledne.

Slika 4.10: Zastorno rastje nad gozdnimi cestami. Gozdno rastje predvsem v času vegetacije onemogoča učinkovit nadzor cest na pogozdenem območju. (Foto: Andrej Kosič, 08. 09. 2005)

Nadzor meje oziroma ljudi, ki jo prehajajo, otežuje tudi veliko število vozil, ki so dnevno prisotna na cestah.

Tabela 4.9: Obremenitve cest na obravnavanem področju leta 2004

cestni odsek	št. vozil dnevno
Il. Bistrica-Jelšane	7113
MP Starod-Podgrad	4040
Podob-Babno Polje	541
Podgrad-II. Bistrica	3079
Il. Bistrica-Knežak	3469
Il. Bistrica-Zabiče	1488
Zabiče-Novokračine	150
Jelšane-Novokračine	150
Il. Bistrica-Grda draga	40
Grda draga-Pudob	16

Vir: www.drc.si

4.4.2. Telekomunikacije

Pokritost z GSM signalom je relativno slaba, kar kaže spodnja slika. Boljše so pokrita le območja Babno polje, dolina Reke in Brkini, Podgrajsko podolje in južni rob Snežnika. Tako ostaja celotni območje med Jelšanami in Babnim poljem nepokrito. Pokritost z RTV signalom

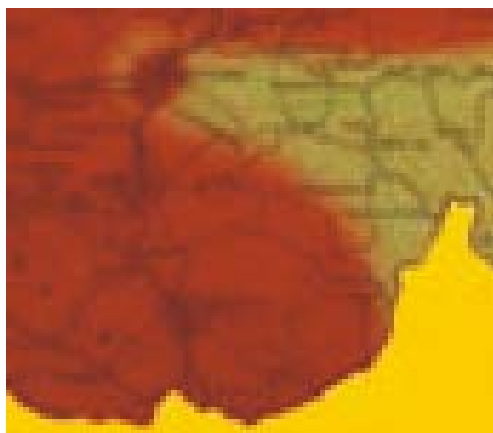
je dosti boljša. RTV Slovenija s svojim signalom pokriva celotno območje, medtem ko Pro plus (Pop tv, Kanal A) ne pokriva le Babnega polja.

Slika 4.11: Pokritost z GSM signalom

Vir: www.mobitel.si

Slika 4.12: Pokritost s signalom Pro plusa

Vir: www.kanal_a.si

4.5. UPRAVNA ORGANIZIRANOST

4.5.1. Organiziranost državne uprave

Državno oblast na obravnavanem območju izvajata upravni enoti Ljubljana in Ilirska Bistrica. Območje je prav tako razdeljeno med dve občini, in sicer Ilirska Bistrica in Loška Dolina. Upravne meje se izrazito razlikujejo od naravnogeografskih, saj se na območju dveh občin menja kar pet mezoregij.

4.5.2. Upravnoobrambna organiziranost

Ministrstvo za obrambo na območju opravlja naloge upravnoobrambnega značaja prek Uprave za obrambo Postojna, izpostave Postojna s pisarno Cerknica in izpostave Sežana s pisarno Ilirska Bistrica (www.slovenskavojska.si).

4.5.3. Organiziranost Policijske uprave Postojna

Na območju so organizirane štiri policijske postaje, in sicer:

- PP Cerknica, ki poleg splošnih nalog opravlja tudi naloge mejne kontrole na MMP Babno Polje. Policisti PP Cerknica izvajajo kontrolo državne meje na obravnavanem območju med Mednarodnim mejnim preходом Babno Polje in mejo med občinama Loška dolina in Ilirska Bistrica, to je do točke, ki je od Melišije (1074 m.n.v.) oddaljena 1 km proti jugovzhodu. To je edini mejni okoliš na območju PP Cerknica.

- PP Ilirska Bistrica, ki poleg splošnih nalog opravlja tudi naloge mejne kontrole na železniškem MMP Ilirska Bistrica. Policisti PP Ilirska Bistrica izvajajo kontrolo državne meje od meje med občinama Loška dolina in Ilirska Bistrica do točke, ki je od Strahovice (771 m.n.v.) oddaljena 750 m proti zahodu. Ta del je razdeljen v dva mejna okoliša, ki ju razdeljuje cesta Lisac-Sušak.
- Ter Postaji mejne policije Jelšane in Starod, ki sta PP za kontrolo prehajanja državne meje (*www.policija.si, Pravila policije, 2000; 25*).

5. ZGODOVINSKI RAZVOJ MEJE NA OBMOČJU MED BABNIM POLJEM IN STARODOM

Slovenci smo se začeli naseljevati v krajih današnje Slovenije okrog leta 550. Do leta 600 smo poselili ozemlje današnje Slovenije, poleg tega pa tudi območje zgornje Dravske doline, Ziljsko dolino, delno pa tudi Istro (*Mlakar, 1996; 57*). V zvezi s slovansko naselitvijo v Vzhodne Alpe je potrebno posebej poudariti, da se z njo ni začela niti slovenska zgodovina niti zgodovina Slovencev, kot se poenostavljeno in običajno misli. Prva v bistvu pomeni zgodovino slovenskega ozemlja od prvih sledov človeka na njem in je zato precej starejša, druga pa je mlajša. Pomeni zgodovino enega naroda, ki se je na ozemlju, na katerem živijo Slovenci danes, izoblikoval šele postopno, v dolgem zgodovinskem razvoju, katerega težišče spada v čas od 16. stoletja naprej (*Štih, 2001; 21*).

Mejna črta med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško je nastala že v 10. oziroma 12. stoletju, še posebej to velja za mejo na Kolpi, Bregani, Sotli in Muri. Meja na območju Snežnika in Istre pa je bila določena v 20. stoletju (1919., 1947., 1954. leta) (*Bognar, 2001; 62*). Tako ima meja Slovenije s Hrvaško zgodovinsko tradicijo. Na večjem delu je bila to meja med avstrijskim in madžarskim delom Avstro-Ogrske monarhije, ki je bila sporazumno določena in v naravi vidno označena. Po razpadu monarhije je bila z nastankom Kraljevine SHS oziroma kraljevine Jugoslavije ta meja z manjšimi popravki prevzeta kot meja med Dravsko in Savsko oziroma Hrvaško banovino. Ob začetku druge svetovne vojne ustanovljena Neodvisna država Hrvaška je takoj ob svojem nastanku začela urejati in v naravi označevati svoje meje. S takrat okupirano Slovenijo je bila skoraj v celoti prevzeta nekdanja meja. Najmanj zgodovinske tradicije ima del meje, ki poteka po ozemlju, ki je do konca druge svetovne vojne pripadal Italiji. Na večjem delu gre pri tem za mejo, ki deli Istro na slovenski in hrvaški del, poteka pa od notranjskega Snežnika do Piranskega zaliva. Kot del meje med

soseidnjima republikama v okviru takratne Jugoslavije je bila določena leta 1955.

Od 670 km meje je neuskklajenih 60 km meje in 828 ha površin. Na obravnavanem območju je sporna Tomšičeva parcela na področju Snežnik-Babno polje. V tem primeru gre za neskladja med soseidnjima katastrskima upravama (*Grabnar, 2000; 63-65*).

5.1. Oblike varovanja mej v preteklosti

Meje, ki so ločevale prve organizirane skupnosti, na primer rodovne skupnosti, so bile geografske. Predstavljale so tako ali drugače negostoljubna ozemlja. To so bila lahko morja, reke, jezera, močvirja, puščave, pogorja, pragozdovi in druga nerodovitna ali nevarna ozemlja. Kontrolo nad preseganjem teh meja je izvajala narava z vzpostavljanjem pogojev, katerim ljudje na takratni stopnji civiliziranosti niso bili kos (*Skok, 1995;34*).

Na stopnji razvoja, ko pa so ljudje že lahko preseгли nekatere naravne ovire in je osvajanje novih ozemelj pomenilo preživetje in tudi prestiž, se je pojavila potreba po dopolnitvi naravnih zamejitev teritorialnih skupnosti s težje premagljivimi preprekami. Rimljani so na primer sezidali obzidje imperija in so pred njim naselili kmete. Od moškega dela populacije so zahtevali, da v primeru nevarnosti pomagajo braniti obzidje (*Giddens, 1985;80*).

V srednjem veku so se pojavile meje med monarhijami, kraljestvi in med fevdalnimi posestvi. Prve so imele velikokrat značaj bojnih linij in so predstavljale področja, ki so bila zaradi vojaških spopadov nenaseljena, fevdalna posestva pa so bila razdrobljena in nadzorovanje meja med njimi je bilo v veliki meri prepuščeno lastnikom fevdov, vazalom in ne monarhom-kraljem. Sicer pa so se takratne meje neprestano spreminjale in so bile tudi bolj slabo zabeležene (*Skok, 1995;35*).

Drugače pa je bilo v absolutističnih monarhijah. Bile so bolj centralizirane, saj so se njihovi vodje zavzemali za vzpostavitev svoje popolne suverenosti nad ozemljem in ljudmi. V tem času se je v miselnost zasidrilo pojmovanje teritorija kot bistvenega konstitutivnega elementa države. S tem pa državne meje zaslužijo posebno pozornost (*Giddens, 1985;80*). Meja postane tako na teritoriju skrajna točka, do katere suveren neke države še lahko izvaja svojo oblast. V letih, ki so sledila, se zaradi potreb po rekrutiranju vojakov vladarji začnejo zanimati za natančnejši nadzor nad svojimi podložniki in uvedejo štetje prebivalstva. Ta ukrep je meji države kot političnemu dejstvu še bolj poudarila pomen (*Skok, 1995;36*).

Po razpadu monarhij in tudi že v času njihovega obstoja pa so v pomladi narodov nastajale države, ki so se pri oblikovanju svoje strukture, ki so jo gradile na novo, zgledovale po takratnih aktualnih Napoleonovih zamislih. Z razvojem nacionalnih gospodarstev in mednarodnih odnosov so si države izmišljale nove ovire na svojih mejah. Takoj po drugi svetovni vojni se je na primer med teritorijem, ki je veljal za socialističnega, in tistim, ki je veljal za kapitalističnega, vzpostavil sistem, ki je izšel seveda iz še tlečega spomina na dogodke druge svetovne vojne in je imel popolnoma vojaški značaj (*Skok, 1995;39*).

5.1.1. Rapalska meja

Na obravnavanem območju je meja potekala iz smeri Planine in Javornikov po vzhodnem pobočju Bičke Gore in Pleč in tako Italiji zagotavljala Leskovo dolino, cesto tik ob vzhodnem pobočju Snežnika in Klansko polico. Od Čabranske Police do Mačkovega vrha je meja potekala proti jugovzhodu, po vzhodnem pobočju Trstenika in južno od Suhove ter naprej v smeri proti Reki. Na obeh straneh meje sta potekali utrjeni obrambni liniji. V Kraljevini Jugoslaviji se je linija imenovala Rupnikova linija, v Kraljevini Italiji pa Alpski zid (*Vallo Alpino*) (*Generalkarte V. Mitteleuropa Balkan 1:200 000, Jankovič-Potočnik, 2004; 25, Bitelli, 1999; 25*).

5.1.1.1. Rupnikova linija

Rupnikova linija je bila razdeljena na šest sektorjev. Oštevilčenje posameznih sektorjev ni bilo zaporedno, pač pa naj bi govorilo o njihovi pomembnosti. Obravnavano področje je pokrival drugi sektor, ki je zavzemal območje od Sušaka do Babnega Polja, njegov sedež pa je bil na Kamenjaku. Ta sektor naj bi Italijanom preprečeval prodor iz območja Reke v Dalmacijo ali proti Zagrebu. Pri graditvi utrjene linije so se zgledovali po Francozih in Čehih, vendar pa zaradi gospodarskih razmer in potrebe po utrditvi ostalih meja gradnja ni bila izvršena v tolikšni meri. Tako so glavni del obrambne črte drugega sektorja predstavljali lahki strojnični bunkerji romboidne oblike, vendar so Italijani že v zimi 1941-1942 podrli večino utrdb na svojem ozemlju (*Jankovič-Potočnik, 2004; 25*).

Mejo so varovale obmejne enote (graničarji), ki so po vojni prešle v mirnodobno sestavo kopenske vojske. Leta 1922 so bile ukinjene, ljudje pa so prišli v pristojnost Ministrstva za finance, ki naj bi iz njih formiralo finančne straže. Vendar so bile zaradi težkih mednarodnih in notranjih razmer obmejne enote ponovno formirane že leta 1923. Enote so bile do leta 1926

razporejene le na področju 3. armadne oblasti. Po tem letu pa so začele varovati tudi mejo z Italijo in Madžarsko (*Bjelajac, 1994; 38*).

5.1.1.2. Alpski zid

Tudi italijanske obmejne enote so bile razdeljene v sektorje. Tako so enote na obravnavanem območju spadale v XXVI. sektor s podsektorji Hermesburg (Gomance), Klana in Matulji, ki ga je nadziralo poveljstvo V. armadnega zbora v Trstu. Same utrdbe na obravnavanem območju potekajo po grebenu Milanje, Lunjevice, Devina in Štange; nato so še na pobočju Gomanške gore, na Gomancah, pobočju Male Padežnice, Gašperjevega hriba in Velike Kalvarije. Alpski zid naj bi sestavljali dve glavni črti utrdb. Prva (Zona di Sicurezza) je potekala tik ob sami meji. Druga črta (Zona di Resistenza) je potekala nekaj kilometrov za prvo, pri čemer je bila oddaljenost odvisna od terena. Tej črti lahko pripišemo utrdbe med Milanjo in Štango. Žal pa so bile tudi te utrdbe uničene, del so jih uničili že Nemci leta 1944, ostalo pa domačini in JLA.

Slika 4.13: Utrdba na Veliki Milanji. Viden je eden od vhodov (leva stran slike) in ostanki dveh bojnih blokov (zgornji desni kot). To je največja utrdba na Volovji rebri, saj je imela dva vhoda in sedem bojnih blokov, ki pa so vsi razstreljeni. Zanj je značilen zaključen krožni podzemni hodnik, kakršnega najdemo le še pri velikih utrdbah nad Reko (*Jankovič-Potočnik, 2004; 25*). (Foto: Andrej Kosič 16. 09. 2005)

Italijani so mejo varovali z enotami GAF¹¹ (Guardia alla Frontiera – italijanska verzija graničarjev), enotami finančne straže in obmejnimi enotami fašistične milice (*Jankovič-Potočnik, 2004; 25, Pavšič, 1999; 75*).

5.1.2. SFRJ

Z osvoboditvijo Jugoslavije se je začela tudi zasedba celotne državne meje in vzpostavljanje določenega režima na tem delu državnega ozemlja. V prvi fazi je bila to samo vojaška zasedba, ki se je osredotočala le na obrambne naloge, ker je državi še vedno pretila nevarnost zunanje intervencije.

V skladu s tem je bil v obdobju od 1945. do 1948. leta režim zavarovanja in enote, ki so ga izvajale, veliko bolj rigorozen na mejah z zahodnimi državami kot pa na mejah s socialističnimi državami. S pojavom resolucije Informbiroja so se spremenile tudi razmere na mejah s socialističnimi državami. Tako je tudi na teh mejah prišlo v obdobju med letoma 1948 in 1954 do znatne zaostitve mejnega režima in okrepitve sistema zavarovanja. Tako lahko v tem obdobju razmere na vseh jugoslovanskih mejah opredelimo kot resne predvsem s stališča organov zavarovanja.

Šele po letu 1954 so se razmere na jugoslovanskih mejah začele normalizirati, kar je omogočilo, da se začne mejni režim uvajati in izgrajevati v kolikor toliko mirnih razmerah. Kljub temu da so se razmere na jugoslovanskih mejah močno spreminjale, so vzporedno z vojaškim nadzorom mejne črte in utrditvijo fizičnega zavarovanja tega področja pristopili tudi k pravnemu reguliranju mejnega režima. Najprej so začeli z obnovo in označevanjem mejne črte, odpiranjem mejnih prehodov, sklepanjem sporazumov o obmejnem prometu, določanjem obmejne cone ter predpisovanjem pogojev za gibanje in zadrževanje na meji ter samo prehajanje meje. Gotovo pa je na razvoj tega režima imel velik vpliv politični razvoj Jugoslavije in njen položaj v razmerju do tujine (*Mirčetič, Svetin, 1972; 3,4*).

¹¹Italijani so na tem območju gradili tudi zaledne objekte, kot so vojašnice, skladišča. Najbolj zanimiv pa je sedaj že razrušen kompleks objektov v Vali. Tam so Italijani zgradili alpski center, ki je služil oficirjem, namenjen je bil tudi italijanski reprezentanci. Tam sta bili postavljeni tudi dve skakalnici in zimski vrt (*Nadja in Rihard Baša*).

5.1.2.1. Organi, ki so bili pristojni za nadzor državne meje

V SFRJ so bili zadolženi za nadzor državne meje organi za notranje zadeve, Jugoslovanska narodna armada in carinski organi. Poleg teh, pa so na tem področju delovali še sanitarni organi ter niz delovnih in drugih organizacij, katerih dejavnost je bila povezana s prehajanjem mejne črte in gibanjem v mejnem področju (*Mirčetič, Svetin, 1972; 113*).

Zvezna skupščina Jugoslavije je bila po 281. členu ustave SFRJ pristojna za urejanje vprašanj režima prehajanja čez državno mejo ter kontrolo nad potniškim prometom čez državno mejo. Na tej osnovi je Skupščina SFRJ sprejela Zakon o prehajanju čez državno mejo in gibanju v mejnem pasu. Po tem zakonu so bili organi za notranje zadeve pristojni za opravljanje kontrole prehajanja čez državno mejo na mejnih prehodih oziroma na za to določenih krajih, kontrolo gibanja in zadrževanja v mejnem pasu ter izdajo dovoljenj za gibanje in zadrevanje ter gradnjo v mejnem pasu. Mejne vojaške enote pa so bile pristojne za varovanje in tudi kontrolo državne meje izven mejnih prehodov in izven naseljenih krajev 100 m vzdolž mejne črte oziroma več, če je bil mejni pas razširjen¹² (*Celar, 2002; 117*).

5.1.2.1.1. Organi za notranje zadeve

Po 4. členu Zakona o prehajanju državne meje in gibanju v mejnem pasu so organi za notranje zadeve izvajali nadzor prehajanja državne meje, nadzor gibanja in zadrževanja na mejnih prehodih ter gibanja in zadrževanja v mejnem pasu. Nadzor prehajanja državne meje ter gibanja in zadrževanja na mejnih prehodih so izvajali organi za notranje zadeve v republiki, pristojni za nadzor prehajanja državne meje (*Mirčetič, Svetin, 1972; 113,114*).

Organizacija in delokrog organov za notranje zadeve, ki so bili pristojni za nadzor prehajanja državne meje, se je razlikovala po posameznih republikah, vendar so v vseh republikah te naloge opravljale posebne strokovne enote milice. Vse enote milice pa so bile organizirane kot samostojne službe za določen mejni prehod ali pa več mejnih prehodov na ozemlju, ki ga zavzema ena občina (*Trajkovski, 1972; 36*).

¹²Zakon o gibanju na državni meji, ki je bil sprejet že leta 1947, je določal obmejno cono, ki je bila široka 15 km. Vanjo pa se je lahko vstopalo in mudilo samo s posebno dovolilnico (*Mirčetič, Svetin, 1972; 4*).

Na mejnih prehodih za mednarodni promet in mejnih prehodih za maloobmejni promet so organi za notranje zadeve izvajali službo brez prekinitev. Z izjemo na nekaterih prehodih z malo prometa so službo izvajali samo določen čas, nato pa službo prevzamejo organi obmejnih vojaških enot in izvajajo zavarovanje kot na drugih delih meje (*Mirčetič, Svetin, 1972; 113,114*).

5.1.2.1.2. Mejne vojaške enote

V skladu z 32. členom Zakona o prehajanju državne meje in gibanju v mejnem pasu ter drugih predpisov so mejne vojaške enote izvajale fizično zavarovanje državne meje ter kontrolo gibanja in zadrževanja oseb v mejnem pasu izven naseljenih mest in mejnih prehodov zaradi preprečevanja nepooblaščenega prehajanja državne meje in drugih prekrškov na meji.

Službo zavarovanja državne meje je organiziralo in z njo upravljalo poveljstvo mejnih enot preko svojih podrejenih poveljstev. Zaradi učinkovitejšega izvrševanja nalog je bila meja v operativnem smislu razdeljena na cone, odseke in rajone. Sam sistem zavarovanja je bil postavljen linijsko, po globini ali pa mešano. Pri linijskem sistemu zavarovanja meje so bile karavle in ostale enote razporejene ob sami mejni črti, to je v mejnem pasu, medtem ko so bile pri globinskem sistemu razporejene na manjši ali večji globini tudi izven mejnega pasu.

Koncept splošne ljudske obrambe je pogojeval, da se tudi način zavarovanja meje prilagodi. V skladu s tem se je zavarovanje državne meje postavilo mnogo bolj elastično in to na način, da so se enote močnejše grupirale in razporedile po globini, samo zavarovanje pa se je postavljalo glede na trenutno ogroženost. Poleg tega so bile v zavarovanje meje vključene tudi enote teritorialne obrambe, ki so bile v primeru potrebe mobilizirane.

Poleg obrambnih nalog so imele obmejne vojaške enote pri opravljanju nalog zavarovanja meje v obmejnem pasu pravico tudi: zaustaviti in legitimirati vse osebe, preiskati vse sumljive osebe in jim odvzeti predmete, aretacijo sumljivih oseb, uporabiti orožje, službene pse in fizično silo, nadzirati čiščenje mejne črte in mejnega pasu.

V obmejnem področju izven obmejnega pasu so obmejne vojaške enote lahko nadaljevale z zasledovanjem pobeglih oseb vse do prijetja ali pa prevzeta zasledovanja s strani drugih

organov, lahko pa so sodelovale tudi pri prijetju in likvidaciji vrinjenih oboroženih skupin. (*Mirčetič, Svetin, 1972; 114-122*).

Vendar pa izvajanje in ukrepanje enot JLA ni bilo pravno rešeno v nobenem predpisu, ki bi bil objavljen v Uradnem listu, ampak le v internem neobjavljenem navodilu JLA, to je »Pravilo granične službe«, ki ga je izdal Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo – Uprava za zadeve mejne službe leta 1976 (*Celar, 2002; 119*).

5.1.2.1.3. Carina

S carinskim zakonom je bilo opredeljeno, da je carinsko področje Jugoslavije enotno in da se carinska črta ujema z državno mejo. Ker pa ni bilo vedno mogoče izvajati carinske kontrole na sami carinski črti, je carinski zakon predvideval širši pas na državnem ozemlju ob carinski črti, ki ga opredeli kot carinski obmejni pas. Na kopnem je bil ta pas širok 15 kilometrov.

Carinsko službo je organizirala Zvezna uprava carin. Ta služba je izvajala kontrolo preko carinarnic, ki so bile na samem mejnem prehodu (mejne carinarnice) ali pa v notranjosti države. V pristojnosti carinarnic je bilo neposredno izvajanje carinskega nadzora, carinjenje blaga, nadzor pravilnega izvajanja deviznih in valutnih predpisov, odkrivanje carinskih in deviznih prekrškov ter tihotapljenja.

Carinarnice so se ustanovljale tam, kjer se je v večji meri prenašalo blago preko carinske linije. Takšna mesta so se običajno nahajala na državni meji in so se ujemala z mednarodnimi mejnimi prehodi. Poleg tega pa so se ustanovljale v večjih gospodarskih centrih, preko katerih se je izvajal uvoz ali izvoz blaga (*Mirčetič, Svetin, 1972; 124*).

5.1.3. Slovenija

Na podlagi odločitve, sprejete s plebiscitom 23. decembra 1990, o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije in amandmaja XCIX k Ustavi Republike Slovenije, sprejetega 20. februarja 1991, po katerem Republika Slovenija z zakonom samostojno ureja vsa razmerja, ki so skupnega pomena za državljanje Slovenije, je bilo potrebno, da Skupščina Republike Slovenije z zakonom izvirno in celovito uredi vsa vprašanja v zvezi s prehajanjem čez državno mejo Republike Slovenije ter njeno varovanje (*Celar, 2002; 125*).

Na varnostne razmere na območju mejnih prehodov, zelene in modre meje so v letih po osamosvojitvi vplivali predvsem dogodki, povezani z vojno na Hrvaškem in v BIH, kakor tudi sama učinkovitost obmejnega policijskega delovanja. V zadnjem obdobju pa so na razmere v veliki meri vplivali mejni incidenti in druge kršitve hrvaških varnostnih organov, ki so v primerjavi s kršitvami na drugih slovenskih mejah izredno številni in grobi. Na to še posebej kažejo kršitve hrvaških varnostnih organov na našem ozemlju, ko so v uniformah in oboroženi opravljali posamezne policijske dejavnosti (*Naloge mejne policije, 1993; 9*)

Po novem zakonu je bilo reševanje vseh zadev v zvezi s prehajanjem čez državno mejo in varovanjem državne meje in s tem določanje politike na tem področju v pristojnosti Republike Slovenije in njenih upravnih organov. Predlagana je bila ukinitvev sistema neposrednega straženja določenih delov državne meje oziroma rednega obhoda bojno opremljenih patrolj ob mejni črti, ki so ga organizacijsko izvajale enote JLA. Približno 4000 je bilo nastanjenih v mejnih stražarnicah ob državni meji. Varovanje meje s policijskimi enotami je bilo v letu 1991 že preizkušeno kot uspešna metoda varovanja meje v večini evropskih držav.

Zaradi preprečevanja kršitve nedotakljivosti državne meje bi po predlogu zakona kontrolo gibanja oseb na državni meji oziroma na mejnem območju opravljal pristojni organ za notranje zadeve, ki bi bil okrepljen z dodatnimi delavci (služenje vojaškega roka v policiji) za opravljanje nalog varovanja državne meje. Te enote organa za notranje zadeve-policije so opravljal naloge v mejnem območju že v okviru z zakonom o notranjih zadevah danih pooblastil in v skladu z načeli taktike dela policije (*Celar, 2002; 126*).

Varovanje mejnih prehodov (kot tudi zelene in modre meje), je prišlo v pristojnost mejne policije. Varovanje in kontrola prehajanja na mejnih prehodih sta bila praktično že od nekdaj v pristojnosti policije, varovanje zelene in modre meje pa je prišlo v njihovo pristojnost šele 27. 7. 1991, ko so se z obmejnih območji umaknile enote armade. Z umikom armade in z novim Zakonom o nadzoru državne meje je bila ukinjena tudi preživeta kategorija »mejnega pasu« ter omejitev gibanja v obmejnem območju (*Predstavitev slovenskih meja, 1992; 6*).

Po zgledu večine zahodnoevropskih držav so tudi pri nas ukinili institut mejnega pasu. Predlagano je tudi bilo, da Državni zbor RS oziroma Vlada RS sprejme nacionalni program razvoja mejnih območij. Vsebovati bi moral stimulatívne ukrepe za razvoj kmečkega in

planinskega turizma, izgradnjo infrastrukture v težko dostopnih mejnih območjih ter druge ukrepe, ki bi prispevali k razvoju obmejnih območij. Države zahodne Evrope namreč štejejo, da je najboljše varovana naseljena meja in so za realizacijo teh načel sprejele posebne nacionalne programe razvoja obmejnih območij.

Glavne značilnosti, ki jih je prinesel novi slovenski zakon o nadzoru državne meje, sprejet v paketu osamosvojitvene zakonodaje, so torej bile:

- ukinitve kategorije mejnega pasu in s tem tudi vseh omejitev gibanja in posebnih dovoljenj za naše državljane in tujce,
- slovenska policija (prej mejne vojaške enote) prevzame varovanje državne meje izven območja mejnih prehodov (zelene in modre meje),
- dodelitev diskrecijske pravice (prej dolžnost) mejnemu policistu za pregled oseb in stvari,
- prepoved uporabe strelnega orožja za preprečitev ilegalnih pobegov čez državno mejo,
- fleksibilno odpiranje državne meje tudi izven mejnih prehodov za potrebe obmejnega prebivalstva in planinskega turizma,
- odprava odvečnih mejnih formalnosti,
- drugi standardi evropske mejne kontrole, povzeti tudi po znanem Schengenskem sporazumu (*Celar, 2002, 127-128*).

Ob vstopu v EU se je nadzor meje še okrepil. Na zunanji evropski meji namreč velja strožji schengenski režim. Nanj se naša država pospešeno pripravlja, v drugi polovici leta 2006 pa bo Slovenijo obiskala posebna komisija EU in preverila, ali so izpolnjeni pogoji za varovanje, nadzor potnikov in blaga na evropski jugovzhodni meji. Če bo odgovor posebne ocenjevalne komisije EU pritrdilen, bo to pomenilo, da bo Slovenija tudi kar zadeva policijski nadzor, vstopila v evropski zemljevid. To naj bi se zgodilo konec leta 2006 ali v začetku 2007. Takrat bo postala slovensko-hrvaška meja schengenska meja, dvignile pa se bodo meje z Italijo, Avstrijo in Madžarsko.

Po vzpostavitvi zunanje meje bo na območju naše države 66 mejnih prehodov, vse oblike nadzora - policijski, carinski in fitosanitarni - bodo na cestnih mejnih prehodih Obrežje, Jelšane in Gruškovje, na železniškem prehodu v Dobovi, na letališču Brnik in v Luki Koper. Po Sporazumu o obmejnem prometu in sodelovanju med Slovenijo in Hrvaško bo ob meji s Hrvaško določenih 27 mejnih prehodov za obmejni promet. Na njih za ljudi, ki živijo ob meji,

velja svobodnejši mejni režim.

Ko bo meja s Hrvaško postala zunanja meja EU, bo slovenska policija izvajala nadzor v skladu s schengenskimi standardi. To pomeni, da se bo nadzor na mejnih prehodih izvajal na podlagi usklajene zakonodaje, in sicer v t. i. temeljnem obsegu za vse državljane držav članic EU, Evropskega gospodarskega prostora (Islandija, Norveška in Lihtenštajn) in Švice ter v poostreni obliki za vse državljane tretjih držav. Pri tem bodo policisti uporabljali sodobno opremo, katere najpomembnejši del bo informacijski sistem (SIS - schengenski informacijski sistem, CIS – carinski informacijski sistem) za preverjanje oseb, listin, vozil, predmetov ipd. Policisti bodo s pomočjo optičnih čitalnikov potnih listin preverjali podatke o osebah (npr. o storilcih kaznivih dejanj ali osebah, ki jim je prepovedan vstop v EU), preverjali bodo pristnost potnih listin in s posebno opremo poostreno nadzirali prisotnost droge, orožja, jedrskih snovi in drugih prepovedanih snovi.

Varovanje državne meje izven mejnih prehodov bodo policisti opravljali na enak način kot sedaj (s patroljiranjem in drugimi oblikami policijskega dela), vendar z bistveno razliko v tem, da jih bo to opravljalo veliko več in da bodo bolje opremljeni. Pri tem bodo uporabljali ustrezna vozila in sodobno opremo za odkrivanje in preprečevanje ilegalnih prehodov državne meje, ter tudi tihotapstva. Gre zlasti za uporabo termovizijskih naprav, naprav za nočno opazovanje, CO₂ merilnih naprav ipd. V varovanje državne meje bodo intenzivno vključeni policijski helikopterji, ki bodo opazovanje državne meje lahko opravljali tudi ponoči (www.mnz.si).

Na obravnavanem območju varovanje državne meje policisti izvajajo s civilnimi terenskimi vozili. Policisti uporabljajo predvsem ročne termovizijske naprave in naprave za nočno opazovanje. Redkeje uporabljajo mobilno termovizijo, ki je pritrjena na vozilo, saj takšno vozilo zaradi svoje teže in konfiguracije terena ni primerno za delovanje na tem območju. Dnevno je na območju PP Ilirska Bistrica za varovanje zadolženih 10 patrolj, to je dvajset policistov. Poleg tega se izvaja nadzor državne meje tudi s helikopterjem. Poleg pilota je v helikopterju še tako imenovani observer. Observerji so pomočniki komandirja, ki so zadolženi za nadzor državne meje, in izvajajo opazovanje meje na odseku svoje policijske postaje. Opazovanje iz helikopterja na odseku posamezne PP poteka do nekajkrat mesečno (*Aleksander Moran*).

6. ZAKLJUČEK

Na osnovi dejstev, navedenih v prejšnjih poglavjih, lahko zaključim, da se je prva hipoteza o tem da »*Fizičnogeografske značilnosti pogojujejo način nadzora meje*« potrdila. Vendar pa ne učinkujejo vsi dejavniki v enaki meri, na način nadzora.

Geološke značilnosti: kjer se pojavljajo trde karbonatne kamnine, zlasti apnenec, je zemljišče zaradi kraških mikroreliefnih oblik in živoskalnih štrlin s terenskimi vozili neprehodno. Bolj je prehodno zemljišče, kjer se pojavljajo mehke karbonatne kamnine, tukaj predvsem lapor ter kvartarne naplavine.

Reliefne značilnosti: relief vpliva na prehodnost in preglednost predvsem z naklonom in višinskimi razlikami, prav tako pa prehodnost zmanjšuje kraški relief. Območja boljše prehodnosti so skoncentrirana na dna drag in dolin na območju Snežnika ter slepih dolin v vzhodnih Brkinih.

Tako je možno nadzorovati takšna območja s terenskimi vozili, hkrati pa je tu potrebna tudi stalna oziroma pogostejša prisotnost patrolj, saj takšna območja omogočajo hiter in lahek prehod meje.

Hidrometeorološke značilnosti: največji vpliv imata megla in oblačnost, saj zmanjšujeta vidljivost. Megla je pogostejša predvsem na območjih, kjer je lažji prehod državne meje in tako predstavlja dodatno še večjo oviro pri nadzoru meje. Debelejša snežna odeja tudi predstavlja precejšnjo oviro, žled pa vpliva vsaj posredno na prehodnost.

Rastje: poleg reliefa najbolj učinkuje na preglednost in s tem na možnost in način nadzora obravnavanega območja.

Tako je mogoče iz zraka nadzorovati mejo v času, ko so drevesa brez listov, v mesecih od novembra do aprila ter v ugodnih vremenskih razmerah. V ostalih pogojih je potrebno mejo nadzirati s fizično prisotnostjo na kraju samem z večjim številom ljudi, saj je lahko v določenih primerih (zelo gosta megla, bujno rastje pa tudi reliefne ovire) vidljivost lahko omejena le na nekaj metrov.

Najmanjši vpliv ali skoraj nikakršen imajo **hidrografske značilnosti**. Saj na obravnavanem območju ni večje vodne žile, ki bi potekala vzporedno z državno mejo in tako predstavljala naravno oviro pri prehodu meje.

Druge hipoteze, ki trdi »*Da je globina nadzorovanega območja odvisna od razvrstitve in obsega družbenih prostorskih struktur*« ne morem potrditi v celoti, saj je globina nadzorovanega območja odvisna le od cestnega omrežja. Tako lahko ceste, ki prečkajo

državno mejo, nadziramo na sami mejni črti. Po drugi strani pa ceste, ki potekajo vzporedno z državno mejo, omogočajo nadzor v neposredni bližini meje, saj so zelo ugodno razporejene. Drugih prostorskih struktur, kot so pomembnejši industrijski obrati, na obravnavanem območju ni.

Tretja hipoteza, ki trdi, da *»Uvajanje schengenskega »pravnega režima« zahteva dobro poznavanje in izrabo geografskega prostora pri varovanju in nadzoru meje«*, se je skozi nalogo potrdila, saj je za temeljit in učinkovit nadzor državne meje, kot ga zahteva zakonodaja potrebno poznavanje in izraba vseh geografskih dejavnikov. Dobro poznavanje geografskega prostora je potrebno, saj nadzor državne meje ne predstavlja le nadzora in kontrole prometa na mejnih prehodih, temveč tudi nadzor meje izven teh točk. Njegovo poznavanje vpliva tudi na varnostne razmere na celotnem ozemlju Republike Slovenije, po letu 2006 pa na ozemlju celotne EU. Tako lahko s poznavanjem majhnega prostora ob meji zagotovimo večjo varnost na veliko večjem prostoru, kar pa se nedvomno obrestuje.

IV. LITERATURA

1. Kartografski viri

1. Državna topografska karta Republike Slovenije 1:50 000, listi Cerknica, Snežnik in Ilirska Bistrica - 1. izdaja, 2003. Republika Slovenija-Ministrstvo za okolje in prostor-Geodetska uprava Republike Slovenije, Ljubljana.
2. Pregledna karta občin Cerknica, Ilirska Bistrica in Postojna 1:50 000, 1980. Geodetska uprava S.o. Ilirska Bistrica.
3. Državna topografska karta Republike Slovenije 1 : 25 000, list Starod - 1. izdaja, 1995. Republika Slovenija-Ministrstvo za okolje in prostor-Geodetska uprava Republike Slovenije, Ljubljana.
4. Pregledna karta občine Ilirska Bistrica 1:50 000, 1980. Geodetska uprava S.o. Ilirska Bistrica.
5. Generalkarte V. Mitteleuropa Balkan 1:200 000, Ljubljana Befestigungskarte Jugoslawien 1:200 000, Blatt 32/46, stant 1. 11. 1940.
6. Slovenija. Geološka karta 1:500 000, 1992. Geodetski zavod Slovenije, Kartografski oddelek.
7. Šolska karta Slovenije 1:500000, 2000. Geodetski zavod Slovenije d.d., Mladinska knjiga, Ljubljana.
8. Pedološka karta Republike Slovenije 1:250 000, 2005. Center za pedologijo in varstvo okolja, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Ljubljana.
9. Interaktivni atlas Slovenije, Osebna različica 2.0, Mladinska knjiga

2. Samostojne publikacije

10. (2000): Klimatografija Slovenije. Število dni s snežno odejo: 1961-1999. Ministrstvo za okolje in prostor, Hidrometeorološki zavod Republike Slovenije, Ljubljana.
11. (1995): Klimatografija Slovenije. Količina padavin, obdobje: 1961-1990. Ministrstvo za okolje in prostor, Hidrometeorološki zavod Republike Slovenije, Ljubljana.
12. (1995): Klimatografija Slovenije. Temperatura zraka, obdobje: 1961-1990. Ministrstvo za okolje in prostor, Hidrometeorološki zavod Republike Slovenije, Ljubljana.
13. (1999): Slovenija–pokrajina in ljudje. Mladinska knjiga, Ljubljana.

14. (1991): Klimatografija Slovenije. Tretji zvezek, Sončno obsevanje: 1961-1990. Ministrstvo za okolje in prostor, Hidrometeorološki zavod Republike Slovenije, Ljubljana.
15. (1982): Velika ilustrirana enciklopedija, Naš dom Zemlja. Mladinska knjiga, Ljubljana.
16. (1992): Predstavitev slovenskih meja. Republika Slovenija, Ministrstvo za notranje zadeve, uprava za informatiko in telekomunikacije in Uprava policije, Ljubljana.
17. (1993): Naloge mejne policije: Oddelek za mejne zadeve in tujce. Republika Slovenija, Ministrstvo za notranje zadeve, UP in UIT, Ljubljana.
18. (2004): Statistični letopis Republike Slovenije, Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana.
19. Adamovič, Branko in drugi (1981): Taktika. Borbena dejstva taktičkih jedinica KoV JNA i Teritorialne obrane. Udžbenik za vojne akademije i fakultete opštenarodne odbrane. 2 knjiga. Vojnoizdavački zavod, Beograd.
20. Ažman, Irena (1999): Občine 1999. Geodetska uprava RS, Ljubljana.
21. Bitelli, Remo (1999). *Claustra Alpium Iuliarum: il confine di Rapallo e il fascismo: archeologica come esempio di continuita = Claustra Alpium Iuliarum: rapalska meja in fašizem: arheologija kot primer kontinuitete.* Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Koper.
22. Bjelajac, Mile (1994): Vojska Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca – Jugoslavuje: 1922-1935. Institut za novu istoriju Srbije, Beograd.
23. Bratun, Zvonimir (1997): Geografski dejavniki državnovarnostnega sistema Republike Slovenije. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za Geografijo, Ljubljana.
24. Burian, Dušan (1999): Schengen v praksi. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Ljubljana.
25. Celar, Branko (2002): Slovenija in njene meje. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana.
26. Collins, John (1998): Military geography for professionals and the public. National Defense University Press, Washington.
27. Čehovin Franc, Pravilnik o obratovanju, vzdrževanju, opazovanju in čuvajski službi na akumulaciji Mola. Območna vodna skupnost primorske, Koper.
28. Gams, Ivan (2001): Geografske značilnosti Slovenije. Mladinska knjiga, Ljubljana.
29. Gams, Ivan, Vrišer, Igor (1998): Geografija Slovenije. Slovenska matica, Ljubljana.

30. Gams, Ivan (2003): Kras v Sloveniji v prostoru in času. Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU, Ljubljana.
31. Jankovič – Potočnik, Aleksander (2004): utrjevanje rapalske meje med Letoma 1932 in 1941. Galerija 2, Vrhnika.
32. Jenko, Blaž (2004): Obrambnogeografsko vrednotenje Notranjskega podolja. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
33. Ješovnik, Peter (2000): Evropska unija: zgodovina, ustanove, politike in evropski model družbe. Visoka šola za management Koper, Koper.
34. Klemenčič, Vladimir (1959): Pokrajina med Snežnikom in Slavnikom, SAZU, dela 8. Ljubljana.
35. Kolbezen, Marko (1998): Površinski vodotoki in vodna bilanca Slovenije. Ministrstvo za okolje in prostor, hidrometeorološki zavod Republike Slovenije, Ljubljana.
36. Kordiš, Franjo (1993): Dinarski jelovo bukovi gozdovi v Sloveniji. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, Ljubljana.
37. Kotar, Marijan, Brus, Robert (1999): Naše drevesne vrste. Slovenska matica v Ljubljani, Ljubljana.
38. Marinček, Lojze, Čarni, Andraž (2002): Komentar k vegetacijski karti gozdnih združb Slovenije v merilu 1:400 000. ZRC, ZRC SAZU, Biološki inštitut Jovana Hadžija, Ljubljana.
39. Marjanovc, Radomir (1983): Opšta vojna geografija sa evropskim ratištem. Vojnoizdavački zavod, Beograd.
40. Mihevc, Andrej (1999): Notranjska od A – Ž. priručnik za popotnika in poslovnega človeka, Pomurska založba, Murska Sobota.
41. Milovanović, Danilo (1974): Utvrđivanje na krasu. Vojnoizdavački zavod, Beograd.
42. Mirčetić, Franjo, Frleta, Svetin (1972): Kontrola kretanja na granici. Savezni sekretarijat za unutrašnje poslove, Beograd.
43. Mlakar, Gojmir (1996): Meje: posestne in državne. Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo FGG Ljubljana, Ljubljana.
44. Pavlin, Natalija (2002): Zunanja meja Evropske unije s poudarkom na vzpostavitvi schengenskega mejnega režima med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
45. Pavšič, Tomaž (1999). Ob stari meji. Pričevanja in spomini. Založba Bogataj, ABC Merkur d.o.o., Idrija.

46. Perko, Drago (2001): Analiza površja Slovenije s stometrskim digitalnim modelom reliefa. Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Ljubljana.
47. Pleničar, M. (1970): Tolmač za list Postojna L 33-77 Osnovne geološke karte 1 : 100 000. Zvezni geološki zavod, Beograd.
48. Pleničar, M., Polšak, A., Šikič, D. (1973). Tolmač za list Trst L 33-88 Osnovne geološke karte 1 : 100 000. Zvezni geološki zavod, Beograd.
49. Rudi, Rajar (1978): Račun vala, ki bi nastal pri poružitvi pregrade Mola. FAGG, VTO gradbeništvo in geodezija, Laboratorij za mehaniko tekočin, Ljubljana.
50. Skok, Martina (1995): Državne meje in njihova kontrola v razvojni perspektivi. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
51. Stritar, Albin (1973): Pedologija. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Ljubljana.
52. Sun Cu (1998) Umetnost vojne. Založba Amalietti, Ljubljana.
53. Šikič, D., Pleničar, M. (1975): Tumač za list Ilirska Bistrica L 33-89 Osnovne geološke karte 1 : 100 000. Savezni geološki zavod, Beograd.
54. Štih, Peter (2001): Ozemlje Slovenije v zgodnjem srednjem veku: osnovne poteze zgodovinskega razvoja od začetka 6. do konca 9. stoletja. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta v Ljubljani, Oddelek za zgodovino, Ljubljana.
55. Trajkovski, Georgi (1972): Kontrola putničkog saobraćanja preko državne granice. Savezni sekretarijat za unutrašnje poslove, Beograd.

3. Članki

56. Bernot, France (1987): Klimatske razmere v občinah Postojna, Ilirska Bistrica, Cerknica in Logatec. Notranjska, Zbornik 14. zborovanja slovenskih geografov, str.: 95-108, Zveza geografskih društev Slovenije, Postojna.
57. Bognar, Andrija (2001): Utjecaj prirodno-geografske osnove na razvoj hrvatsko-slovenske granice. Mednarodni medoddelčni seminar (2000; Portorož).
58. Bratun, Zvonimir (2000): Geografija – pomembna prvina vojaškega izobraževanja. V Zvonimir Bratun (ur.); Vojaška geografija v Sloveniji: Posvet, Ljubljana, maj 8. – 9. 2000, 9-91.

59. Buser, Stanko (1976): Tektonska zgradba južnozahodne Slovenije. 3. del
Geotektonika, geofizika, 8. Jugoslovanski geološki kongres Bled, 1.-5. oktober 1976,
Ljubljana.
60. Grabnar, Marjan (2000): Teritorialno oblikovanje Republike Slovenije v 20. stoletju
in učinki na njeno varnost. Vojaška geografija v Sloveniji: Posvet, Ljubljana, maj 8-
9- 2000, str.: 53-68, Generalštab Slovenske vojske in Filozofska fakulteta, Oddelek
za geografijo, Ljubljana.
61. Habe, France (1990): Reka – dolina mlinov in žag. Reka – Timav, Podobe,
zgodovina in ekologija kraške reke, str.: 239- 286, Mladinska knjiga, Ljubljana.
62. Humar, David (2000): Zborniku na pot – predgovor. V Zvonimir Bratun (ur.)
Vojaška geografija v Sloveniji: Posvet, Ljubljana, maj 8. – 9. 2000, 5-6. Ministrstvo
za obrambo, Center vojaških šol in Oddelek za geografijo Filozofske fakultete,
Ljubljana.
63. Kump, Miran (2004): Ne govorimo veliko, pač pa delamo... Dnevnik št. 342, priloga
Energetika prihodnosti str.: 16-17, Ljubljana.
64. Manohin, Vital (1957): Podnebje Snežnika in okolice. Prebiralni gozdovi na
Snežniku, Vegetacijska in gozdnogospodarska monografija, str.: 17-22, »Kmečka
knjiga« Ljubljana, Ljubljana.
65. Mihevc, Biblijana (1996): Notranjsko podolje. Regionalnogeografska monografija
Slovenije 5. del, Visoki kraški svet, str.:35-61, Geografski inštitut ZRC SAZU,
Ljubljana.
66. Mihevc, Biblijana (2001): Notranjsko podolje. Slovenija – Pokrajine in ljudje, str.:
355-367, Mladinska knjiga, Ljubljana.
67. Orožen Adamič, Milan (2001): Žled. Slovenija – Pokrajine in ljudje, str.: 256-257,
Mladinska knjiga, Ljubljana.
68. Pavlovec, Rajko (1994): Gline v okolici Male Bukovice in Kosez. Bistriški zapisi,
str.: 85-90, Društvo za krajevno zgodovino in kulturo Ilirska Bistrica, Ilirska
Bistrica.
69. Požeš, Mirijam (1996): Pivka. Regionalnogeografska monografija Slovenije 5. del,
Visoki kraški svet, str.:62-85, Geografski inštitut ZRC SAZU, Ljubljana.
70. Repolusk, Peter (1996): Slovenska kraška Istra. Regionalnogeografska monografija
Slovenije 4. del, Submediteranski svet, str.:36-47, Geografski inštitut ZRC SAZU,
Ljubljana.
71. Repolusk, Peter (2001): Podgorski kras, Čičarija in Podgrajsko podolje. Slovenija –
Pokrajine in ljudje, str.: 258-266, Mladinska knjiga, Ljubljana.

72. Šebenik, Igor (1996): Brkini in Ilirskobistriška kotlina. Regionalnogeografska monografija Slovenije 4. del, Submediteranski svet, str.:48-68, Geografski inštitut ZRC SAZU, Ljubljana.
73. Šebenik, Igor, Kladnik, Drago (2001): Brkini in dolina Reke. Slovenija – Pokrajine in ljudje, str.: 246- 256, Mladinska knjiga, Ljubljana.
74. Zupančič, Jernej (2001): Javorniki in Snežnik. Slovenija – Pokrajine in ljudje, str.: 334- 341, Mladinska knjiga, Ljubljana.
75. Zupančič 1, Jernej (2001): Trnovski gozd, Nanos in Hrušica. Slovenija – Pokrajine in ljudje, str.: 324- 331, Mladinska knjiga, Ljubljana.

4. Internetni viri:

76. Biološki inštitut ZRC SAZU: <http://bijh.zrc-sazu.si/bio/SI/Zbirke/400/.osp> (16.05. 2005)
77. Dolžina letne rastne dobe v Sloveniji:
http://eionet_si.arso.gov_si/Dokumenti/GIS/zrak/vplivi/169_opis.htm (07.09. 2005)
78. Interaktivni naravovarstveni atlas: <http://kremen.arso.gov.si/nvatlas/eumap.asp> (20.08. 2005)
79. Interaktivna karta Slovenije z zbirkami ZRC SAZU: <http://gis.zrc.zrc-sazu.si/zregis/> (20.08. 2005)
80. <http://www.policija.si/si/organiziranost/pu/> (12.09. 2005)
81. <http://www.arso.gov.si> (20.08. 2005)
82. <http://www.tib.si> (11.12. 2005)
83. http://www.drc.si/does/Prometne_obremenitve_2004_preglednica.PDF (11.12. 2005)
84. <http://www.mobitel.si/slo/Ponudba/GSMnarocniki/OMobitelGSM/Osnovnipodatki/PokritostSlovenije/zemljevid.asp> (12.09. 2005)
85. http://kanal_a.si/_stalne/pokritost.html (20.08. 2005)
86. <http://slovenskavojska.si> (12.09. 2005)
87. Poprečni datumi fenoloških faz izbranih negojenih rastlin na 6-tih fenoloških postajah v Sloveniji za obdobje 1991-2000:
http://www.arso.gov.si/podrocja/vreme_in_podnebje/napovedi_in_podatki/feno_tabele_10let.htm (07.09. 2005)
88. Statistični urad Republike Slovenije: <http://www.stat.si> (28.08. 2005)
89. Zakon o nadzoru državne meje: <http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r00/predpis-zak01670.html> (14.10. 2004)

5. Ustni viri:

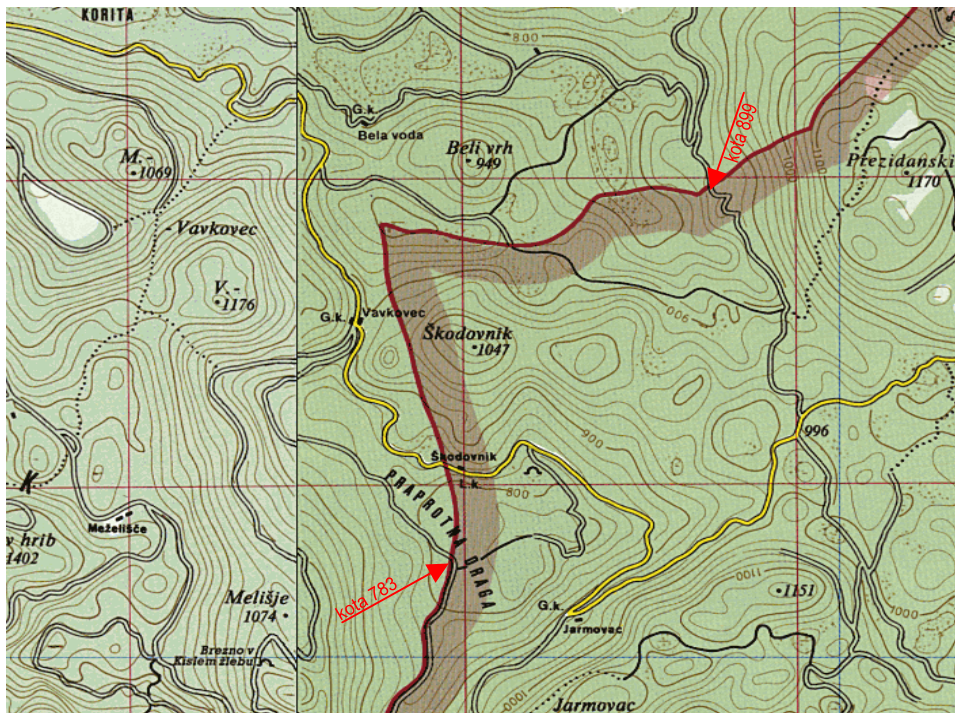
- 90. Aleksander Moran, pomočnik komandirja PP Ilirska Bistrica
- 91. Bencinski servisi, Istrabenz Ilirska Bistrica, Istrabenz Trnovo, Petrol Ilirska Bistrica
- 92. Komunalno podjetje Ilirska Bistrica, 2005
- 93. Nadja in Rihard Baša

6. Drugo:

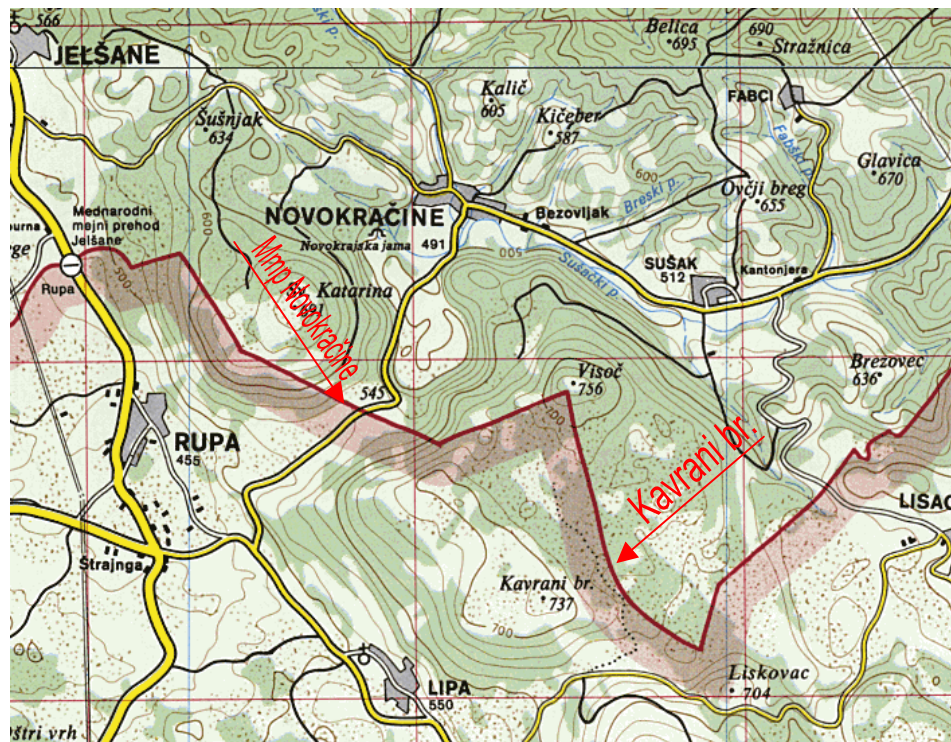
- 94. Pravila policije (2000): Republika Slovenija, Ministrstvo za notranje zadeve, Policija
- 95. Pravilnik o obratovanju, vzdrževanju, opazovanju in čuvajski službi na akumulaciji Mola.

V. PRILOGE

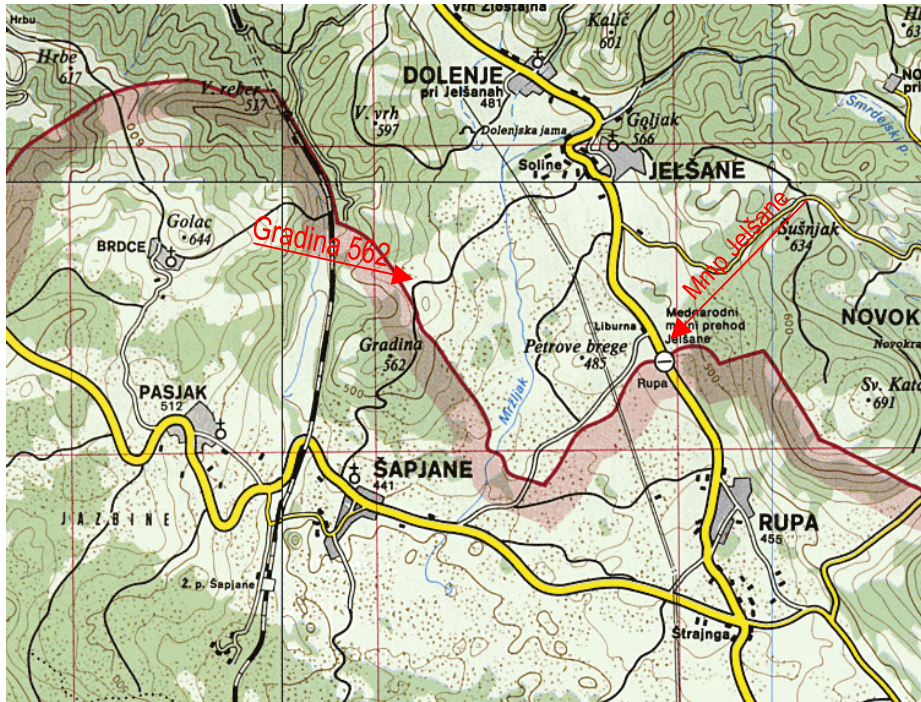
PRILOGA A

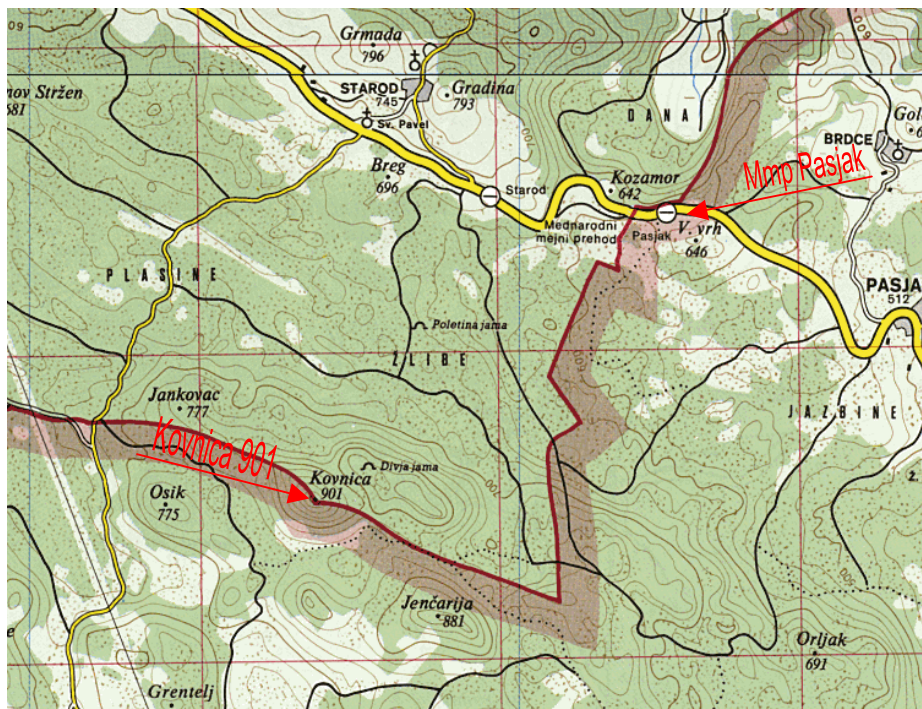
Odsek med koto 899, ki je od Belega vrha (949 m.n.v.) oddaljena 1500 m proti vzhodu, ter koto 783 na Praprotni dragi.

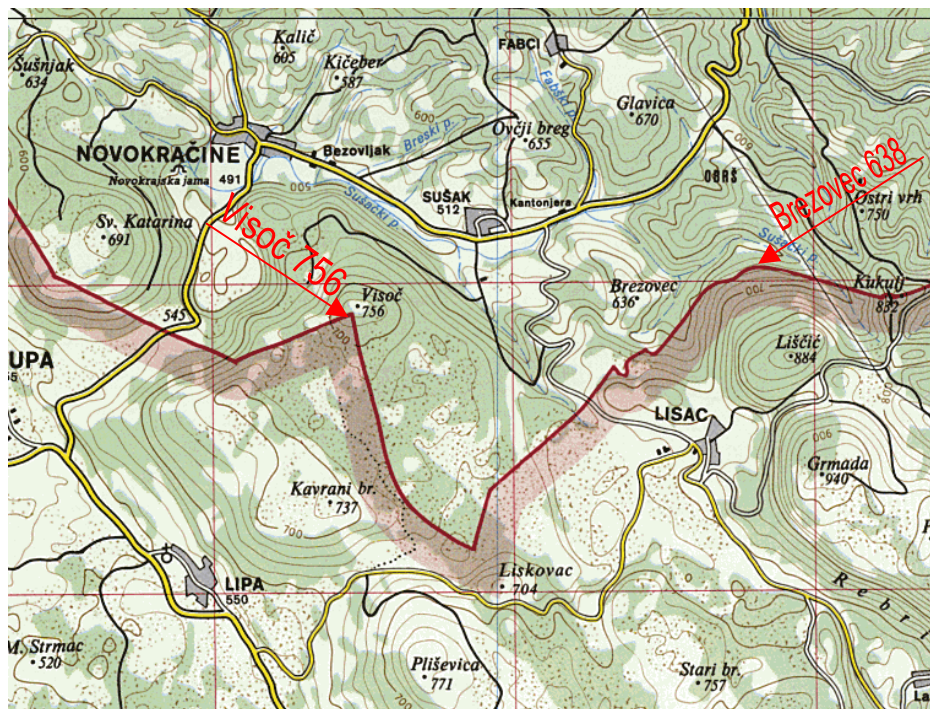
Odsek med Kavranim brijegom (737 m.n.v.) in Maloobmejnim prehodom Novokračine. Vrh te vbokline je na Visoču (756 m.n.v.).

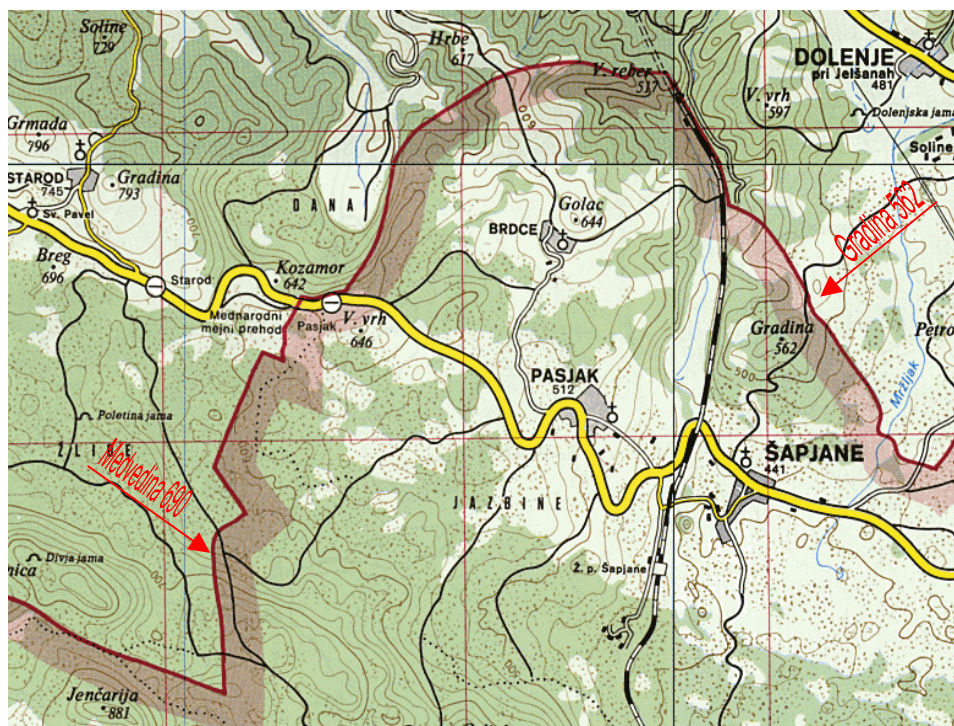
Odsek med Mednarodnim mejnim preходом Jelšane in Gradino (562 m.n.v.).

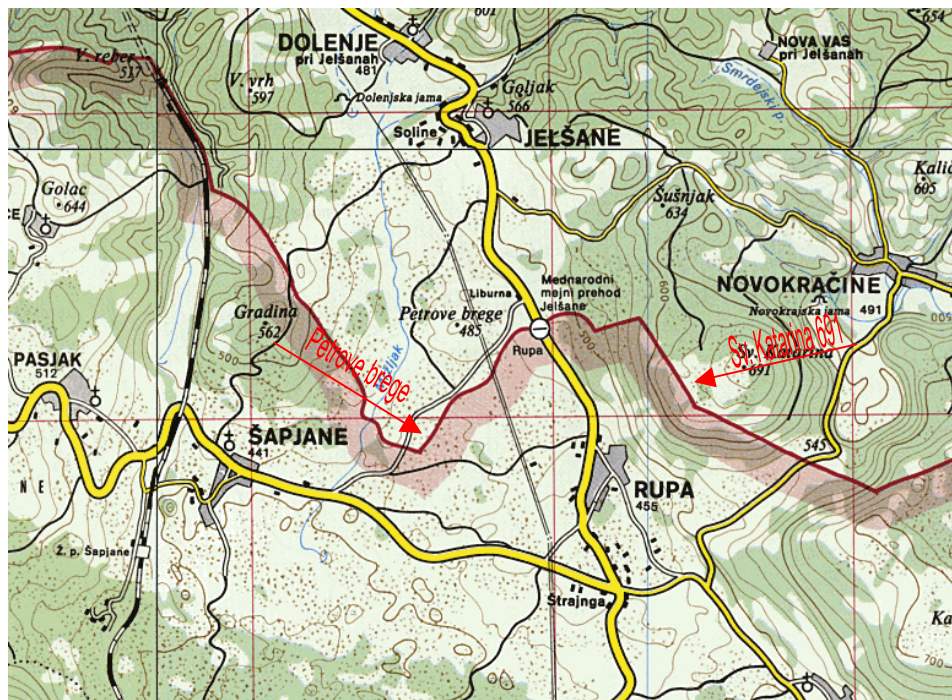
Odsek med Mednarodnim mejnim preходом Pasjak in Kovnico (901 m.n.v.), vrh te izbokline pa je na Burčinah (825 m.n.v.).

Osek med Brezovcem (638 m.n.v.) in Visočem (756 m.n.v.), vrh te izbokline je na Liskovacu (704 m.n.v.).

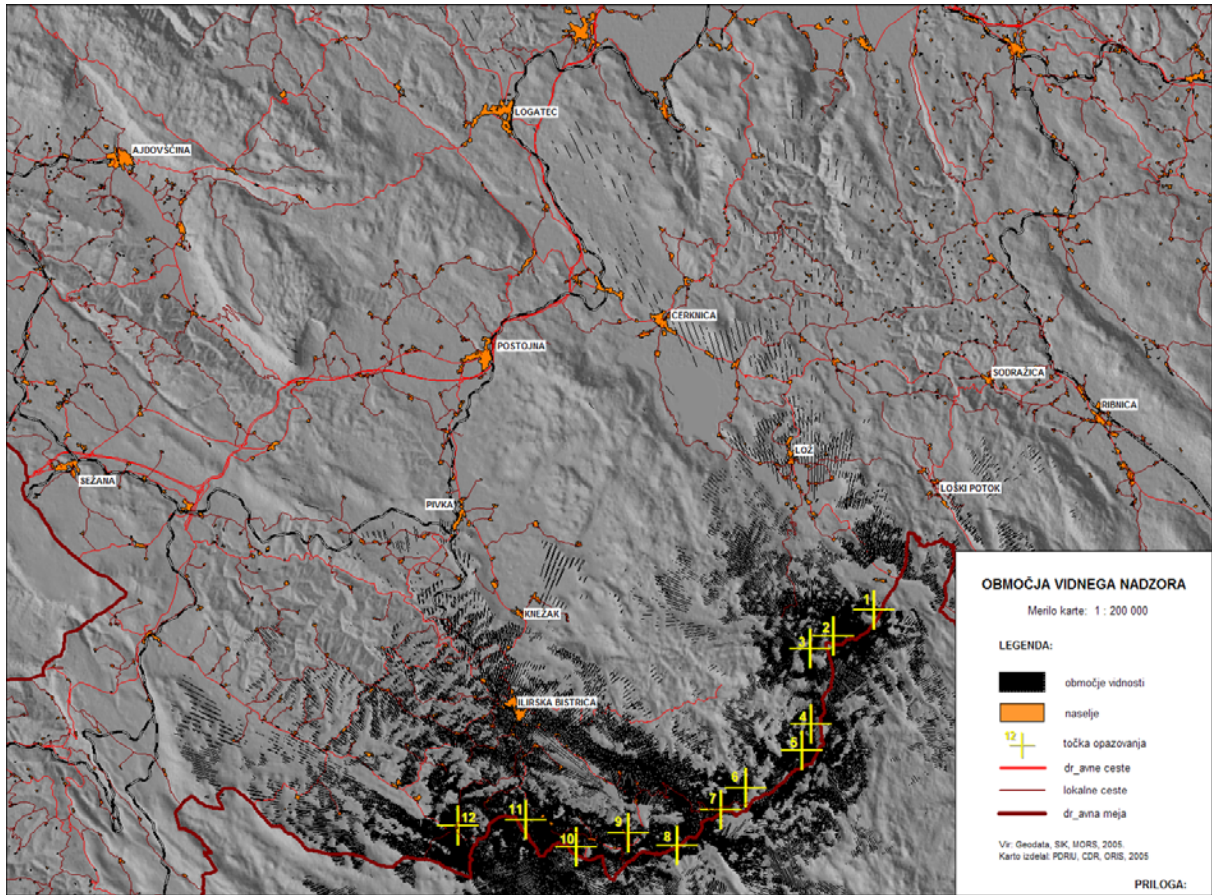

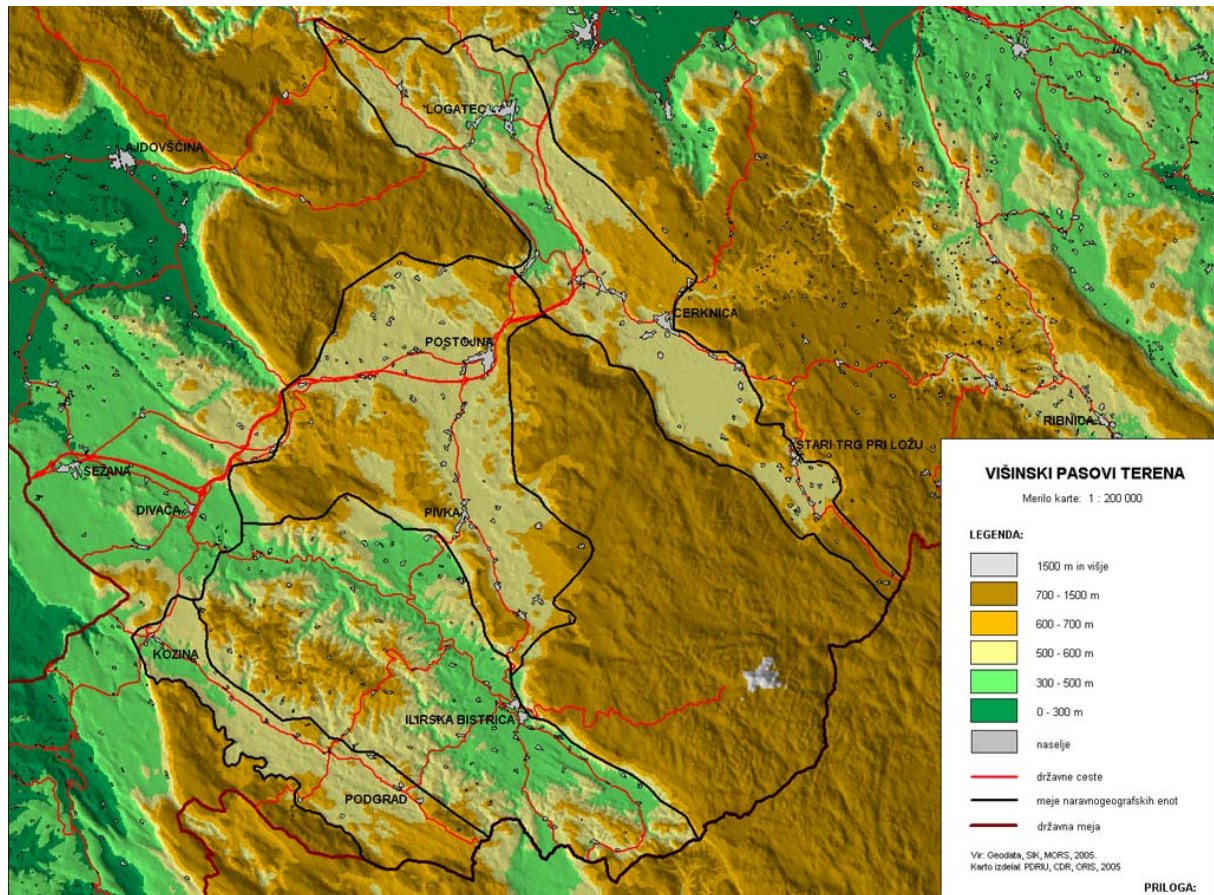
Odsek med Gradino (562 m.n.v.) in Medvedino (690 m.n.v.).

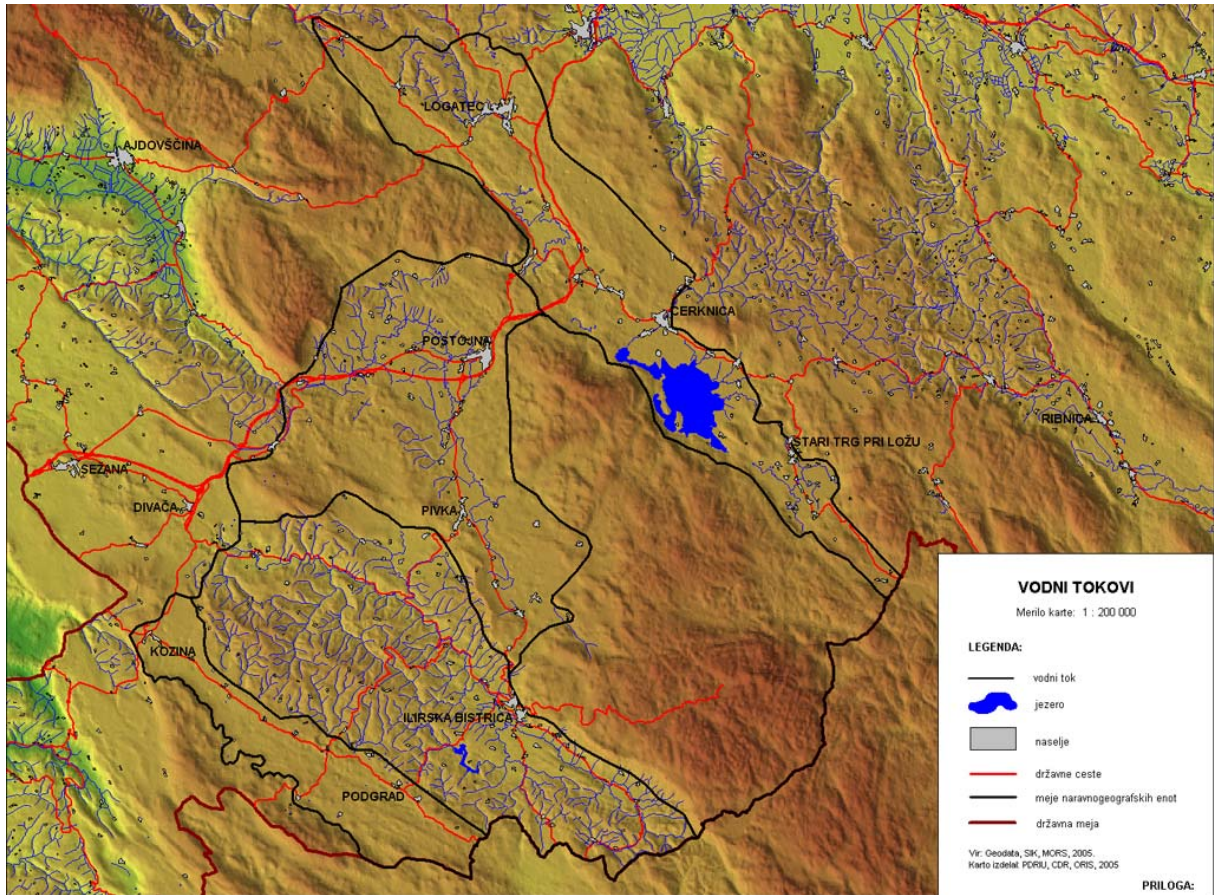

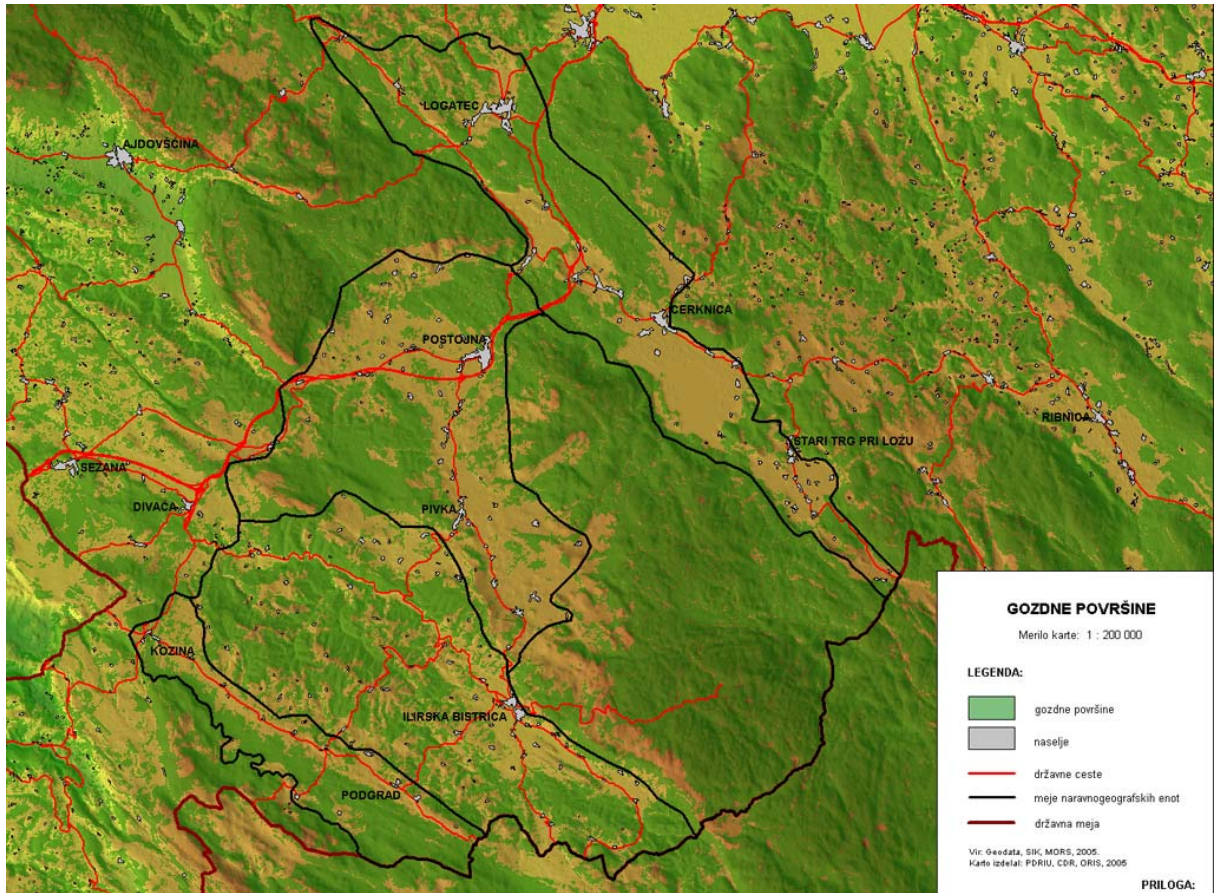
Odsek med Sveto Katarino (691 m.n.v.) in Petrovimi bregami (485 m.n.v.).

Vir: *Interaktivni atlas Slovenije*

PRILOGA G

V tabeli so prikazani večji izviri na območju Snežnika.

ime izvira	koordinate y, x	
Andrejev studenec	5459234	5048043
Bela voda	5462117	5051602
Kujavič	5459614	5048967
Otrobovec	5461545	5054998
Sladka voda	5455155	5052821
Trije kaliči	5457521	5050865
A na Čaši	5458351	5052161
B pod Tjuro (1336 m.n.v.)	5458084	5051180
C na Češnjecu	5452673	5053375
Č na Češnjecu	5453746	5053382
D pod Mlačico (1279 m.n.v.)	5452807	5051681
E na Novi kračini	5458724	5048300
F na Zadnjih omanicah	5459413	5046869
G na Železnih vratih	5456704	5043143
H na Medvedji dragi	5457040	5045839
I na Velikem Pomočnjaku	5457830	5045921
J na Sežanju	5457466	5047504
K na Sežanju	5457183	5047706
L na Grčarevcu	5457270	5048528
M	5455036	5049876
N v Kosmatih dolinah	5454763	5044697
O	5452544	5045935
P pod Kamenim vrhom (1362 m.n.v.)	5454456	5046113
R pod Kamenim vrhom (1362 m.n.v.)	5454211	5046011
S pod Udnikom (1381)	5453441	5048458
Š pod Udnikom (1381)	5453938	5048679

Vir: DTK 1 : 50 000, 2003; Interaktivni atlas Slovenije